

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

153141

W. S. #

2 An Spl. 06-

~~105. E. f. 14.~~

Con
PP. Fr

Supt.

I
C
C
A
S
I

D

For
Pro

SANCTI
BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum, S. R. E.
CARDINALIS, Episcopi Albanensis,
Seraphici Doctoris Ecclesiæ.

Ad simplicem usum The Castell

SPECULUM
DISCIPLINÆ
AD NOVITIOS

Conchy

ET

Carnioliensis

De Profectu Religiosorum.

L A B A C I,

Formis Joannis Georgij Mayr, Inclytæ
Provinciæ Carnioliaë Typogr. 1718.

2 A N C M P Y 3 5 1

BONAVENTURAE

Ordinis Minorum, S. R. E.

CARDINALIS, Episcopi Albanensis,

Seraphici Doctoris

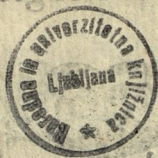
153141

SPECIUM

DISCIPLINAE

AD NOVITIOS

De Professoribus Religiosorum.

N 227/1991

84750000

Provinciae Carniolae, Episcopi, 1728.

SANCTI BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Albanensis,
Seraphici Doctoris Ecclesiæ, in Speculum
disciplinæ ad Novitios.

PROLOGUS.

D honestatem tendentes, imprimis necessarium habent, ut per exercitium disciplinæ virtutis titulum citius apprehendere possint. Nam (ut ait Hugo de S. Victore) usus disciplinæ ad virtutem animum dirigit; virtus autem, ad beatitudinem perducit: ac per hoc (inquit) exercitium disciplinæ esse debet nostra inchoatio, virtus perfectio, præmium virtutis æterna beatitudo. Verùm qui disciplinam in novæ conversationis initio negligit, ad eam postmodum difficile applicat; & formam quam primo quis recipit vix deponit. Adolescens namque juxta
A 2 viam

PROLOGUS.

viam suam cum lenuerit, non recedet ab ea. Optima vivendi forma eligenda est, quam reddat assuetudo jucundam.

2. Primus autem ad profectum gradus, defectus cognitio; magnaq; omnino prudenti securitas, vivendi modum novisse congruum pro varia rerum & accidentium qualitate, nec minimum est contemnere minima, quæ non minimam moribus maculam, eò turpius neglectui habita ingerunt, quò vitari facilius cognita valuerunt. Proinde qui Spiritu Dei aguntur moralibus documentis intendunt; quæ tamen superbi & fatui contemnent, nunc superstitiones, nunc ceremonias vocant, aut certè calumnijs fucatis impugnant. nec enim stultus verba prudentiæ recipit: nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.

3. Hic ergo tractatulus per superiorum impositionem exactus, rudi quidem juxta scribentis ruditatem, & intenti exigentiam stylo, ex diminutis quoque ac nudis, ob brevitatem, incompactisq;
inter-

PROLOGUS.

interdum, sed congruis pro morum traditione sententijs editus, novis Christi discipulis, pro aliquali speculo inspiciendus proponitur: ut per pauca sibi proposita, occasionaliter fiant in pluribus cautiores. Da sapienti occasionem, ait Salomon, & addetur ei sapientia.

4. *Attendant tamen quædam hic accipienda fore communiter, & magis & minus, pro loco & tempore observanda: licet non semper pro singulis conditionum modificatio replicetur. Prudens, ut rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans: sicut manus quæ eadem est cum in palmam extenditur, & cum in pugillum constringitur. Nec moveat, si quæ pro junioribus impertinentia videantur. Providè junior in his sapè, quæ ipsum excedunt, instruitur: ut seniorum se proposito applicans, sit quantum congruis aptior ad agenda, cautior ad cavenda.*

5. *Prolixitatem, fortè tetricus si quis fuerit inspector, causabitur: sed necessa-*

PROLOGUS.

viam inexpertis dicendorum expressionem advertat; nec facile rudes, (pro quibus est opera) generalibus posse commatibus, id est brevibus & incompletis sententijs erudiri, aut concisis passim proficere paradoxis, unoque nihilominus noverit titulo multa quandoque perstringi, quae specialem requirerent explicanda tractatum.

6. *Duas autem particulas, principalem videlicet & incidentalem, hujus operis series habet. Principalis dividitur in duas, in quarum prima de preparatorijs ad disciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter; In secunda de ipsa plenius tractatur. Preparatoria sunt per modum principij, medij & postremi, depositio vetustatis, stabilitas mentis adversus tentationes diaboli, & subjectionis humilitas. Primum preparationem inchoat; secundum continuat; tertium verò consummat. Servanda erit ubique majorum & minorum paragraphorum distinctio, ad seriei & ordinis evidentiam ampliozem.*

SANCTI
BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Albanensis,

Seraphici Doctoris Ecclesiæ,
SPECULI DISCIPLINÆ

ad Novitios

PARS PRIMA

De preparatorijs ad disciplinam.

De vetustatis depositione.

CAP. I.

I. **D**EPONDENDUS est, se-
cundum Apostolum,
vetus homo, & induen-
dus est novus. quod per-
fectè implent, qui transitorijs abdi-
catis, non solùm peccata, verume-
tiam occasiones fugiunt peccatorum;

terique fermento per puram confessionem plenius expurgato, in vitæ novitate perfecta, soli præeligunt Domino militare. In odore igitur unguentorum Christi, per compendiosam & tutam sacrae religionis semitam currere cupientes, prius rerum temporalium fasciculos deprimentes abjiciant: ut ab omni tam possessione, quàm cura penitus expediti, Christum Dominum expedite sequantur, & non sint eis tentationis occasio vel ruinæ. Quòd si antere-
 ligionis ingressum non fuerint expediti; post ingressum saltem expeditionem hujusmodi per alias personas, vel per litteras, juxta superioris arbitrium quanta possunt acceleratione procurent; non expectatis oportunitatibus, aut utilitatibus deceptorijs, quas frequenter diabolus sub specie pietatis suggerit. Summa sit eis utilitas, utilitates hujus mundi contemnere propter Christum; juxta verbum sancti Hieronymi, *Nemo re-*

nunciaturus sæculo, bene potest vendere, quæ contempsit ut venderet. Si babes, inquit, in potestate rem tuam, vende: si non habes, projice. totum Deo dedit qui seipsum obtulit.

2. Post religionis ingressum continuo debent confessioni faciendæ vacare: & de omnibus quæ in sæculo à pueritia commiserunt, ad memoriam, quantum poterunt, studiosa sollicitudine revocatis, generaliter confiteri. *Malorum namque confessio, initium est bonorum.* Ordinis ergo status rejicit res atque reatus.

De constantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas.

CAP. II.

1. QUONIAM autem Pharao persequitur Israelem fugientem; & contemptus surgit in scandala, nunc apertè, nunc occultè sub specie boni periculosius tentans; faciant quod scriptum est, *Fili accedens ad servi-*

tutem Dei, sta in iustitia & timore: & prepara animam tuam ad tentationem. Solent præcipuè vires tentationi præbere fluctuatio mentis circa propositum ingressuræ vel ingressæ religionis; tarda tepidaque repulsio, & dejectio spiritûs desolati. Ea propter in primis in proposito sancto cor suum omnino stabiliant & confirment: ne velut arundo diversis ventorum flatibus agitati, vacillent. *Optimum est* (inquit Apostolus) *gratiâ stabilire cor.* Et prosper ait, *Quemlibet hominem donec se, in eo quod elegerit, certa definitione confirmet, velut in quodam deliberationis incertæ bivio constitutum, discerpit ipsa diversitas voluntatum.* Virtus (inquit,) hortatur & provocat, ut definitionis ambiguitate deposita, propositum spirituale suscipiat; perseveraturum se in suscepti labore propositi, non sua possibilitate, sed Domini miseratione confidet. Cogitet quanti & quantæ potuerunt & possunt, quod se posse desperat. Unde illi potuerunt, inde se posse firmiter credat.

AD NOVITIOS, PARS I.

Meminerit illud Apostoli, *Fidelis Deus qui vocavit vos, qui etiam faciet. & Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: current & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient.*

2. Ad hæc, tentationum & cogitationum inalarum viriliter principijs, & absque moræ dispendio est obstandum. Quòd si earum insultus spiritum inquietent; non solum familiaris confessor, verùm etiam fratres alij seniores sunt in adiutorium advocandi; ut unius debilitas multorum adiutorio sustentetur. *Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Qui autem vulnus detegere, vel auxilium petere negligit, suâ non immeritò negligentia perit.

3. Denique cùm diabolus, servi DEI spiritum per tristitiam dejicere studeat, ipsam, si quando irrepsit, citius repellentes, Christo Domino, qui datorem hilarem diligit, in cordis lætitia famulentur: attendentes sollicitè, ne de sua unquam vocatione in-

grati aut tepidi regratiatores appareant coram DEO. *Ubi sol radiat gratiæ, nubilum turbationis abscedit. Solet in aqua turbida latere piscaturus animam coluber tortuosus. Maximum in habitantis gratiæ signum, spiritualis lætitia.* Porro qui vocantis gratiam non agnoscit, indignum se vocationis fructu constituit. Beneficijs ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis.

4. *Valet quoque interdum conversis, pro animæ salute mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus.* Valet pro mentis tentationibus impulsæ præfidio; valet pro morum citius ac perfectius assequendo peculio, extra cognationem & patriam, vel ad tempus secedere.

5. Verùm, quia per se nullo modo sufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda, ad Christum propter quem omnia contempserunt, qui est tentatorum refugium & debiliùm fortitudo, qui se fideliter invocantibus *facit cum tentatione proventum*, ut valente

leant sustinere, crebris supplicationibus & devotis recurrant: ut qui eos dignatus est de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incepit. *Frequens & fervens oratio dissipat omne malum.* Ollæ ferventi muscæ non incident.

*Quomodo necessaria sit ad
disciplina susceptionem humilitas.*

CAP. III.

1. **D**Enique, quoniam (ut ait Hugo) *Sicut cera, nisi prius emollita fuerit, formam non recipit: sic & homo quidem ad formam virtutum non flectitur, nisi ab omni elationis & contradictionis rigore, per humilitatem præparetur:* necesse habent qui disciplinæ cupiunt moribus informari, ut humilitatis radicem in corde figere studeant; & tumorem propriæ voluntatis, præsumptionis & irreverentiæ vitia, quæ à superbia procedere solent, tam in re quàm in signo vigilantius caveant:

8 S. BON. SPEC. DISCIP.
ut humilitas ancillæ more, locum
præparet Disciplinæ.

De captivatione voluntatis

Propria.

CAP. IV.

1. **V**oluntatem itaque propriam ingenti curent studio captivare. Quid enim prodest sub unius ordinatione viventibus, quod facultates suas abjiciunt, si proprias voluntates non relinquunt: cum sit præstantius voluntatibus renunciare quàm rebus? Totæ religionis perfectio in voluntatis propriæ abdicatione consistit: quare potissimum perfectionis & disciplinæ industrius appetitor, voluntatibus proprijs edomandis, & præsentium nutui subjugandis invigilat.

2. Profectò in duobus erit subjectæ probatio voluntatis, si videlicet in sibi injunctis devotè obediat; & in agendis suis semper habere auctoritatem obedientiæ non omittat. Primi,
hoc

hoc est, Obedientiæ in injunctis, patet necessitas, patet & meriti magnitudo. *Nam quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo; hoc omnino accipiendum est, quasi præcipiat Deus.*

3. Ad meritum etiam melior est obedientia quam victimæ, sanctæque obedientiæ holocausto, nihil DEO gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis semitam currendam magis expeditus, quàm verus obediens. Quam obrem obedientiæ filij, se totos ad obediendum exponant; moxque ut Prælati vocem audierint, quasi divinitus imperetur, moram pati nesciant, sed relictis omnibus, ad injuncta quæque fideliter exequenda, prompta devotione consurgant: ut vicino obedientiæ pede, velut uno momento, jubentis vocem, facti exhibitione sequantur. *Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit.* Quinimo nec bonus obediens verbum exspectat, ubi de superioris sibi constiterit voluntate.

4. *Utrum autem optimum dixerim obedientiae gradum, cum eo animo opus inunctum recipitur, quo & praecipitur: cum ex voluntate iubentis, pendet intentio exequentis. Numquam de majorum sententia iudicent, quorum officij est obedire, & implere, quae iussa sunt. Deinde si ad profectum volunt obedientiae pervenire; constanti secum deliberatione proponant, devotè semper ad omnia obedire. Si quid igitur grave vel impossibile forte inungitur: suscipiant quidem cum omni mansuetudine iubentis imperium. Quòd si omnino suarum virium pondus excedat; impossibilitatis suae causas, ei qui praest patienter & oportunè insinuent non superbiendo vel contradicendo, vel aliàs levi murmure resistendo. Si adhuc superior in sua manserit sententia: ita sibi noverint expedire, & ex charitate de adiutorio Dei confisi, obediant. Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Qui licèt ad Patrem pro calicis translatione clamaverit,*

continuò tamen adiunxit, *Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Non solum majoribus, sed sibi etiam invicem obedientiam certatim impendant. Incumbit enim Christi discipulo, ut omni petenti se tribuat; & exemplo Apostoli, voluntarios se omnium servos constituent; sintque ut scriptum est, *subjecti invicem in timore Christi.*

5. Secundi necessitas, hoc est, obedientiæ in agendis, ne quid videlicet sine obedientia præsumatur, quia simplicioribus fortè aliquibus minùs patet, aliquanta videtur prosecutione tangenda. Habenda est planè in agendis, obedientiæ sanctæ auctoritas; sine qua nec etiam ipsa bona, bona sunt: voluntas siquidem propria boni virtutem infirmit. S. Bernardus super Cantica ait; *Grande malum propria voluntas, qua fit, inquit, ut bona tua bona non sint. Etenim si in die jejuniij mei, inveniatur voluntas mea; non tale jejunium elegit Dominus; nec sapit illi*
jeju-

jejunium meum; quod non obedientiam, sed vitium voluntatis propriae sapit. Et subdit, Ego autem non solum de jejunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum; postremo de omni observantia monachi, ubi invenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, id ipsum sentio; minimè prorsus observantias illas etsi bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.

6. Itaque novi Christi discipuli, semetipsos penitus abnegantes, in agendis suis, id est, in operationibus, locutionibus & rerum quarumlibet usu, non propriam voluntatem, sed superiorum, in omnibus dispositionem sequantur. Pro quibus tamen sit specialis eorum licentia vel assensus habendus, considerari oportet. Et primò, circa operationes videndum; quòd earum quaedam communes seu conventuales, quaedam speciales seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quaedam ad proximum, quaedam ad personam pertinent operantibus.

tis. Pro conventualibus, quæ comūne simul attingunt collegium, exequendi non est licentia requirenda: cū ad hujusmodi sit eatenus superiorum licentia, imò impositio generalis, ut ea (quæ sive in choro sive in refectorio, sive alibi, modo prædicto, ad vitæ conventualis consuetudinē pertinent) nullus conventualis auctoritate propria, præter evidentem necessitatem licitè prætermittat. Inde est, quòd ab officio chori, ab aliqua videlicet hora Canonica, vel à communi conventūs refectiōne, aut à conventualibus alijs quemquam absq; licentia emanere, vel assistentem recedere, his necdum in collegio consummatis, non licet.

7. Pro specialibus ad proximi alterius fratris necessitatem spectantibus, nullum communis seu conventualis vitæ, consuetudini, aut executioni specialiter injunctorum impedimentū præstantibus, nequaquam ad superiores, sicut nec pro communibus, pro
li.

licentia dixerim recurrendum : cum secundum Apostolum, *Alter alterius onera portare; & per charitatem spiritus servire invicem debeamus.* Verumtamen, tempore quo conventualia, vel alia injuncta fieri debent, non sunt præter licentiam specialia seu gratuita hujusmodi facienda. Illa quoque quæ ad quotidiana comunium officiorum obsequia, vel ad proximi necessitatem non pertinent corporalem, quale est scribere in quaterno, & alia hujusmodi similia, maxime si occupationem prolixiorum inducunt, agenda sunt de superiorum assensu.

8. Pro specialibus ad personam operantis spectantibus, sive ad carnis mortificationem pertineant; ut sunt vigiliæ nimis longæ, vel abstinentiæ singulares; sive ad exercitium spectent operis manualis per se vel per alium faciendi; licentia quærat, sine qua Religiosus suas singularitates facere non debet: quippe *cui nec corpus suum habere licet in propria potestate.*

Et quod sine permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloria, non mercedi. Nec potest sibi operari pro voluto, sive pro scribendo, sive alia faciendo, sive in rebus suo usui deputatis, ut sunt libri, vestes, lecti, & alia hujusmodi, aliter immutando. Incongruè quoque pro uno, res pluribus servitura mutatur. Fit res frequenter ex mutatione deterior: & quod mihi studiosè coopto, alijs discoopto. Hæc de operibus. Nec tamen negaverim, ad minima seu exilia quædam, & vix reputanda alicujus momenti, solam sufficere conniventiam Prælatorum.

9. Circa locutionem hoc teneant, ut coram superiore, maximè in Capitulo, sine ejus assensu præhabito non loquantur: aliàs de necessarijs & honestis, loco, & tempore debitis, loqui prout eis ordinatum fuerit, poterunt inter fratres. Locutio verò cum extraneis, sive sæculares, licèt fratribus oblequentes, sive religiosi quilibet

bet fuerint, fratribus novitijs est probationis tempore penitus interdicta, sine fratre professo, qui omnia loquentis verba, & respondentis audiat, sine licentia speciali, sine qua nec ad portam, nec ad extraneos ipsis indulgetur accessus. Personis tamen hujusmodi si occurrerint, poterunt inclinare: vel si locus, aut tempus loquendi fuerit, & non potuerint subterfugere, bono modo eos breviter salutare. Si de loquendo secum requiratur ab eis, respondere humiliter debent, se loquendi aut morandi licentiam non habere. Nullam prorsus alia eorum audiant verba, nec cum eis aliquatenus sedeant, vel ulterius commorentur. sed si locutionem necessitas exigit vel honestas, dicant ad eos, obtentâ si poterunt licentiâ, reversuros, valequè recedendo potiùs faciant quàm morando. De licentia tamen hujusmodi, Prælato est cautiùs providendum, vel ab ipso tantùm, vel ab eorum instructore (qui

(qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus.) semper cùm præsens in domo fuerit, requiratur: ne à diversis, non absque vitandæ confusionis periculo, minus providè concedatur.

10. Circa receptionem rerum, distributionem & usum, quoniam à superiorum auctoritate dependent, duo præcipuè subditis attendenda videntur. Primū, ut qui dat aliquid, illud ex officio possit dare. secundum, ut det quidem, non secundum propriam voluntatem, sed prout sibi à superiore fuerit constitutum. Nec superfluè dixerim ad Officium attendendum: qui enim non habet officium administrationis, nihil alijs debet communicare, vel in fraudem horum dimittere potest. Rursus ipsorum officialium officia sunt distincta. Alijs namque necessariorum rerum procuratio, non tamen procuratarum est distributio commissa: ab illis autem non est absq; licentia recipendum aliquid speciale.

Alijs

Alijs autem, juxta diversa rerum officia, communis distributio rerum committitur. Ab his communia ipsa (si ordinariè, quando scilicet & ubi, vel quomodo, juxta sui limitationem officij distribuere debent, distribuunt) licitè recipi possunt. qui verò extraordinariè postulat, ad licentiam superioris recurrat. Præter communia supradicta, quicumque rem aliquam occultè, sine superiorum assensu recipit, habet vel utitur, à religionis delirat licentia, & quidquid habet, malè habet. Porrò cùm illud proprium esse dicatur, de quo disponere licet juxta propriam voluntatem, omni assensu alio circumscripto; non pauper sed dominus reputandus videtur, qui rem quamcumque alijs distribuendo ut libet, sine superiorum auctoritate dispensat. Res sunt quidem communes, sed usûs dispotio pertinet ad Prælatos: ut per eorum curam singulis, juxta modum & regulam sibi à sanctis Apostolis constitutam,

prout

prout unicuique opus fuerit, dividantur.
 Usurpatus autem sine licentia rerum
 usus, culpabiliter temerèque præsu-
 mitur, & prorsus illicitè vendicatur.

II. Statutum quoque religiosæ
 mancipationis evadit, qui in usu pro-
 prio rem aliquam, sive à parentibus,
 sive à quibusdam alijs recipit, aut quod
 majoris est culpæ, recepta occultans,
 superiorum indicio non exponit. *Qui*
rem sibi collatam celaverit, sanctus Au-
 gustinus eum furti censet in iudicio con-
 demnandum. Nulla enim res, quam
 superior non dederit aut permiserit,
 est licita proprium abdicanti. Sunt
 qui oblata sibi, sed prælato mox defe-
 renda recipere licitū existimant: sed
 regulari privato, receptionem occul-
 tam non dixerim esse tutam. In com-
 modandis pro cohabitantium indi-
 gentiâ rebus, non est lex posita cha-
 ritati. Possum rem fratri petenti ex-
 ponere concedendam, non tamen
 impendere vendicandam.

12. Proinde fratres novitij, nullatenus sine licentia, nec à se invicem, neque à fratre, neque à quocumque homine rem aliquam, sive tabulas, sive acum, sive aliquid quodlibet accipere, aut dare attentent aliqua ratione. Sic nec litteras ad se missas recipiant, aut aliquo casu receptas aperiant, quæ à portitore, vel eo qui receperit eas, priùs debent ad superiorem, vel si superior ordinaverit, ad eorum instructorem deferri. Sic nec rem alterius fratris usui deputatam, præter ipsius conscientiam occupare licebit. Genus est furti, & plerumque turbationis occasio, rem fratris usui deditam, eo, si adsit, inscio detinere. Potest fidelis servus & prudens nonnulla pro loco & tempore facere, de tacito vel probabiliter præsumpto superiorum assensu, ad ipsum denique finaliter, acta quæque per ausum hujusmodi relaturus. De cætero, quidquid religiosus boni facit aut dicit, quod suo non noverit displicere

re Prælato, à veræ obedientiæ merito non fraudatur. Felix hæc servitus, imò gloriosa libertas, qua quis sponte in regiam venditus servitutem, Deum & ejus vicarios, potiùs quàm seipsam, super se regnare constituens, suæ prorsus renuntiat voluntati.

*De præsumptione tam in re,
quàm in signo.*

CAP. V.

I. PRÆsumptionem interiorem & exteriorem sumoperè fugiant. Interiorem; ut sensum suum sensui non præferant aliorum; nec de bonis à Deo sibi collatis inaniter extollantur: Imò in tantum cæteris se inferiores & viliores ex intimo credant affectu, ut nec se aliquid etiam esse existiment. Nempe, secundùm Apostolum, *qui se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.* Neminem spernant, neminem judicent: cum frequenter humanum fallat judicium

beato Augustino teste, *sapè species facti se aliter habet, aliter animus facientis*; piè de omnibus quæ occurrerint sentiant, licèt rei non intelligant rationem. Omnia perversæ possunt pervertere mentes.

2. Exterioris præsumptionis & superbiæ notam in omni actione sua, gestu & verbo, summo studio fugiant; quæ humilitatis sunt, in omnibus amplexantes. Prætextu actionis, præsumptionem in officijs & in locis evitent. In officijs Prælationis vel Ordinis, aut in alijs, quæ aliquam videntur superioritatem habere, nihil sibi usurpent. *Liber à culpa non est, qui alienum usurpat officium.* Præsente superiore, vel alio fratre majore quàm ipsi fuerint, ordine constituto, ad incipiendum extra ordinariè officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam; vel ad alia hujusmodi, se nullatenus ingerant. Ad divinum quoque officium, nequaquam post seniores

res vel alios majoris ordinis gradu promotos, proprio legant injectu: quoniam quidem nullus omnino, in minori ordine constitutus, post alium majoris ordinis permittendus est legere, nisi necessitate, vel legentium ordine permutato, ut in aliquibus festis fieri solet; præterquam in homelia quantum ad primam lectionem, quam ratione Evangelij, Diaconus legere solet. Lectiones autem quæ de homelia supersunt, non sunt ab alijs facile quàm à sacerdotibus præsumendæ. In choro pro dissonantia fortè cantantium, vel ob aliam hujusmodi causam, manum ad formam percutere; in mensa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter signum cum sono facere, ab eis tantummodo fiat, quorum super defectibus chori vel mensæ intendere spectat: nec hujusmodi facile debent ab alijs usurpari. Multa enim sunt superioribus licita, quæ reprehensibiliter ab alijs præsumuntur.

3. Ad hæc, quia novissimum eligi locum, magister ipse humilitatis hortatur, locis semper novissimis novitij gaudeant. Et numquam in choro, vel mensa seu alibi, ad prima se ingerant loca: sed ea potius adeò cautè ac sedula si valuerint provisione declinent, ut vix ab alijs perpendatur. Alias omnino caveant, ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultûs occasione, notabiles. Cavendum proinde, ne dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat, confusio. Vitanda est ubique disconvenientiæ nota maximè in congregatione. Locus verò superior, ad quem necessitas vel superiorum trahit inductio, præsumptionis vitium non inducit. Porro molesta est humilitas, que contentioni deservit. Si quando juxta superiorem, vel alios seniores necessariò sederint, non se nimis applicent juxta eos. Juniori siquidem aliquam à seniore distantiam, reverentiæ ritus

indi-

indicit. Antiquior autem frater in Ordine, vel alius in officio præeminentens, licet ætate sit junior, senior appellatur. *Ætas senectutis vita immaculata.*

4. Præsumptionem in gestu, elatum caput, sublimiores oculi, facies vultuosa declarant. Nam, ut ait Prosper, *Erecta cervix, & truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant.* sed quantum per membrorum ministerium potest deprehendi, prima superbiæ ostensio in oculis esse solet. *Qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur.* Secundum namque Evangelium. *si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit. econtrà, si nequam, totum tenebrosum.* Præsumptio etiam gestus, in signis & nutibus frequenter agnoscitur, ut exempli gratia; Si quis in choro, vel alibi, pro fratrum defectibus, satyricè nubilum vultuositatis assumat; vel levi cachinno, id est, risu; vel motu capitis, oculorū circumlustratione, narium contractione, la-

biorum compressione; vel alio quovis modo, defectum fratris tacitè arguat, vel subsannet, si errante in choro, vel in mensa lectore, submuffitet, aut circumspiciat, quasi eum defectus legentis non lateat, quod frequenter solent facere etiam minùs docti.

5. In locutione etiam notatur præsumptio, si quod dicitur non pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem superbiæ typum prætendat; aut pro loco, tempore, & personis fuerit à locutione cessandum. Propter primum, humilis frater de alienis factis inquirendis se nullatenus intromittat, alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere non præsumat: quia hoc esset seniorum vel superiorum officium usurpare. *Superbus autem* (ut ait sanctus Bernardus) *prima die qua ingreditur habitare; incipit leges dare.* Potest tamen frater, si super aliquo cum instantia requiratur, petentibus super
in-

interrogata humiliter respondere, vel insinuare, quod sentit: ita tamen ut contra resistentes dicta sua pertinaciter nullaratione defendat. Qui etiam alij superioris mandatum insinuat, super aliquo faciendo, mandati auctoritatem cum humilitate proponat, ne quod denunciat ipse imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis usurpet: sed id suppleri à socijs, obsecratione humili obtineat. Præsumptionem ergo evitat prudens humilitas. Præsumit tamen interdum humiliter, viscerosa & provida charitas.

6. In modo loquendi: virium præsumptionis inuitur, si illud quod dicitur, jactanter impetuosè, clamorosè, contentiosè, despectivè, vel nimis rigidè proponatur. Svaviter enim & humiliter est loquendum. Rursus qui tempore vel loco silentij aut in superiorum seniorù, aut conventûs præsentia, non comprimit linguam suam,

præsumptuosus & intemperans merito judicatur. *Loqui in medio magnatorum non præsumas*, ait sapiens. Et iterum; *in medio seniorum non adjicias loqui*. Hoc præcipuè intemperantiæ & præsumptionis est nota, si novus frater in Ordine, vel junior quispiam seniore præsentem, sine ipsius nutu maximè coram extraneis, loqui aut respondere præsumit; nisi ex officio vel commisso habeat prius loqui. *Temperantia est*, ait prosper, *quod præstamus loquenti seniori silentium; quod ipsius ad loquendum præstolamur imperium*. In præsentia verò conventûs, nullum convenit loqui sine requisito superioris assensu, nisi tantùm se accusando, vel ad interrogata superiori, vel corrigenti ad mensam breviter & humiliter respondendo.

7. Et ut breviter voce sancti Bernardi præsumptuosum agnosceas. *Prius in conventu residet; in consilijs prius respondet; non vocatus accedit; non missus se intromittit.*

Reor-

Reordinat ordinata, reficit facta. Vilem se, si non emineat, æstimans, & humilem esse inter alios erubescens. In locis & cæteris, quæ honorem redolent, se quibuslibet alijs parificare contendit. Audax ipse, ad quælibet fit frontuosus & impudens; quod est maximum vitium in neophyto & juvene. *Religionis confusio, juvenis præsumptiosus & effrons.* Reprehensibilis maximè in juvene præsumptio, quem magis humilitas stabilit, verecundia ornat, venustat simplicitas, timor insignit, & aptum efficit disciplinæ, cujus initium est. *Qui sine timore est, non poterit justificari.*

De irreverentia.

CAP. VI.

I. IRreverentiæ Denique vitium, est humili Dei servo vitandum, cum scriptum sit, *Cui honorem, honorem, &c. Honore invicem prævenientes.* Attenditur irreverentia respectu personarum,

rum, loci sacri & temporis officij divini & rerum eidem officio specialiter ordinarum. De reverentia Prælati, aut alijs fratribus, ætatis, aut prioritatis, aut diuturnitatis in ordine gratiâ; vel sacri Ordinis, vel pro vitæ merito exhibenda, sanctorum dicta Patrum, & vera humilitas, quæ non solum Prælati & senioribus, verum etiam æqualibus & inferioribus, se spontanea subjicit voluntate, plenius docent, & ejus oppositum detestantur. Non senioribus tantum, imò & omnibus honorem Petrus Apostolus sentiebat exhibendum. Deferre humiliter socijs honorem, charitatis est fraternæ fomentum, conscientiæ bonæ illustrisque animi evidens argumentum. *Vix, nisi socio deferas, cum ipso proficies.* Est præcipue, conventui & superioribus deferendum. Conventus quidem venerabilis, imo, *terribilis ut castrorum acies Christi ordinata.* De superiore sapiens ait, *In medio fratrum, rector eorum in honore.* Istis

quan-

quantò major est reverentia exhibenda, tantò etiam majoris offensæ arguitur irreverentia circa ipsos.

2. Sanè committendo & ommittendo, irreverentiæ ad ipsos nota contrahitur, committendo, si coram eis inordinatum quippiam deliberatè attentetur. Unde non decet coram conventu, in claustro, vel alibi residente, sine debita maturitate & honestate, quantùm admembrorum & habitûs dispositionem transire, vel eidem transeunti occurrere, si ab eo valeat commodè declinare; aut tumultum facere coram eo. Magnus utique reverentiæ cultus conventuali congregationi debetur: quem qui musitationibus seu cachinnis, aliave clamoris vel dissolutionis lascivia, solvere non veretur, aut attrita fronte superbus, qui artari silentio dedignatur; aut honestatis & religionis ignarus, liquidò comprobatur.

3. Quod autem superiore præsentate agitur minùs religiosè vel dicitur,
quid

quid eo turpius? Propter hoc qui mala in ejus præsentia committere non veretur, ipsum irrevereri & inhonorare convincitur: magis autem si eum scienter per alicujus insolentiam facti, vel importunitatem verbi temerario ausu molestat. Imò de necessarijs, docet beatus Benedictus, *quod si qua requirenda sunt à majore, cum omni subjectione & humilitate reverentia requirantur.* Cum ipso autem Prælato contendere nefas est, & execranda in subdito irreverentiæ turpitudine.

4. Denique tam circa Prælatos, quam circa alios seniores cavendum, ne in attrectatione, locutione, officiorum recommendatione, ac similibus, aliquod ad eos signū vilificationis appareat. Numquam junior frater ad senioris fratris caput, aures, vel faciem, quasi applaudendo, vel ob aliam quamlibet causam nisi necessariam manum apponat; vel aliter cum eo, facto vel verbo, minùs reverenter jocetur. Quando seniores si-

bi

bi præsentibus alloquitur, & si fortè aliquando eorum nomen proprium, ipsis quidem ex reverentia supprimendum necessario nominat, semper tamen cognomen subdiceat: nisi propter affantes æquivocum specificare cogatur. Seniorum auribus nomen proprium vel cognomen, nisi ex causa junior irreverenter inculcat. Verùm, licet in vilitatis notam nomen proprium exprimi, ex amore vel reverentia supprimi scriptura innuente noverimus: sine vitio tamen palàm senioribus ipsis exprimitur, quando irreverentiæ notam, mos, modus, & congruentia redimunt. Sæpè quod erat incongruum, necessitas, gratia, vel consuetudo convertit. Sapit autem vitium, si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis, ad quem est tibi facilis aut liber accessus: honestius enim ad eum, cui reverentiam debes, tu accedis, quàm ipsum ad te accedere facis. *Nullus etiam frater est puro nomine appellandus: sed proprio*

no-

nomini apponendum est semper religiosæ prænominationis insigne. Sed nec solo cognomine vel nomine patriæ, puta Lombardus vel Gallicus, frater est aliquis nuncupandus.

5. Humilia & laboriosa officia recommendari coæqualibus & junioribus, maximè convenit. Quod autem suum quisque officium, suo duntaxat compari, ut Acolytus Acolyto, Subdiaconus Subdiacono, & sic de alijs, recommendet, in officio specialiter divino locum habet: ubi personarum non quidem acceptio vitiosa, sed ordinata discretio, juxta cujuslibet statum & ordinem est habenda; ne Ordinum sancita patrum auctoritate distinctio confundatur. Propter hoc, etsi cantoris officium ad fratres novitios nullo modo pertineat: si tamen ad hoc per superiorem cogantur, cautè provideant quòd lectiones, responsoria, & antiphonas distribuant ordinatè, ordinum gradibus observatis, primas antiphonas majoribus, Præla-

to, vel hebdomadario vel seniori alicui sacerdoti: vel quando mos habet minoribus in vesperis, nocturno & laudibus, offerentes. Deinde post unum vel duos si oportuerit fratres gradus ejusdem, ad alios ordinatè secundùm gradus Ordinum processuri. Nec facilè diversorum in Ordinibus graduum fratres combinent, aut minora officia in majori ordine constitutis imponant. Priùs quoque ordinatos alijs præferendos jura decernunt; nunquam ordinum confusionem in choro religionem putent: cum id magis abusionem, irreverentiæquè obnoxium esse constet. *Omnia, inquit Apostolus, honestè & ordinatè fiant in vobis.* Et in Paralipomenon de ministris Domini dicitur, quòd *stabant secundùm ordinem suum in ministerio.* Si quis sedilium chori duntaxat ordinem, sine alio personarum delectu, in hujusmodi æstimat observandum: penset si à carpentarijs constructus lignorum ordo in sedilibus, sit ordini præ-

præferendus Ecclesiastico. In personis servandum in Ecclesia Ecclesiæ ordinem, decrevit auctoritas, æquitas, & honestas.

6. Omittendo notam irreverentiæ quis incurrit, quando senioribus & maximè Prælatis, honorem vel obsequium debitum; aut in obsequio ipso negligit reverentiam exhibere. Aliqua de hoc potius expressione patebunt. Honori quis detrahit, si eis humiliter non assurgit, vel eis astantibus ipse sedet. Si deficientibus in choro vel alibi sedibus, locum eis non offert, si eis in choro, in mensa, in sedendo, eundo & hujusmodi, si commodè potest non cedit. Obsequio detrahit, si hæc eorum personis; quando palam egent, non exhibet. Si eis in aliquo humili vel laborioso officio, in sui præsentia occupatis, se ad id faciendum vel coadjuvandum non exhibet. Si quod ad se ex officio pertinet, eis faciendum dimittit. Expedit itaque, ut juniores fratres se-

minoribus fratribus humiliter deferentes, eos, in his quæ purè sunt oneris, non honoris agenda, sive ad officium divinum, pertineant, sive ad alia humilitatis officia studeant prævenire. Ad providendum de lumine ac libris in choro & extra; ad officium beatæ Virginis, quantum ad invitatorium & lectiones, cum planè dicuntur; officium quoque mortuorum, quantum ad primas lectiones; nec non ad horarum versiculos, ubi ad hæc dicenda præsens non fuerit specialiter aliquis assignatus; ad offerendum aquam pro manibus abluendis; ad levandum mensas finitis gratijs; & ad ministrandum celebrantibus & altari, quoties necessarium fuerit ex officio suo, sive in minoribus, sive in sacris fuerint ordinibus constituti solliciti sint & prompti: nec ista aut similia senioribus facienda derelinquant. Erubescat Diaconus vel Subdiaconus vacans, & obtendens officium, quod aptè potest dimittere vel differre;

Sacerdote ad Missam vice Diaconi vel Diacono pro Subdiacono, ministrante. Nec magnum est, si hebdomadas casu continuet; graviora passim continuantur officia. Debetur cuilibet ordini gradus suus: nec de gradationibus est agendum, nisi fortè aliud congrua interdum causa deposcat.

7. In obsequijs eorum, maximè qui vice Christi nostrarum sunt animarum custodes, non est reverentia omittenda per caputij abstractionem, dum eis ministramus aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationem, pro loco & tempore, vel aliàs per humilem obsequendi modum ostenditur. *Superbus autem* (ut ait prosper) *non observat in obsequijs reverentiam.* Stolidis quibusdam decretum est nulli deferre, discretionem personarum & graduum non curare; curantibus nunc adulationis, nunc acceptionis personarum crimen impingere. Et admodum confusionis amici, ut superioribus de superbia caveant,

veant, sibi non caveant. Foedum enim irreverentiæ vitium pro religione ostendunt. Humilitatem majoribus exhibendam, Evangelij sanctio & professio nostra commendat: nusquam tamen (ut recolo) superbiam alijs, seu temerariam paritatis usurpationem indulget. Seniorum est utique ut humiliter sentiant, venerationem non appetant, humiles se alijs ac sociales exhibeant. Sapientis est consilium, *Quanto magnus es, humilia te in omnibus* Sapientiæ verò præceptum, *Qui major est vestrum, fiat sicut junior*. Et Petrus cum dixisset, *Adolescentes subditi estote senioribus*: pro utrisque intulit, *Omnes invicem humilitatem insinuate. Cæterum cum omni indifferenter personæ, humilitas sit quædam turris fortitudinis à facie inimici*: nescio quo pacto tamen vis ejus major est in majoribus, & clarioribus clarior comprobatur.

8. Porrò non solum respectu personarum, ut dictum est, verumetiam

respectu loci, ut est Ecclesia, maximè circa altare, irreverentia est vitanda. Circa altare, ut cùm ad ipsum acceditur, maturior & humilior gestus accedentis, & maximè ministrantis devotionem ostendat: nec aliquis cum impetu vel inhonestè accedat. In Ecclesia vero cavendum, ne (quamvis extra canonici tempus officij) loquendo vel ridendo, vel aliquo quovis modo minùs honestè aliquid fiat. *In aulam regiam ingressurus* (ait sanctus Chrysostronus) *oculis, incessu & habitu te componis: & in Ecclesiam ingressurus, qua est verè aula regia, rides?*

9. Est etiam sacro tempori, hoc est, Dominicis diebus & solemnioribus deferendum: ut in eis à communi operum occupatione cessetur. & divinis officijs attentius insistatur. Nam, ut ait Hugo, *Festi dies illud studium, & alium conversandi modum exigunt, atque alium hi in quibus licet operari exposcunt. In illis inquit nos oportet ad celebranda mysteria divina devotius in-*

tendere, atque in orationibus diutius perseverare, omnem denique actum, & omnem motum cordis pariter & corporis, divino ministerio mancipare; atque ut ita dicam quadam conversationis novitate, festos dies honorare. In cæteris verò diebus, in quibus operari licet, nullus omnino otiosus apparere debet. De irreverentia in divinis officijs & rebus ad ea spectantibus evitanda, infrà per reverentiæ positionem agetur.

De disciplina in generali.

CAP. VII.

I. DICTO de præparatorijs ad disciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter, sequitur ut de ipsa plenius exprimamus; quæ vetustate deposita, animoque contra hostis insidias stabilito, super radicem humilitatis consurgit. Primò, in generali quid sit, quæ ejus utilitas, qualiter ad ejus perveniatur notitiam, & de ipsius custodia: deinde in speciali
dia-

dicamus. *Disciplina est (ut ait Hugo)
 conversatio bona & honesta, cui parum
 est mala non agere, sed studet etiam in
 his quæ bene agit, per cuncta irrepre-
 hensibilis apparere. Item, disciplina est
 omnium membrorum motus ordinatus,
 & dispositio decens in omni habitu &
 actione. Audistis, inquit, disciplina quid
 sit: nunc attendite quàm utilis & neces-
 saria sit. Disciplina est maiorum deside-
 riorum carcer, frantum lascivie, elationis
 jugum; quæ domat intemperantiam,
 levitatem ligat, & inordinatos motus
 mentis suffocat, Sicut enim de inconstan-
 tia mentis nascitur inordinata motio cor-
 poris: ita quoque dum corpus per disci-
 plinam stringitur, animus ad constantiam
 solidatur; & paulatim intrinsecus mens
 ad quietem componitur. Cum per disci-
 plinæ custodiam, mali metus foras flue-
 re non sinuntur. Sed qui statum mentis
 perdit, subsequenter foris in inconstan-
 tiam motionis defluit: atque, in exteriori
 mobilitate indicat, quòd nulla inte-
 rius radice subsistat. Unde per Salo-*

monem dicitur, Homo apostata vir inutilis. graditur ore perverso, anuit oculis, terit pede, digito loquitur.

2. Scientiam quæ ad institutionem rectè & honestè vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare sibi oportet; partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum scripturarum, partim assidua inspectione operum & morum suorum. Hoc novissimum maxime fortassis præ cæteris necessarium: ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspiciens & providus; & quotidiana discussione cogitationes locutiones pariter & facta sua apud semetipsum examinet. Sapientes quippe semper agendo discunt, & per exercitium bonorum operum, quotidianis profectibus in majorem virtutis agnitionem excrescunt. Per experientiam namque eorum quæ faciunt, ad ea quæ postea agenda fuerint, cautiores fiunt.

3. Et quamvis in nullo loco disciplinam suam homo deserere debeat; diligentius tamen & magis sollicitè ibi est ser-

vanda, ubi neglecta generat scandalum, vel custodita bona imitationis exemplū. Hinc discernendum erit, quæ sint illa, quæ in disciplina custodienda nunquam intermitteri; & quæ rursum illa sint, quæ pro loco & tempore nunc intermitteri nunc exerceri volunt. Sæpè tamen etiam illa quæ in publico necessaria sunt, prius in secreto exercitationis usum exposcunt; quia si prorsus ea in occulto negligimus, uti postmodum eis dum opus est, in publico non valemus; & tunc aut prorsus à disciplina deficientes intuentibus scandalum facimus; aut ineptè id quod in nobis non est simulare conantes irrisionem excitamus.

De disciplina in speciali.

CAP. VIII.

JAM de disciplina in speciali inter fratres & extraneos servanda videntum. Inter fratres, primò de disciplina circa spiritualia quædam, deinde circa corporalia. Circa spiritualia verò

rò primò quantùm ad amotionem mali, & quantùm ad positionem boni; quo ad amotionem mali erit primò de disciplina circa confessionem privatam; deinde circa publicã attendendum. Et cum disciplina per Hugonem (ut dictum est) bona & honesta conversatio describatur: in dicendis de ea, ad bonitatem simul & honestatem considerationis est oculus dirigendus.

De disciplina circa confessionem privatam.

CAP. IX.

1. **D**E quotidianis offensis, sine quibus hæc vita non ducitur, facienda est confessio: de privatis privata; de publicis publica, & nihilominus quandoque privata. Attendendum est de confessione privata, quibus, quoties, quando, & ubi fieri debeat, & quæ sit circa eam novis fratribus disciplina servanda. Debent

superiori, vel, si ipse ordinaverit instructori suo, & non alij, nisi ejusj in absentia ei tantum, quem superior vel instructor, de superiorum assensu, eis duxerit assignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada vel pluries, secundum quod necesse habuerint, indicto sibi tempore & loco, pro Sacramenti reverentia, cum diligentia confiteri. Nunquam eis placeat vicaria confessoris mutatio, ut nunc uni confiteantur, nunc alteri; quin potius, si quando id cogat necessitas, notabilia deinde ad principalem referant confessorem, causa tamen devotionis, eadem pluribus possunt confiteri, aliter non est conscientia ordinatae seu purae, varios quaerere confessores. Fit tamen salubriter, ut cui de peccatis praeteritis semel generaliter quis est confessus, de quotidianis etiam confiteatur eidem, vel novo si haerit curator, suorum denuo vulnerum, perfecte aperiat corruptelam.

2. Disciplinam circa confessionem discretio, puritas, & reverentia probant. Habeant discretionis cautelam, ut antequam ad confessionem accedant, diligenti super confitendis consideratione præhabita, offensas prius suas speciales, deinde alias, seriatim & breviter sine culparum & verborum replicatione inutili, prosequentes, confessionem suam sub prima & ultima culpæ nominatione concludant, aliqua tamen devotioni interdum, vel conscientiæ replicatio indulgetur.

3. Sit & pura confessio: ut confiteatur simpliciter & devotè, sine excusatione, sine accusatione vel nominatione alterius; de quibus habuerit conscientiam remordentem, nec specialia passim sub generalitate pertranseant. Tentationes suas, & cogitationes malas nulla ratione occultent: non contemnant modica, ne paulatim defluant ad majora. In domo namque, quam subintrans radius so-

lis illuminat, quantumcumque fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentius intuenti apparent: sic & cor radijs gratiæ illustratum, etiam minima videt ac vitiorum laqueos subtili examinatione discernit. Quântò quis fuerit mente purgator, tantò se sordidiorẽ videbit, & majores causas humilitatis inveniet. Deponendæ tamen sunt scrupulositates quædam superfluæ, quæ conscientiam in erroris confusionem inducunt.

4. Reverentiam non solùm interiorem, verùm etiam exteriorem decet confitentem habere: ut suo deferens confessori, se illi sive in elatione capitis, sive in alia corporis dispositione, si commodè vitare poterit, non cœquet, sed flexis genibus, dum confitetur, nudato ac demisso capite, sit humiliter coram eo.

De disciplina circa confessionem publicam.

1. **O**ffensæ publicæ, publicam (ut dictum est) confessionem requirunt, circa quam attendendum est, ubi, de quibus, & qualiter fieri debeat. Confessionem hujusmodi facere debent, aut coram superiore in Capitulo professorum, si adesse liceat & sit moris, aut coram instructore suo, quando tenet eis Capitulum separatim; aut alibi privatè coram aliquo vel aliquibus, si privatè offenderint coram eis. Ante omnia si perceperint se factò vel verbo aliquem vel leviter offendisse, ante confessionem vel dormitionem, eum humili studeant satisfactione placare, & in petitione veniæ prævenire: ne alius præveniens de manibus eorum humilitatis mercedem subripiat.

2. In Capitulo professorum statim post Pretiosa, recommendationibus factis, se de manifestioribus & majoribus offensis accusent: deinde ipsum Capitulum in simul exituri, & ad locū

sibi determinatum, ad quem non sit sæcularium accessus, ituri. Mostamen jam apud multos providè abnuit, fratres novos in Capitulo satisfacere professorum: sed pro eorum offensis suis ibidem proclamatur seu præmonetur instructor.

3. In secundo Capitulo, videlicet Instructoris, (quod debet eis tenere duabus vicibus, vel pluries, si superiori videbitur in qualibet septimana) super prædictis satisfaciant, si in primo Capitulo non fuerit satisfactum, alioquin super notabilibus & apertis (juxta ejusdem instructoris monitiones) offensis & negligentijs se accusent; qui super his, de quibus sibi expedire videbitur, eos charitative corripuens, prout cujusque moribus videbitur expedire salutaribus debet instruere documentis; considerans diligenter, utrum DEUM quærant ex animo; si sint ad orationem vigiles, & ad divinum officium solliciti; si ad injuncta faciles & devoti; si ad correctionem

&

& opprobria patientes: ut sic de moribus eorum, & proposito habeatur plenior certitudo. Matrem se illis in lenitatis dulcèdine, patrem in correctionis censura exhibeat. Sit severior iudicio, quàm sermone. *Qui dulcis est eloquio, majora reperiet.* Nec oportet quòd eis pœnitentiam coram toto conventu publicè faciendam, sine conscientia superioris imponat.

4. Postremò, ut disciplinatò & debitò modò fiat hujusmodi confessio, debent circa eam, honestatem, cautelam & humilitatem servare. Honestatem; ut culpæ narrationem nudo capite, & non ridendo, non circumspiciendo, aut cum manu aliquid faciendo; sed junctis manibus potius, vel aliter honestè dispositis, exequantur. De cautela dictum est in capitulo præcedenti, quam in hoc præcipuè habeant, ut se paucis verbis expediant; & in culpa sua nullum alium quàm seipfos involvant: quod & cautelam, & puritatem concernit.

Humilitatem habere debent in gestu corporis, & in verbis. In gestu quidem, ut ad terram, juxta fratrum consuetudinem, se posternant humiliter. In verbis autem, ut verba subjectionis & pœnitentiæ, nullam sint omnino notam superbiæ vel impatientiæ continentia.

5. Quando in Capitulo vel extra nimis austerè, vel minùs justè suò judiciò, super aliquo arguuntur, non turbentur animo: sed potius pro fratrum diligentia circa ipsos, qui quos amant, arguunt & castigant; & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant & exultent, ad verba & verbera propter Christum gratanter & humiliter parati sustinenda.

6. Et licèt fratres professi aliquando propter infirmos, providè duxerint abstinendum, ne pro qualibet offensa reprehendant eos indifferenter, aut nimis superbè, quamvis piè, ut si quid in eis reprehensibile viderint, suo consultiùs denuncient instructo-
ri:

ri: ipsi tamen fratres novitij ab omnibus corripri, & ab omnibus erudiri affectent. *Qui non vult corripri, non vult corrigi*, ait quidam. *Admoneberis* (inquit) *libenter, reprehenderis patienter.* Probata siquidem patientiæ virtus, reddet eos Deo & fratribus gratiosos. Culpam suam nullo modo defendant. nimirum (ut ait beatus Gregorius) *quæ defenditur culpa, germinatur.* Sed si sentiunt se immunes, satisfactione semper quantumcumq; fuerint innocentes, humiliter præoblata, possunt innocentiam suam, cum reverentia tamen, corripienti ostendere, si requisiti fuerint aut permissi. unde sanctus Franciscus. *Beatus servus qui non est velox ad se excusandum: & humiliter sustinet verecundiam & reprehensionem de peccato, ubi non commisit culpam.*

De disciplina quo ad positionem boni.

CAP. XI.

Congruit jam de disciplina, quo ad positionem boni aliquid tangere. Et primò de disciplina circa informationem cordis; ad quam est lectio illuminans intellectum, & oratio accendens affectum. Secundò, circa exercitationem oris; ad quam divinum spectat officium. Tertiò, circa exercitationem operis; ad quam spectat altaris ministerium.

De disciplina circa cordis informationem, & primò de oratione.

CAP. XII.

1. **I**nsistent orationi feruenter; non solum in oratorio, verumetiam ubicumq; fuerint, cum ipsi sint templum Dei: aut certè in lectis occultè, ac sine perceptibili sibilò: quippe tantò

tò securior, quantò secretior, existit oratio. & quasi capitulum semetipsis tenentes, in quo proficiant vel deficient, quotidiana secum discussione perquirant. de vocatione sua, & innumeris beneficijs Salvatoris, gratias ei debitas, tota mentis devotione solventes, quod inchoaverunt bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcant. Nec solùm pro se, verumetiam pro alijs tam vivis quàm mortuis orent: & quasi quoddam memento sibi constituent. Poterit oraturus primò de laude Dei incipere; hinc impensa sibi beneficia memorare: deinde necessitates quas patitur, & defectus exponere; postremò humiliter postulare. Ordo tamen & modus, quem spiritus sanctus suggerit, est servandus in oratione, & qui affectui magis sapit.

2. Ad orandi studium meditatio provocat & informat. Hugo dicit, *Sic orationi sancta meditatio necessaria est, ut omnino perfecta esse oratio nequeat,*

si eam meditatio non comitetur aut præcedat. Nam & hi, qui mala sua considerare negligunt; aut nihil petendo facile per ignorantiam falluntur, aut certè minus quàm oportet dignè petendo, per desidiam tepeſcunt. Quantò homo magis mala sua intelligit, tantò ampliùs ſuſpirat & gemit. Primum ergo neceſſe eſt, ut ſi prudenter & utiliter Deum orare volumus, animum noſtrum jugi meditatione exerceamus. Et in conſideratione miſeria noſtra diſcamus; quid nobis neceſſe ſit petere; & in conſideratione miſericordiæ Dei noſtri, quo deſiderio debeamus poſtulare. Iſtis duabus aliis, ſcilicet miſeria hominis, & miſericordia Dei Redemptoris, oratio ſublevatur.

3. Sit autem ſemper devota, quæ oportunitate juvetur, frequentia foveatur. Devotionem intentio, diligentia, puritas & affectio probant. Tota mentis intentio, à curis exterioribus revocata, orationis vigilantia eſt applicanda: ne aliquid aliud præter id ſolum quod precatur, animus

cogitet. Unde Isidorus, *Nox est labiorum, sed cordis oratio.* Dum orant, sic semetipsos considerent, tamquam præsentatos Domino majestatis. *Negligentes autem orationes, nec ab ipso homine impetrare valent, quod volunt.* Et non in multiloquio, sed in puritate cordis & compunctione lachrymarum nos exaudiri sciamus. Et ideo brevis debet esse & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis divinæ gratiæ protendatur. Quanto verò timore, fervore, & reverentia sit Domino supplicandum insinuavit, qui docuit nunquam sine gemitu esse orandum.

4. Oportunitas loci & temporis, quietis motuum internorum dispositæ affectionis & otij ad orandum non transeat otiosa. Qui oportunitatem deserit, oportunitas eum fugit. Isidorus; *Oratio privatis locis opportunius funditur, cum Deo tantum teste depromitur.* Proderit ergo aliquando ad obtinendam compunctionem, Si
ita

ita semoti fuerint, ut puras manus ad
 cœlum levando, etiam suam inter-
 dum audiant vocem. Nonnunquam
 etiam ad sublevandam intentionem,
 in cœlum suspiciant: ut corpus pari-
 ter & animus tendatur ad Dominum;
 & ibi sit cor ubi est thesaurus suus Do-
 minus Iesus Christus.

5. Cæterùm manè & vespere,
 tempus est orationis oportunum:
 quod penitus peculiari vacuum ora-
 tione, si vacat, culpabiliter præteritur.
*Maximè autem cùm profundum noctur-
 nus sopor indicit silentium, tunc planè
 liberior erit puriorquè oratio, nullo tunc
 turbata clamore, nulla aspicientis laude
 tentata.* Sic mentis tranquillitas, &
 quædam spontanea quandoquè ani-
 mi promptitudo, imò inspiratio quæ
 se offert, otijquè libertas non inno-
 xiè negliguntur: quæ etiam si desie-
 rint, labore sunt quodam ac studio
 comparanda. Psalmorum, hymno-
 rum, sanctarum meditationum, & ge-
 nuflexionis instantiâ, devotionis est
 spi-

Spiritus excitandus. Otium si desit, sicut ad cibum corporis, Ita quoque ad refectionem animæ est vendicandum. Sicut enim carnalibus cibis alitur homo exterior; sic devotis orationibus homo interior pascitur & nutritur. Porrò devotus quisque vix oportunitate fraudatur: Deum enim quem ex animo quærit, ubique invocans invenit. Ignavus autem & tepidus, nec in ipso valet oratorio orandi affectum invenire. Plorat in convivio Magdalena, nec etiam præsentia eam impedit convivarum: in ipso autem templo desipit ipse Pharisæus.

6. Est autem frequenter orandum: quia oratio est hostis flagellum, peccatoris subsidium, proximi solatium, Dei sacrificium. Frequens oratio, vitiorum impugnationem extinguit. In oratione datur voluntas bona. Oratio frequentata est munitio animæ. Quam obrem post horas canonicas, antequam oratorium exeant, aliquid laudis vel orationis gratuitum DEO munusculum offe-

offerant, quem frequenter per negligentiam in officij debiti exhibitione offenderunt. Assuescant huic consuetudini sanctæ frequenter insistere & constanter, motusquè animi refugos discant Deo vel paululum applicare.

De Lectione.

CAP. XIII.

1. **L**ECTIONIBUS quoque divinis est anima nutrienda: idcirco illis (qui primò circa divinum officium addiscendum prout infra dicetur, extiterint diligenter per instructionem imbuendi) scriptura est aliqua ex sacra pagina, ad morum informationem conveniens providenda, potiùs spiritalis consolationis habendæ, quàm studij gratiâ. Novorum studium fratrum, in orationis instantia, in divini exercitio officij, & fratrum obsequijs maximè debet esse.

2. In Lectione itaque, si qua sibi permitti contigerit, non magis quærant

rant scientiam quàm saporem. Hau-
 riendus est sæpè de lectionis serie affe-
 ctus, & formanda inde oratio, quæ
 lectionem nonnunquam interrump-
 pat: hoc enim modo divina lectio
 lecta confert intelligentiã salutarem.
 Et scientia quæ pro virtute despicitur,
 per virtutem postmodum meliùs in-
 venit. Certis autem horis, certæ
 lectioni vacandum est. Fortuita lectio
 & quasi casu reperta non ædificat, sed
 reddit instabilem animam. Certis est
 ingenijs immorandum, & assuefacien-
 dus est animus. Fastidientis est sto-
 machi multa degustare. De quotidia-
 na lectione, aliquid quotidie in vent-
 rem memoriæ dimittendum est, quòd
 fideliùs digeratur: & sursum revoca-
 tum crebriùs ruminetur; quod pro-
 posito conveniat quod intentioni pro-
 ficiat, quod detineat animùm, ut alie-
 na cogitare non libeat.

De divino officio in generali.

CAP. XIV.

I. **R**ESTAT de officio, prout est in addiscendo, deinde prout est in exequendo videre. Addiscendum est divinum officium, maximè in principio diligenter. Et licet de totali officio & ordinis ejus usu seu forma, notitiam habere oporteat; sunt tamen quædam communia, scilicet officium beatæ Mariæ Virginis, & mortuorum; commune de Sanctis, cum psalmis, hymnis & cæteris omnibus ad illud spectantibus, lectionibus tantum exceptis; Prima, Completorium, & Pretiosa, capitula, & preces, suffragia horarum ferialium; absolutiones & benedictiones, quæ in Matutinis dicuntur; hymni feriæ, laudumque psalmi, & cantica; benedictio quoque mensæ cum gratijs: nec non & psalmi Primæ dominicalis, omnes etiam psalmi à centesimo nono usque ad

ad ultimum, nisi totum, quod magis expedit discatur psalterium, sunt cordatenus addiscenda, & menti per exercitium arctius imprimenda.

2. In sabbatis quoque & præcipuarum solennitatum vigilijs, prævidendum est divinum officium tam in littera quàm in nota. Quoties autem extra chorum cantatur, propter honestatem, & ne orantibus vel studentibus fratribus impedimentum præstetur, vocem in cantu deprimi decet. Et post refectionem, præcipuè in verbis modestiam congruit observare. *Ante sumptum cibum* (ut inquit Hugo) *magis hilares esse convenit, ne ipsa nostra abstinentia gravis & molesta videatur: post verò magis modestos & tacitos; ne per gula vitium, crapula nos inflasse videatur.*

De disciplina officij in choro.

CAP. XV.

1. **A**D disciplinam in divino officio, cum in ecclesia dicitur, observan-

vandam, reverentia specialis, diligentia quoque & honestas præcipuè requiruntur. reverentia tam interior quàm exterior est habenda. Interior, ut cum timore & humilitate, tanquam Deo visibiliter præsentem psallamus. De hoc ait beatus benedictus, *Ubique (inquit) credimus divinam esse præsentiam maximè hoc sine dubitatione aliqua credimus, cum ad divinum opus assistimus. Ideo semper memores sumus quod ait Propheta: Servite Domino in timore. Consideremus, qualiter oporteat nos in conspectu divinitatis & Angelorum ejus assistere: & sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voci nostræ.*

2. Reverentia exterior in hoc attenditur, ut devotè inclinetur, & quando standum fuerit, stetur: fiat etiam prostratio, quando fuerit facienda, de quorum disciplina infra tangetur. Est & reverentiæ ut in officio ad ea, quæ more agente singulariter unus dicit, puta collectas, versiculos, & alia quoque hujusmodi, caput

put nudet: nempe quæ ab uno dumtaxat in Ecclesia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum est secundum Apostolum, *capite non velato*, saltem ubi aliquid solenni distinctione profertur. nudi quoque reverentia capitis vel verticis, devota quædam in officio veneramur. Verùm irreverens quisque, nec solennia nec alia devota discernit.

3. Diligentiam in officio probat strenuitas quædam prudensque sollicitudo habens circa necessaria providentiam, & contra impedimenta cautelam. Strenuitas corporis, inertiam fugat torporis, nec dormitationes, quas pigritia nutrit, patitur, quippe: *Intenta supplicatio, dormire cor mundum vetat*. Dormitatio in officio tunc maximè imputatur, & omissi dicitur restitutione officij redimenda, quando manum in sinu tenendo, vel segniter appodiando, ei occasionem quis præstat, autj surrepentem viriliter non repellit. 4. Pro-

4. Providentia respectu rerum providendarum & dicendarum attenditur : ut videlicet libri & alia necessaria ad officium præparentur tempore oportuno ; legenda quoque & cantanda studiosè ante prævisa , quando & quomodo sint dicenda , dicantur. debitus legendi & cantandi modus est. ut nec nimium festinetur. nec nimia fiat, aut inæqualis protractio sed cum pausantibus statim pausetur, ut vox unius vix inter alios discerni possit.

5. Cautela denique est necessaria: ut eorum quæ divinum impediunt officium , occasiones vitentur. Ea propter dum officium quis dicit, non debet studere, aut per libros respicere, aut alicui si vitari possit occupationi vacare; sive in lampadibus præparandis, sive in quibusdam alijs, quæ usque post officium commodè differri possunt. Indignum quoque in divino officio, venandis vermiculis & mactandis intendere, quibus palàm in oratorio digitos aut ligna foedare fròs in verecunda non metuit. Ho-

dissolvi) & in cantu considerari potest : ut si quis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro suo libitu addens, muliebriter frangat, aut in falsum extollat ; quod est cunctis & maximè novis fratribus omnino impertinens. Nunquam in choro altiùs cæteris cantent, sed communem psallentium vocem teneant. Ridiculum etiam si altiori cæteris voce quis cantans, post dictionem vel syllabam, ab illa vocis altitudine recidens, vel eam per interpolationes resumens, non continuet quod incepit.

8. Tumultus in choro per vocis susurrium, per importunitatem spuen-
di seu exscreandi, seu per impetuosam elevationem vel depositionem sedilium fieri solet. Quàm turpe sit in choro susurrium, palàm est : nescit tamen indisciplinatus & levis lubricam linguam à sibilis vel mussitationibus cohibere. Vitanda quoque est in conventu seu congregatione oratio sibilosa : inepta namque oratio,
quæ

quæ una, plures, & sæpè deterior impedit meliores. Est etiam cautè vitandum, ne, dum singulariter aliqua dicuntur in choro, ut collectæ, capitula, &c. notabilis spuendo vel exscreando sonitus fiat, usque dum capitula ipsa, collectæ, vel lectionis periodus compleatur. Circa hoc etiam dum prædicatur aut legitur, similis est opportunitas observanda. Sedilia verò debent non passim cum pede, sed cum manu elevari & cautè deponi: ne aliquis ex hoc sonitus in domo Dei audiatur. Congruè tamen lectionem vel epistolam incepturus expectet quousque considentibus fratribus sedilium si quis fuerit tumultus quieverit.

9. Ad hæc honesti fratres in corporis dispositione, decenter & uniformiter sint in choro: decenter, quòd sine vaga dispositione vel turpi. vaga, ut quandò chorum ingressi, vel intrante vel astante conventu, nunc segniter resident, nunc stantes quidem,

hac & illac membrorum, ut languentium incongrua quadam exagitatione se gyrent; nunc statuæ instar stallo affixi, & è regione dispositi, velut sui obliti, nec ad altare demissis ut decet luminibus, ante inceptum officium, oraturi se vertunt, vel aliàs religiosè disponunt: sed nudato etiam aliquanto capite, circumquaque ut cervus in saltu, vel ruralis in theatro, gyrovagando respectibus, oculos in advenientium vel constantium vultus infigunt, suoque indisciplinato intuitu collateralium orationem, quam ipsi negligunt etiam impediunt.

10. Turpis autem erit, si sint ibi molliter, aut remissè se in stallis suis brachijs tibijsque resolutis, notabiliter incurvando: aut in partem unam penitus ut possunt protenso, in alteram corpore accubando, ita ut lecti molliciem quærere videantur, aut dum ad altare versi, super lignum quod stallum dividit, se inclinant, extensione scapularum, vel capite anteriorio

terioris stalli spatium occupando, & tergum ad retrò stantem socium pro-
tendendo, aut dum sedent, pedes
suos usque ad scabellum formæ con-
tiguum, licentiùs extendendo. Nota-
bilis tibiærum extensio vel dilatatio,
dum sedetur, minùs honesta est. In-
decens ergo quæ vaga & turpis est di-
positio: inò utrobique deformitas,
sed maximè in officio, conventu assi-
stente vitanda. Honestos enim per
omnia exigit mores conventualis ho-
nestas.

II. Uniformitas est in prostratio-
ne & inclinatione specialiter (quan-
quam in alijs generaliter) observan-
da. In prostratione, ut non alius sub-
tus formam chori, & alius super se-
dile: sed omnes supra dictam formam
se prosternant, & operto capite silen-
ter orent, ne impediunt circumstan-
tes; manu ad genas accubitando
nunquam applicata, aut brachijs ex-
tra eandem formam extentis, sed su-
per istam honestè & humiliter dispo-
sitis.

fitis. In inclinatione ; ut uniformiter apud omnes sit , tempeſtiva , devota , ſufficiens & honeſta. Tempeſtiva quidem , ut inclinaturus ſurgendo , & elevando ſedile , tempus vel paululum inclinationis præveniat. ut verbi cauſa ; quando poſt psalmum fuerit inclinandum , ultimi verſus fine jam accedente , ſurgatur , quatenus deinde liberè inclinetur ; vel certè inclinationem , ſedis aptatio ſubſequatur.

12. In inclinatione verò debet devotio apparere , ut fiat humiliter & profundè. Non eſt devoti ſed pigri , rigido ſtante corpore , tenui motu capitis inclinare ; eſt enim corpus , depreſſis aliquantulum renibus , ne capiti coæquetur adeò demittendum , ut ipſum ferè ſuper genua , brachijs interpoſitis reclinetur. Alioquin inclina , ſi noſti faciliùs , humiliter tamen & profundè. Extra chorum tamen , & aliquando fortè in choro in officio planè & ſine cantu dicto minor ſufficere

cere videtur inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodum remissione traducti, hunc reverentiæ cultum Domino subtrahentes, evacuant: dum aut resident prorsus usque post factam memoriam Trinitatis; aut tunc etiam surgunt, & sedili elevando intendunt, quando fuerat inclinandum; aut ex negligentiae vitio non inclinant. Quanti autem sit hæc noxa detrimenti, B. DEI genitrix seniori cuidam in choro psallentium fratrum indicasse refertur: quæ inclinantibus ad SS. memoriam Trinitatis, suum ipsa filium singulis offerebat, quendam verò minimè inclinantem, verso ab eo vultu, velut hac gratia indignum pertransibat.

13. Sufficiens seu etiam perfecta debet esse inclinatio; ut ab ea citius debito non surgatur: honor quidem Patri & Filio & Spiritui sancto, sine differentia exhibendus est. Honestas quidem in corporis, manuum, & habitus decenti dispositione consistit. Et

quantum ad habitum ; ut maximè capiti caveatur, ne operta fronte super oculos defluat cùm inclinatur. Proderit ad unitatem servandam, de communi officio notitiam habere. Pulchra valdè uniformitas in congregatione & conventu fratrum : *ubi debent & mores, & animi convenire.* Unanimis uniformitas in fratrum conventu decet, quæ in moribus plurium unitiva, uniformes ordinat & decorat.

*De disciplina officij extra
chorum.*

CAP. XVI.

I. SI quando extra chorum officium dixerint, diligentiam nihilominus & honestatem prædictam debent in quibus poterunt, studiosè servare: ut dimissis omnibus quæcunque in manibus fuerint, stantes cum reverentia, juxta traditionem Ecclesiasticæ disciplinæ; præterquam ad lectiones in matutinis, vel quando alias Creatori suo debitas cum devotione laudes exsol-

solvent, flectentes genua, vel inclinantes, pro tempore cum timore Dei. Si quando eos ad sedendum debilitas evidens, vel nimia lassitudo compellat; saltem ad inceptionem officij ad invitatorium, hymnos & orationem Dominicam; & a capitulo in ante surgere non omittant. Si etiam in lecto ægritudinis decumbant, reverentiam nihilominus aliquam faciant prout possunt. S. Hieronymus (qui tanta legitur lassitudine fatigatus, ut etiam in stratu suo jacens, funiculo trabe suspenso, manibus apprehenso supinus erigeretur, ut scilicet officium monasterij prout poterat exhiberet) dum exhaustis viribus senex nec senectuti parcit, nec debilitati blanditur, desidem juniorum, quibus corporis vires utcumque sufficiunt, irreverentiam, imò dignam derisione desidiam, signis arguit & confundit. Alius pro lentarum tædio febrium, completorium in lecto exsolvere assuetus fertur per angelum reprehensus audivil-

se. *Completorium jub cocco, nec fructus, nec utilitas.* Sanè in officio DEI, curanda ubique magnopere reverentia & honestas: cùm ubique sit eadem ejus, cui tunc loquimur, & astamus, deitas & majestas. Tantò enim amplius reverentiæ & diligentiaë studiù, divino debetur officio, quantò id DEO immediatiùs exhibetur. *Cura officij diligens, maxima statùs integritas: Neglectus officij, maxima vita corruptio, maxima religionis deformitas.* Nemo DEI se æstimet servum, si DEI potissimam negligat servitutem, quæ appropriato vocabulo, DEI servitium nuncupatur.

2. Debent dicere officium distinctè, continuè, integrè, & ordinatè. *Distinctè*; ne verbum masticando, vel exiliter proferendo, vel nimium festinando, dicenda confundant. *Continuè*; ut interruptiones in eo non fiant interloquendo, nisi urgente necessitate, & hoc quidem psalmo vel oratione, vel quocumq; alio, quod tunc fuerit

fuerit dicendum, completis; nisi psalmus vel oratio, quem interrumpi oportuit, continuo à capite resumatur; aut inter psalmum & psalmum mora notabilis fortasse fiat. Parisijs (ut fertur) cum quidam Theologus unius horæ canonicæ incepisset officium, superveniente Episcopo ad loquendum cum eo, caput sine locutione inclinans, Horam inceptam, Episcopo exspectante, finivit: quam deinde dilationem colloquij, ne molestè ferret, admonuit, causam subinferens, quòd majori Domino loquebatur. Quidam propter interruptiones in officio factas, gravissimo afflictus purgatorio memoratur.

3. *Integrè dicant, ut de dicendis nihil omittant, Proinde si plures fuerint, qui simul officium dicant, & unus vel duo juxta laudabilem consuetudinem psalmos, antiphonas, hymnos, & responsoria voce pronuntient altiori, non putent sibi sufficere quòd ab alijs dicitur: sed omnia quæ ad suam*

pertinent partem, ac si essent in choro, sub silentio integrè dicant: cum officium extrà, eandem quam intrà integritatem requirat.

4. *Ordinatè* deniq; officium in substantia, tempore, & modo, & omnibus exsequi studeant: postpositiones, implicationes, variationes facilè non admittant. Honestè tamen Pretiosa, vel aliud extraordinariè aliquando dicitur, dum tamen id ipsum suo tempore minimè negligent. Quis autem sine grandi conscientiaè scrupulo, proprium officij ordinem, sibi que religionis sanctione impositum, pro alienis quibuslibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? Quis nisi vanissimus & imprudens pro certis dubia, pro authenticis vana, pro necessarijs curiosa inducat? sint igitur sanctorum officij conditorum devota & stabili ordinatione contenti: nihil eorum vel communi ordinis institutioni præponant, quamlibet serium & devotum; nec desipientium more stultorum.

torum, Græcorum glorias æmulentur. *Inspicienti enim non nisi sua placent: omnis stultitia laborat fastidio sui.*

6. Tempus quoque congruum fervent, nec facile præter necessitatem diurnas horas sive Primam, sive Completorium saltem Canonicum, sive alias, in nocturnas convertant. Fuerunt qui hoc quarundam obtentu traditionum defenderunt, ordinationem Ecclesiasticam officij, confusione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures quasi chorum sibi constituent, & psalmos, atque hymnos accipiant alternatim, ut est consuetudinis conventui. Congruus ordo est in omnibus, ubique, providè disciplinato servandus. Ordinatum animum, ordinis decor & condeceat & condelectat. Inordinati verò est animi etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio attentionem excitat & affectum.

De altaris ministerio

curando.

CAP. XVII.

I. ALTARIS ministerium ob reverentiam corporalis præsentiæ Salvatoris, munditiæ, reverentiæ, diligentiam, honestatis, & circumspeditionis studium speciale requirit. *Mundamini* (ait Propheta) *qui fertis vasa Domini*. Haud dubium est, hoc de ministris altaris convenienter intelligi, quibus spiritualis & corporalis munditia est habenda. Spiritualis; ut nullus de peccato conscientiam habens læsam, vel somno pollutus nocturno, ad tagendum sacra vasa, vel ad ministrandum, antequam fuerit confessus, accedat. Nec debet celebraturus confessionem privatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consuevit, usque ad altare differre. Corporalem quoque munditiam, requirit corporalis præsentiæ

sentia Salvatoris Idcirco ministri altaris non solum antequam se ad ministrandum induant, verum etiam postquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis ministerium accessuri, suas iterum lavent manus. Hoc enim semper debent cavere cautissime, ne communibus manibus, aut manicis suis, vel post immediatum rerum contactum, calicem, aut qui ad ipsum pertinent pannos, vel corporalia tangant: sed si lineam tunicam, quam rochetum vocant, vel superpellicium cum strictis manicis, vel aptum aliud non habuerint indumentum calicem præparandum, & in fine Missæ plicandum sacerdoti relinquunt.

2. Reverentiam debent ministri altaris tam ad sacerdotem, quam ad ministerium, & res etiam de propinquo ad ipsum ministerium pertinentes habere. Circa sacerdotem, ut quando secum altari assistunt, per aliquantulam capitis inclinationem, & sui
 elon-

elongationem ab eo, ac per humilem debiti exhibitionem officij, reverentia signum ostendant. Si verò sederit; & ipsi tantum insuperpellicijs fuerint, nequaquam juxta ipsum in sedilibus, videlicet coequalibus sedi ejus, sed ad scabellum ejus potius, si aptus fuerit locus, vel alibi sedeant. Venerentur eum decoro ut convenit comitatu, & maximè quando se vertit ad populum, ei adsint; quem ubique ut in officio sic & eo expleto in vestiarium revertentem deducant, ut acies ordinata, ad altare, deinde si opus fuerit, reversuri.

3. Ministerio reverentiam exhibent, si motu debito & habitu ipsi ministerio convenienti assistant & ministrent: aliter enim non sine nota irreverentia ministratur: ut si quis quamvis diaconus, vel sacerdos insuperpellicio ad Missam ministrans, corporalia super altare, praesente sacerdote vestibus sacris induto, replicet aut componat. Si quis non habens
 super-

superpellicium cum strictis manicis, vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicem tractare, aut panem & vinum in communi habitu ministrare præsumat. Si quis hostiam in communi eligat loco, vel electam reponat, quæ in pyxide manu sua mundissima est potius eligenda, & electa super patenam ipsam, vel super corporalia decentius reponenda. Nec audiendi sunt illi, qui ad mensam Domini non aliam quàm ad mensam corporis, curant munditiam, super pannos, qui libris ad secretarum vel palmarum custodiam supponuntur, calicem passim, vel consecrandam hostiam reponentes. Singularem hostiæ cultum, singularis decet munditia.

4. Ad res quoque necessarias, ut sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & Missale, est reverentia adhibenda, quam munditiæ studium maximè probat. Hujus intuitu, pannus omnis suspectus, aut quem color impedit ablui, à corporalibus arcetur & calice

In pyxidibus hostiarum, mundissimus
sacculus lineus hostias contineat. Si-
militer & calices mundis sacculis li-
neis involvantur. Quisquis ergo ad
altaris utensilia sacra reverentiam
munditiæ curat, circa ipsa operosius
studeat. De communibus libris, si
quos aliquando propter officiũ inevi-
tabili fortè necessitate cogente, poni
super altare contingit, omnino ca-
veant, ne corporalia vel pannos cali-
cis aliquo modo tangant. Cum cor-
poralibus vel calicis ipsius mappula,
nunquam labia vel oculos tangant,
devotionis alicujus obtentu. Calix
cum summa tractetur munditia, quan-
do de loco ad locum defertur, non
super librum aut vestimentum, sed
altè in manu mundissima, vel repo-
sitorio portetur: nec extra reposito-
rium ipsum præterquam super altare,
vel in alio loco mundissimo teneatur.
Missale in loco reponatur honesto: &
si nonnunquam illud extra Ecclesiam,
vel alias quàm ad Missam teneri con-
tin-

tingat, panno aliquo mundo præter suam camisiam involvatur. Denique reverentiam in ministerio habitus decens, cura munditiæ, & in executione maturitas attestantur. Reverentia simul & cautela munditiæ, communes corporis vestes, prohibent ab altari. Et si in his plurimum opponas ineptias, habet æmulos plurimos vitium, rarissimos disciplina. *Non à pluribus, sed ab honestioribus forma sumenda est.*

5. Ad hoc tam celebrans quàm minister, circa officium suum, magnam debent diligentiam adhibere. Sacerdos quidem circa provisionem dicendorum & agendorum in Missa: ne defectum faciat in dicendis, formam seu modum Ordinis in celebrando postponens aliam auctoritate sua introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundat, quod à nullo sine ipsius jussione est præsumendum. Debet etiam circa custodiam munditiæ manuum & pannorum esse intentus; manuum; ut

ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam, sive in facie, sive alibi non apponat, nisi eas continuò lavaturus; pannorum; ut nunquam ad indumenta sacerdotalia, maximè ad infulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet.

6. Ministris verò diligentia debet esse circa ea quæ necessaria sunt celebranti, & circa munditiæ custodiam, ac conservationis vasorum & pannorum pertinentium ad altare. Ministrorum est, ut præinduti celebraturum cum diligentia præparent, ejusq; indumenta post officium placent: & quæ ipsi sacrum ministerium exequenti oportuna fuerint, hora tempore & loco congruis offerant. Nunquam ad Missam privatam, legendi vel orandi gratiâ, solò vel sedibus se totaliter prosternant, nec latitent postcortinas, sed palàm coram altari, non tamen à latere celebrantis assistant, versus eum circa quem tunc oculus debet esse, aspectum quali continuè directu-

ri, non tamen in faciem ejus maxime post Canonis inceptionem, intendant. Nec ei, præsertim à parte libri nimis appropient, aut circa ipsum aliquem tumultum faciant. *Summa quietis tranquillitas est necessaria celebranti.* Vasa & pannos mundè tractent apud eos & teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit, nullo modo antequam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem Missæ calicem plicaturi ipsum cum aqua post vinum recenseant, ne pannos inficiat adhærentes. Numquam super altare vinum & aquam ad mundationem, vel alias si vitare potuerint, ministrent. Si tamen ob incuriam sacerdotis oporteat, subtus ampullas, quæ vinum & aquam continent, manum ad retinendum guttas, ne super altaris pannos cadere possint, apponant, super quos etiam pannos nec ipsæ reponendæ sunt ampullæ. Ad hoc debet qui ministrat ad Missam, superpellicium si habuerit conservare, ne cum eo aliqua-

qua-

tenus nares emungat, vel sudores à facie vel aliàs undicunque detergat: nec ipsius manicas maximè ad pulverem super ligna, lapides, vel super terram exponat, quod tamen si nonnunquam per aliquorum negligentiam accidit, cavere debent, ne corporalia, calicem aut pannos ejus cum ipsius superpellicij manicis tangant. De alijs indumentis quoties ea plicant, sollicitè caveant, ne unquam manicæ terram tangant, vel usque ad ipsorum vestimentorum fimbrias descendere permittantur: sed sive tunicæ lineæ, sive quæcunque alia indumenta plicantur, manicæ semper longæ à fimbrijs collocentur. Debent iterùm ministri altaris propter vasorum & vestium (ut dictum est) conservationem attendere, ne calicem, quando reponunt, strictè ligent: quia sæpè per hoc deterioratur non modicum, & paulatim obtritus conquassatur. Vasa quoque altaris & utensilia in locis suis diligenter ut convenit, præparata re-

reponant. Vestimenta etiam plicare non negligant & aptare: nisi pro aliquo celebraturo ea quis dimitti requirat. Sed quid horum expressionibus immoror? in omnibus enim, quæ ministerium Dei contingunt, speciali nimirum diligentia opus est. Si agendis ministerijs terreni regis studiosissimam homines curam impendunt: quantam putas æterni Regis ministerijs impendendam.

7. Cæterum si ministri altaris intendere debent honestati, multò amplius tamen per omnem modum sacerdotes qui celebrant. Postquam ergo fuerint vestibus sacris induti, cum magna debent maturitate incedere & præcipuè cum altari assistunt, gravitatem in motu & gestibus, laudabili curiositate servare. Numquam genuflexuri, quamdiu sacerdotali casula sunt induti, nisi temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare quoque se non appodient inhonestè: nec manus suas hac & illac inordinatè deducant.

Quan-

Quando se vertunt ad populum, non erigant oculos ut videant assistentes.

8. Denique circumspectos decet eos esse, specialiter circa corporalium dispositionem & custodiam, circa calicis collocationem, circa Domini corporis consecrationem, sanguinis susceptionem, & mundationis industriam. Circa corporalia, ut ipsis super altare replicatis, usque ad anteriorem ipsius altaris oram, sit spatium competens, ne super eadem manus suas aut manicas indumenti teneant. Calicem ante oblationem super corporalia nunquam ponant, sicut post oblationem fieri consuevit: sed ipsum usque ad oblationis tempus, ad corporalium teneant latus. Circa consecrationem inter cætera solerter provideant, ut cum hostia fuerit consecranda, ita parùm & cautè in principio eam levent, quasi scutum sibi de manibus, depresso aliquantulùm pollice, facientes; ut si fieri potest, ante consecrationem à circumstantibus videri non

non possit, ne à simplicibus adoretur, qui quantò citiùs eam viderint in manibus sacerdotis, incautè nondum consecratam adorant. Cùm autem consecratio fuerit consummata, hostiam sine mora notabili duabus manibus quantum expedit, ut ab hominibus possit videri, cum omni reverentia elevantes, tam in elevando quàm in reponendo, debitam maturitatem fervent: nec post vel ante elevationem osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationem facturi, manum cum hostia consecranda super ipsius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat consecratio juxta, & non supra ipsum. Circa summptionem calicis caveant, ne ipsum sumendo, vel calicem exguttando per nimiam extractionem tumultù quendam vel sibilum cum labijs faciant, aut post summptionem digitos lambant. Erit etiam tutum, si dum sanguinem sumunt, calicem tenentes cum dextera decenter, & patenam cum sinistra

supponant, si quid effundi contingeret, recepturam. Super quam si frangi corpus Dominicū aut reponi contingat, ipsa denique vino & aqua, vel altero illorum sufficienter debet infundi. Incongruum & indignum ut patena post Christi corpus sanctissimū, communi tactui pateat non mundata, & rebus quibuslibet licet mundis, sine differentia exponatur. Si sentis aliter, credo ut post patenæ, vel calicis aut corporalium tactum, non sunt manus communicandæ communibus, ante factam post tactum huiusmodi lotionem. Si calicis petatur mundatio pro infirmis, primam nullatenus aut secundam perfusionem exponant: sed prius semper mundationibus solitis perfectis, aliud denuò vinum calici apponatur petentibus indulgendum.

*De disciplina circa ea quæ
ad corpus sunt.*

1. **H**ABITO de disciplina circa spiri-
 tualia ; sequitur de ipsa, cir-
 ca corporalia. Et primò circa ea,
 quæ in nobis sunt : secundò circa
 ea, quæ extra nos sunt. Respectu eo-
 rum quæ in nobis sunt ; primò viden-
 dum est de disciplina respectu totius
 corporis, quantum ad gestum : secun-
 dò respectu partium corporis, quan-
 tum ad actum. Et primò, respectu
 linguæ, quantum ad duo opera natu-
 ræ, in quibus congruit officium lin-
 guæ, scilicet quantum ad loquelam &
 gustum. Secundò, respectu manuum,
 ut in exercitio manuali. Tertiò, re-
 spectu pedum, ut in incessu. Quartò,
 respectu membrorum omnium, quan-
 tum ad aliqua ipsorum officia. Deinde
 circa ea, quæ extra nos sunt. Primò
 quantum ad ea quæ de propè, ut est
 vestis & habitus. Secundò quantum
 ad ea quæ de longè, ut sunt officinæ.

De disciplina in gestu.

1. **C**irca disciplinam in gestu, (qui modus & figuratio membrorũ & corporis dicitur) duplex est custodia adhibenda. Prima, est, ut unum membrum alterius officium, non usurpet, aut ejus ministerium sui admixtione confundat. Si os loquitur; caput non agitetur, manus non moveatur, & sic de alijs: ut dum alterum membrum operatur, alterum quietum omninò permaneat; aut si opera ejus necessaria illi esse cognoscitur, ad operandum ordinatè moveatur.

2. Secunda disciplinæ custodia est in gestu, ut quodlibet membrum in eo quod facit, debitum modum teneat, nec temperantiæ limitem, aut honestatis formam excedat: hoc est, ut in paucis exemplis probemus, ridere sine apertione dentium, videre sine defixione oculorum, loqui sine extensione manuum, sine contorsione labiorum, sine agitatione capitis, sine

sine elevatione superciliorum, incedere sine modulatione gressuum. sine ventilatione brachiorum, sine gestulatione scapularum jacere sine dejectione membrorum. Sedere, sine alterutra superiectione pedum, & sine alterutra accubatione laterum, sine divaricatione seu dilatatione crurium, sine extensione vel agitatione tibiarum. Nempè honestum & humilem fratrem femori suram imponere, vel pedes palam cancellare non decet; Arcendi sicut in publico, ita & in secreto sunt gestus inepti.

2. Gestus denique religiosi debet esse humilis, severus & gravis. Est enim reprehensibilis gestus, si superbiam, si molliciem, quæ nunc per lascivam hilaritatem, nunc per nimiam dejectionem infatuat, aut si etiam levitatem prætendat. Turpis in humilitatis professore superbia. Fœda prorsus in humili habitu gestulationo fastuosa. Sic non est viri muliebrem habere molliciem, puerili

levitate. Gravitatis modestia, multā affert servata moribus honestatem, neglecta maculam & contemptum, mortificata secundū Apostolum super terram membra, gestus debent mortificatos habere.

De disciplina in modo

loquendi.

CAP. XX.

I. **D**isciplinā loquendi tam in modo & provida (quando loquendū sit) discretione, quā in verborum religiositate attenditur. Modus, in gestu & sono considerari potest. Loquentis gestus, debet esse modestus & humilis: sonus demissus & suavis. Modestiam debet habere gestus loquentis, ut nec inordinatē, nec turbulentē inter loquendum membra moveat: nec oculorum rutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus honestatem deformet, aut faciem ipsam mollitie quadam resolvat humilitatis

obtentu: sed in eadem vultus constantia semper permanens, severitatē benignam & constantem, & quodam modo rigidam benignitatem prætendat. In facie siquidem hominis speculum disciplinæ relucet: cui tantò major custodia est adhibenda, quantò minus quod in ea fuerit peccatum cessari potest. Vetat quoque loquentem gestus modestia, ne se hominibus notabili quadam supplicationum profunditate incurvet, aut ejus cui loquitur vultui nimis instet: ne inhonestè quidem in ejus faciem, halitus aspiratione insufflet, aut halitu ipso post vinū potatum, sensum maximè narium offendat. Loquentis halitus vultui auditoris & naribus, vitiosè prorsus ingeritur. Debet etiam gestus humilitatem, modestiam, ac vultus hilaritatē prætendere. Sonitus debet esse demissus pariter & suavis: quia clamoritas & verborum asperitas, locutionem religiosi plurimum quidem & dedecet & deturpat.

2. Discretio prætereà quando loquendum sit, necessaria est: quia ex ore fatui etiam parabola reprobatur, quia non dicit eam in tempore suo. Sapiens quando loquendum & quando tacendum sit, prudenter considerat. Est autem junioribus fratribus fere semper inter seniores usque ad interrogationem tacendum. *Adolescens*, ait scriptura, *loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.* Silet etiã à bonis Propheta. Ergo quamvis de bonis, sanctis, & ædificationum eloquijs perfectis, discipulis rara conceditur loquendi licentia. Nam loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire discipulo convenit. Loquente alio nunquam loquantur: aut verba loquentium quovis pacto interrumpere præsumant. Nec mordaci vel importuno insultu, lociorum locutionem impugnent. Stultorum enim hæc sunt, qui nec linguæ parcere, nec locijs deferre noverunt. Si qui etiam

etiam mutua se collatione impetunt, per impositionem silentij, & aliam poenam condignam merito reprimuntur.

3. Religiositas debet in locutione servari: ut sit sermo veridicus & purus, sit dulcis, & honestus. De veritate sermonis Sapiens dicit. *Ante omnia verbum verax precedat te.* Non solum igitur mendacia, & quæ criminosa sunt; verum etiam locutiones hyperbolicas & aliqua duplicitate notabiles, penitus vitent. Loquentes de dubijs aut futuris, nunquam absolute loquantur, sed in hujusmodi omnibus semper conditionem apponant. Præcisa enim de indifferentibus verba, religio non consentit. Non est alicujus viventis arbitrio, de contingentibus negare vel asserere absolute. Non facile de auditis sententient; licet veritatem sentire se putent. Sint ad responsionem tardi: ne per inconsiderationem falsum aliquod vel indisciplinatum proferant verbum.

4. Debent etiam purè loqui: ut in eorum verbis nec jaçtancia, nec de-
 detractio, vel malitiæ alicujus, aut
 vanitatis admixtio valeat inveniri.
 Numquàm de scientia, vel sæculi sta-
 tu se jaçtent. Erubescant dicere de
 absente, quod cum charitate non
 possent dicere coram ipso. Unde san-
 ctus Benedictus, *Murmurare aut con-
 queri nesciant: nec murmurationis
 malum, pro qualicunque causa, in aliquo
 qualicunq; verbo vel significatione appa-
 reat.* In verbis suis aut litteris, si quas
 aliquando dirigunt, puerilibus vel
 adulatorijs non utantur blanditijs: sed
 tanquam religiosi, suam breviter &
 veraciter intentionem exponant.

5. Honestatem habet locutio, si
 & illius qui loquitur, & illorum qui-
 bus vel de quibus fit sermo, conveniat
 dignitati. Otiosa verò, jocularia,
 juratoria, contentiosa, maledica, vel
 alia sæcularia verba, nec pura sunt
 quidem, nec religiosæ conveniunt di-
 gnitati. *Nuga* (ut ait S. Bernardus)

inter saculares sunt nugæ: in ore sacerdotis aut religiosi blasphemia. Interdum si incidant, ferendæ fortassis, referendæ numquam. Os talibus aperire illicitum, assuescere sacrilegium est: fœdè ad cachinum moveris, fœdiùs moves. Dissuesce à vaniloquio linguam, qui ad profectum religionis aspiras. Processurus in publicum, præmuni te ipsum: & animo statue à verbis inanibus abstinere. Provide tibi antequam prodas aliquid, unde si expedierit, sermo texatur. Familiare prudenti, consideratione omnia prævenire: confert ad singula fuisse præmunitum. Si dignum quippiam relatione non habes, tace. Tutius & humilius audis, quàm loqueris. Non affabilitas opportuna, sed loquacitas otiosa damnatur. Jurare verò nunc per caput, nunc per sanctos, vel alio quovis modo, Christi (qui ait) Sit sermo vester, est est, non non) discipulo minimè congruit. Rursus indignum penitus servis DEI, muliercularum more contendere. Si resistentiæ in-

cidant verba, cedendum continuo resistenti. *Honor est homini, qui separat se à contentionibus.* Nunquam discendi, ut dicitur, gratiâ, litigent: scientes ad se verborum contentiones nullo modo deinceps pertinere. Non potest esse, quin contentio aliquid, quod contra conscientiam dicatur, extorqueat. Ergo inter DEI servos collatio, non altercatio debet esse. Perversum est, maximè si ausu damnabili ad injuriosa vel maledica verba, quæ secundum Apostolum à DEI regno excludunt, os religiosi laxetur: aut diaboli nomen ad invectionem assumat, vel in communi locutione frequenter. *Sunt quædam quæ levissima putarentur, si non in Scripturis demonstrarentur opinione graviora.* Quis enim dicentem fatue fratri suo, reum gehennæ putaret, nisi hoc Veritas expressisset? Pessimum hunc loquendi usum, quasi pro affabilitatis solatio, salutis adversarius introduxit: ut per eum modicæ occasionis accessu stultis illudens, eos

fre.

frequenter in gravis lapsum offensæ impulsu leviori præcipitet, & statûs dignitatem colluvio sorditationis vilificet. Pudeat eos rumigerulos esse, aut verborum sæcularium delatores. Nihil inter socios seminent, quod infirmos animos dissolvere valeat, aut turbare. Reus est DEO & Ordini, qui temerario diffidentia verbo conscientiam percutit infirmorum.

6. Pretereà sive fratri, sive extraneo sive magno, sive parvo loquantur, semper in ore verbi dulcedinem habeant; *omnem ad omnes*, secundùm Apostolum, *mansuetudinem ostendentes*. Numquam suæ prætextu constantia vel zeli cum communitatis injuria, in verba contumeliosa prorumpant. Sæpè enim meritum immoderata lingua confundit; turpisque defensio, quæ injurijs utitur. Habet fastus pro constantia impetum, pro ratione injurias: sed *lingua gratiosa eucharis in bono homine abundabit.*

De disciplina circa come-
stionem.

CAP. XXI.

I. DEBENT etiam cum timore DEI comedere, disciplinam semper tam in modo se habendi, quàm in cibo observantes: vitantes nihilominus quaedam minùs decentes sæcularium consuetudines super mensam. Placet vel pauca de singulis exempla subnectere, quæ ad similitum considerationem transmittant. Honestè se debent habere, ut dum comedunt aut bibunt, sedeant, bibentes cum duabus manibus scyphum teneant, membrorum agitationem, & quarundam anhelationum vel labiorum tumultum, quæ animi notant intemperantiam, vitent, oculos à circumspeditione, linguam à locutione cohibeant. Oculorum custodia inter epulas propterea necessaria est, quia non decet, ibi præcipuè, ut vagos habeant oculos, neque curiosè & (ut amplius dicam) impudenter

ter, quæ apud alios aguntur circumlustrando prospiciant; sed ut potius pudicè demissis luminibus, ea tantum quæ sibi anteposita sunt attendant. Loqui verò seu mussitare ad mensam, ubi silentium est servandum, turpe vitium est. Declinanda mussitatoris societas; qui licèt legis honestate prohibitus, linguæ tamen volubrum non valet retinere. Si quando etiam extraordinariè bibunt, sive adsint sive non adsint extranei, quamdiu bibitur, fileant. Culpanda nimis verborum multiplicatio juxta potum.

2. In cibo, tam in qualitate quàm in quantitate ipsius, quàm etiam in modo, morâque ac frequentia, comedendi disciplinam servant. In qualitate, ut nunquam pretiosa vel delicata, nunquam ciborù aut præparationum diversitates affectent. Promptum ad delicata palatum, curiositas quædam, honestatis postpositiva declarat, ut v. g. Si quis ex vitio meliora de communi eligat portione, ut quod in pane

ne

ne sapidius, vel in alijs viderit melius, ipse sibi accipiat; si majora panis fragmenta sumat minoribus si adsunt, licet minus delicatis, sine rationabili causa dimissis, cum panis vel res alia quanto magis ad integritatem accedit, tanto ad mensam ipsam valeat honestius reportari. Si ad majorem saporis delectationem in pane inveniendam, ipsum inordinate frangendo, circumcidendo, vel micatenus excrustando deformet. Si vinum cum aqua temperare non curet; si longum & interpolatum faciat haustum. Si salam communem panis appositione consumat; aut eam incongrue totam, vase transverso vel circulari venatione vendicet, cum sit magis in medio intingendum. Sicut enim apud honestos quosdam in seculo imputatur, si corrosionibus ossium curiosius insistas, aut carnes per magnos notabiliter bolos, praeter exigentiam scindas vel edas aut dum scindis, scissum immediate morsellum, antequam in com-

muni

muni loco posueris, percipias, à me-
 ta communi juxta vulgare proverbium
 non curando discrepas; aut tactu
 more palponis, electum post tactum
 relinquant, vel simile quippiam actites:
 sic religiosus est indecens, si in his quæ
 sibi pro tempore conveniunt cibus,
 notam gulositatis non vitent. Si
 quando eos jejunijs tempore, vino
 confecto vel simplici, ante comestio-
 nem vel post, herbis seu speciebus, in-
 firmitas uti coegerit, occultè hujus-
 modi si potuerint sumant, ne simpli-
 ces idem sibiipsis absque sufficienti ne-
 cessitate licere putantes, ad solvendū
 jejunium suo incitentur exemplo.

3. Est insuper diversitas respectu
 cibi & præparationum vitanda. Nihil
 ad mensam speciale apportent, vel in
 mensa requirant, præter sal & aquam,
 quæ possunt semper cum honestate
 requiri. Privandus communibus est,
 qui specialia in communitate usurpat.
 Communibus igitur discant esse con-
 tenti. Os suum ad omnia, quæ alij co-
 me-

medunt, assuescant: ut si fieri potest nullum omnino repudient seu abominentur cibum. Grande vitium si potagium & comunia respuas, ut in specialibus lautius procureris. Porro modò mollia, modò dura, modò frigida, modò frixa, modò elixa, prægnantes solent appetere mulieres: providenter autem sobrièque conversanti, satis est ad omne condimentum sal cum pane.

4. Debent etiam excessum in cibis, & maximè potûs quantitatem vitare: ut crapula vel satietas nimia non subrepat. *Nihil sic contrarium omni Christiano, quomodo crapula,* ait sanctus Benedict.

5. Amplius quoque qualiter, hoc est, quàm decenter, mundè ac temperatè sit comedendum attendat. Decentiæ detrahit, qui cibum in ore habens, vel scyphum in manu detinens, loquitur: qui manu armata cultellum habente, cibum ori ministrat, vel cinondum expedito à cibo, potum nihilo.

hilominùs ingerit, aut dum bibit vel comedit, caput tenet in capitis profundatum. Munditiam debent ad proprium & lociorum cibum, & ad mensam ipsam super quam comeditur, observare. Munditiæ simul ac decentiæ gratiâ caveant, ne in paropside, scypho, vel ovo, præmorsum aliquid iterùm comesturi reponant. Fœdè tuorum reliquias dentium alicui cibo immisces. Nunquam scyphum digitis potagio vel alio quolibet madidatis accipiant, aut pollicem poculo imergant; nec super potum, in scypho vel super cibum quemlibet sufflent. Indecenter agitur, si digitos quis imittit, potagio, & offas vel olera nudis articulis cochlearis vice piscatur. Si superfluitates piscium & similia, ex ore projicit super mensam, vel nuces alij quam sibi frangit cum dentibus. Si quis tussit aut sternutat, non averfa facie à mensa. Rarò enim hoc fit sine qualicumque emissionem reliquiarum oris. Si nudam manum in men-

sa

sa naribus emungendis, vel carni nuda scilicet apponit, vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Cavendum quoque, ne quis ante faciem circumstantium fratrum, pro sale & alijs necessarijs, quæ à fratribus tradi possunt, manum extendat super mensam, & eorum cibum cum manicis seu habitu suo tangat. Scindendus etiam panis, pectori seu vesti communi non est sine interpositione tabaliæ applicandus. Munditia mensæ requirit, ut mensale nequaquam frequenti vel superflua deterfione cultelli vel manuum deturpetur, purgandis maximè dentibus nullatenus exponendum. Fœdum enim & vile, mappas & manutergia fratrum communia, dentium fricatione fœdare. Qui conventualia dehonestat, committit utique in conventum.

6. *Temperantiam manducandi*, ait Hugo, *intelligimus in eo, si homo tractim, & non cum nimia festinatione comedat. Festinatio in inchoatione & profecutione*

tione comestionis attenditur, quando videlicet in initio mensæ statim absque orationis alicujus præambulo, ad cibum manus extenditur, aut cum quadam voracitate comeditur. Si prius ori cibum ministras, quam alio sumpto fueris expeditus.

7. Cæterum per morosam comestionem, congregationem detinere ad mensam, aut si quando extra conventum bibitur, juxta potum moram contrahere non est decens. Hinc per sapientem sobrio dicitur. *Cessa prior causâ disciplina.*

8. In comedendi & bibendi frequentia, servanda est diligenter temperantiæ disciplina. Sanè post refectiorem ad potum redire, aut per diem in domo ex vitiosa consuetudine, aut quod turpius est, post Completorium bibere, non mediocris vitij notam habet. Honestiùs ad mensam quantum indiges bibis, quam bibendo per diem meribibuli morem geris. Fructus vel aliud quodcumque
extra-

extraordinariè sæcularium more comedere, patens est gulositatis indicium. Siquidem extra duas vices in die, nisi necessitate cogente, in domo vel extra comedere, puerorum, imò pecudum est. Senex legem in vicibus comedendi non servans, fertur per angelum asino comparatus. Ad collationem tempore jejunij faciendam, duabus tantum vel tribus (si indiges) bibere vicibus, temperantiæ congruit & honestati. Studet sobrius quandam temperantiæ legem, in ipsis etiam necessarijs observare.

9. Denique quorundam sæcularium in faciendis coinventionibus, in poculis, in fragmentis, & hujusmodi consuetudines vitent ad mensam. Non se invicem facilè coinventent: sed comedat vel hibat unus quisque pro suæ arbitrio voluntatis quantum necessitati suæ melius sibi notæ quàm alij, viderit expedire. Congruè tamen senior verecundantes fortè, vel nimium abstinentes juniores invitat.

Sapor & potagium prægustata vilium quoque seu quorumlibet ciborum reliquiæ; ut ovum unum tantillumve pitantiæ, si ventre jam satiato supersit, indecenter commensalibus maximè senioribus ingeruntur. Encænia per mensam non mittant. A fragmentis & reliquijs caveant: sed de pane & alijs ita sibi provideant mensuratè, ut coram se vix micæ relinquant. In potagio tamen aliquid interdum honestè relinquant, id sibi pauperum & temperantiæ gratiâ subtrahentes. Verùm & si quid fortè relinquere, non tamen ut paterfamilias ad erogandum congerere permittuntur. Pro socijs aut vix aut numquam, maximè circa finem refectionis, panem vel aliud scindant, aut potum in scypho ponant: nisi saltem quantum ipsi soli comedere vel bibere valeant, si alij quibus hæc offerunt, non acceptant. Nunquam pro buccella, ut dicitur, panem tunc integrum scindant, præsertim si apud socios tractum inveni-
niant.

niant. Si scyphum communem habuerint, qui voluerit bibere, non amplius de potu apponat, quam possit bibere una vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt, inutile aliquid vel nocivum, ut quæ de nuce, ovo, castaneaquæ projiciuntur, aliaquæ hujusmodi nullo modo relinquunt. Murilegos vel aves ad mensam non pascant: cum nec in refectorio debent sustineri. Possunt cum dictis & similia circa comestionem attendi. Veruntamen sunt nonnulla, quæ licet communiter vitiosa putentur, interdum tamen inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

*De disciplina in opere
manuali.*

CAP. XXII.

I. AD disciplinam circa exercitium operis manualis, quod manuali opere corporaliter exercetur servandam, necessaria est discretio, diligens-

ligentia & honestas. Est habenda discretio circa opus, ut quod faciendum est, discretè fiat. Discernendum est primò, ut utili operi necessarium, bono quoque melius, & meliori optimum præferatur. Juvare fratrem cùm indiget, multum utique operi peculiari præponderat. Rursum celebrare volenti juvamen subtrahere, majorem pluribus alijs offensam esse, quis ambigit? Est etiam discernendum quod opus quo tempore fiat. Nonnulla siquidem in festis diebus non fierent, quæ in profestis benè fieri possunt. Videtur in operibus distinguendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ necessitati quotidianæ inserviunt; ut est ciborum præparatio necessariorum ad diem, utensilium coquinæ ablutio, & consimilia quæ omni tempore fieri solent. Sunt quædam alia, quæ in diem alteram differri possunt, ut est scribere in quaterno, tunicam virgis excutere, caput abluere, cæteraque alia à quibus

bus est diebus Dominicis & festis præcipuis abstinendum, ob sacri reverentiam temporis. Festi namque dies, per honestum quietis otium, alij verò dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo; *Quantum, inquit, addit decoris diebus festivis quies vacationis, tantum ornamenti confert cæteris diebus studium boni operis: ita ut in illis quisquis noluerit esse quietus, index sit sua vanitatis; & in istis qui non fuerit laboriosus, testis pigritiæ. Carnales siquidem mentes ne vel in illis diebus quiescant, vanitas exagitat: ne vel in istis in bono opere se exerceant, pigritia ligat.* Deinde quasi concludens subjungit; *Quapropter non negligenter habenda est in bono opere discretio temporum: quia sicut malum opus nullo tempore laudabile est, ita etiam bonum opus quodammodo reprehensione dignum judicatur, si tempore opportuno factum non est.*

2. Diligentia in opere ex promptitudine operantis, & devota fideliquè ope-

operandorū executione dignoscitur. Diligentiaē hujusmodi promptitudo non in opere manuum tantū, sed in conventuali quolibet maximè locum habet. Quidquid pertinet ad conventum, id præcipuaē diligentiaē studio est agendum. Sint ergo præcipuè ad conventualia exequenda promptissimi. Nunquam tardè ad opus Dei vel ad mensam occurrant. Unde sanctus Benedictus: *Ad horam divini officij, mox ut auditum fuerit signum, relictis omnibus quæ in manibus fuerint, summa cum festinatione curratur, cum gravitate tamen, ut non scurrilitas inveniat fomitem. Ergo nihil operi Dei præponatur. Ad mensam autem qui per negligentiam non occurrerit ante versum, ut simul omnes dicant versum & orent, & sub uno omnes ad mensam accedant, qui per negligentiam, aut vitium non occurrerit, & sic usque ad secundam vicem corruptus emendare neglexerit, juxta ipsius S. decretum, à communis est mensæ participatione arcendus:*

ut solus à communi consortio sequestratus
 reficiatur, suâ ei de vino si fuerit habi-
 turus portione sublatâ. Dignè quidem
 à comuni refectione repellitur, qui se
 per vitium à communi oratione exclu-
 dit. Absit à servis DEI vitiosæ hujus
 consuetudinis turpitude; ut conven-
 tuale aliquod divinum præsertim offi-
 cium alterius prætextu cujuslibet,
 tardo accessu vel citiore abscessu,
 propter opera dehonestent. Ut enim
 tardus accessus, sic ante horam recessus,
 sine gravi præsumptus necessitate
 arguitur. Impatientis & vani sig-
 num est hominis. In communibus an-
 ticipare recessum, nec opus DEI posse
 in choro usque ad finem expectare.
Si manachum, sancto narrante Grego-
 rio, post completum officium continuo rece-
 dentem visus est demon ab oratorio retra-
 here, quid de his, qui nec ipsius exple-
 ctionem officij præstolantur? Haud
 dubium conventualis ubilibet deco-
 rem integritatis negligere, inexcusa-
 bile prorsus remissionis est vitium:
 ad

ad vitium autem vix occasio deerit si quælibet admittatur.

3. Omnes denique fratres, labores non ex sola consuetudine, ut *vitula Effraim docta diligere trituram*, sed ex animi devotione sectentur: ut in communibus sit fervoris affectio specialis. Conventualem vitam ut sanctissimam imò angelicam, toto affectu animi amplexantes, ei tam continua quàm devota prosecutione adhæreant. Quantum ad officium, mensam & alia, vix nisi coacti à conventûs congregatione recedant. Tantam Deus conventui efficaciam contulit bonitatis, ut ibi augmentum suscipiat boni bonus, aut veniam mali malus. Multa in conventu bona præsentibus conferuntur, absentibus subtrahuntur. Saul ad conventum psallentium prophetarum accedens, propheta efficitur: extra conventum factus, pervertitur. Thomas discipulorum absens conventui, visionis Dominiæ consolatione fraudatur, quam ad col-

legium reversus assequitur. Discipuli pariter congregati Spiritum sanctum accipiunt. In conventu Dominus habitat & requiescit. Ibi devotos quosque uberioris gratiæ pabulo refocillat : ibi quàm plures negligentia personales, in divino maximè officio subrepentes, congregationis communione suppleantur ; ibi quod suis quisque non potest, aliorum meritis obtinere meretur.

4. Cæterùm licet ad majora domus officia, videlicet hospitalariæ, refectorij, infirmariæ, lectionis ad mensam, & hujusmodi principaliter & continuè fienda, novitios fratres assumere provida religionis consuetudo non habet ; si tamen quando contingat eis aliquod hujusmodi officiorum vel ad horam committi, magna debent devotione suscipere, & ad faciendum ea, mansuetè, velociter, acceptabiliter, integrè ac circumspectè, magnam debent diligentiam adhibere. Mansuetè, hoc est,
 sine

sine murmure & displicentiæ signo. *Fili* (ait Sapiens) *in mansuetudine opera tua perfice.* Est in opere bono necessaria strenua velocitas; de qua Sapiens dicit: *In operibus tuis esto velox.* Velocitas hæc maturitatis non remouet gravitatem, sed vitium tarditatis excludit. Est etiam acceptabiliter operandum, ut quibus ministratur, prout honestè fieri poterit, satisfiat. Optabat Apostolus & orari rogabat, *ut oblatio sua fieret acceptabilis in Jerusalem sanctis.* Magnus profectus est ei, cuius ministerio multi læti facti DEUM laudant. Integritas in opere bono requiritur, ut non diminutè, non ad evasionem, vel quasi ad oculum, sed perfectè, ut res exigit fiat. Circumspectio in obsequijs, prout officiorum requirit varietas, est habenda: quod per exemplum in uno officio meliùs patet. Si quando resectorarij vicem gerant, quæ ministranda fuerint tempore congruo & modo debito præparata ministrent, & religiosè distribuunt:

buant: ne in mensa defectus vel circa ministerium suum minùs expediens aliquod accidat, provituri. Ministrentur itaque necessaria tempore. Turpè est si propter unius defectum, tota congregatio expectet. Sicut igitur omnia, sive fructus sive saporès, sic & alia comedentibus congruè apponenda priusquam fratres ad mensam intraverint, providè apponantur. Conferendorum collatio successiva, conventum sapiùs detinet: & id quidem imputandum negligentiae ministrorum. Ad mensam verò quidquid apponitur, præparatum ut decet reficientibus offeratur. Nuces si dandæ fuerint, priùs frangantur. Herbæ crudæ si apponendæ fuerint, mundentur: & sic de alijs observetur. De omnibus quæ apponuntur, sua cuilibet, si fieri potest, portio singulariter tribuatur. Sunt rurigenæ qui nec à Prælati discreti, vel à senioribus aut extraneis forte distinguant. Communia maximè, ut sal & aqua

mensæ non desint, quæ in primis providus ministrator apponit. Aqua non solum pro temperando vino, imò sæpè pro alijs necessaria est in mensa. Cochlearia quoque sunt ad omne potagium opportuna, ne cum digito piscari oporteat; & ne juxta Hugonem, *in eodem jure & manus albutioem, & ventris refectioem videatur quarere.* Murilegos vel aves, quæ tenentur alicubi contra araneas, nullatenus esse in refectorio, cum fratres reficiuntur, patiantur: nec enim hoc est expediens vel bene factum. Sic & in alijs circa istud vel aliud quodcumque sibi impositum officium, sint intenti. Scriptum est enim, *Cuncta cum diligentia facite.* Et iterùm, *Agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis. Sic agetis in timore Dñi, fideliter & corde perfecto.*

5. Honestas in operatione servatur, si omnia quæ aguntur cum maturitate ac religiositate quadam exercentur, & in omnibus nitor inveniat munditiæ: hoc enim religiosum maximè decet.

De disciplina in incessu.

CAP. XXIII.

1. **D**ISCIPLINAM circa incessum, penes modum & discretionem in ambulando considerent. Honestus enim modus requirit, ut non impetuosis & fractis gressibus ambulent; nec erecta cervice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato super humerum capite, aut vagabundè pendentibus manibus: quæ omnia vel levitatem, vel superbiam, vel remissionem, vel hypocrisim sapiunt.

2. Debent etiam in eundo discretionem habere, ne de illorum numero censeantur, de quibus dicitur per Prophetam, *Non est iudicium ingressibus eorum*: in eorum gressibus non invenitur iudicium, qui eundo necessitatem vel ordinem non attendunt.

3. Necessitas discursum inutilem, ordo inordinationis confusionem excludit.

cludit. Discursum igitur per domum, per hortum & extra domum, qui magnum est instabilis mentis iudicium, cautè vitent. In domo, ne scilicet per officinas de loco ad locum, de fratre ad fratrem inutiliter evagentur, aut loca rumoribus audiendis vel colloctionibus apta frequentent: sed in locis sibi concessis, ut sunt Ecclesia, cellæ, Capitulum, si extranei affuerint, vel alijs locis, si qua sibi fuerint specialiter deputata, cum silentio residentes, officinis privatis, puta ubi cibaria præparantur, infirmi vel hospites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus & bibentibus se nullatenus ingerant non vocati. Erubescant præcipuè ad reficientium mensam accedere, vel eis nisi pro evidenti ministerij necessitate assistere. Effrontis est hominis, non erubescere comedentes. Veruntamen si quando eos loca sibi non concessa, necessitas adire compulerit, ad ostium pulsare aliquantulum

possunt, ut aliquis egrediatur ad eos, vel ut ipsi vocati securius & honestius intrent. In hortum non eant absque licentia, nisi eos vel ab aliquo professo mitti contigerit aut vocari: ad loca sua postquam ab eo recesserint vel ejus negotium fecerint quàm citius reversuri. Veruntamen eorum instructor juxta superioris dispositionem nunc hos nunc illos, aut etiam omnes simul ad spaciandum in horto, causâ recreationis vel alicujus bonæ collationis, poterit per se vel per alium fratrem professum, cùm expedire viderit, vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos suos visitare non curent: nec enim inter cognatos & notos Dominus invenitur, unde Bernardus. *Quomodo te bone Jesu inter meos cognatos inveniam, qui inter tuos minimè es inventus?* Si quando domum, quàmvis de superioris licentiâ exeunt, nihilominus tamen id ipsum significant suo instructori: quod & de suis alijs notabilibus factis observent.

4. Ordo circa incessum est religioso in conventu specialiter servandus: ut in processionibus fratrem sibi collateralem attendat, ut chori sui partem in refectorio & in clauastro, cum pro gratijs ad Ecclesiam itur, in omni teneat loco: nec se ad chorum alium vel in refectorio vel in clauastro seu alibi transferat, nisi causa rationabili perurgente. in Ecclesia vero inter pulpitem in medio chori positum & altare, dum maximè ibi aliquid dicitur, non facitè transeat, nisi fortè alibi liber non pateat transitus: & tunc ab ipso pulpito transiens, & inclinans ne pulpitem videatur venerari, non ante ipsum directè, sed à latere decentiùs inclinabit.

5. Est & ordo reverentiæ & decentiæ in incessu, ut non passim seniorem junior antecedit, aut quando vitari facitè potest, frequentes & nimis propinquos ei transitus faciat ante ipsum. In Ecclesia quoque inter ministros altaris, Subdiaconum vide-

licet, Diaconum & Sacerdotem in officio suo solenniter celebrantes, nec non & ante fratres infra deambulatorium sedilium, & formarum minùs honestè præter necessitatem transitur. Sed illud deambulatorium intraturi, ad vacua debent sedilia per introitum sedilibus ipsis propinquiorem accedere, nisi ob aliquam personarum reverentiam, si fortè intermediæ fuerint, sitaliter faciendum.

*De disciplina in gestu
membrorum.*

CAP. XXIV.

1. **E**St in alijs membrorum corporis sive oculorum, sive oris, sive brachiorum manuumque officijs, disciplinæ studendum; de quibus adhuc aliqua breviter supponentur. Amatores igitur honestatis, oculos ab inordinata evagatione & exaltatione in mensa & in choro præcipuè diligenter custodiant. Scriptum est enim,

Oculi

Oculi stultorum in finibus terra: Et, Dilatatio cordis exaltatio oculorum. Levat quidem Propheta oculos ut petat auxilium: Dominus ut impendat. Tu quoque si locum, causam, & tempus considerans, tua vel fratris necessitate oculos levas, non solum non culpo, sed plurimum laudo: hoc enim excusat miseria, illud commendat misericordia. Sin aliàs, non Propheta, non Domini, sed Dina aut Eva, imò potius satana te imitatore dixerim.

2. Non sint in risu faciles, nec in voce clamorosi. Cachinnus præcipuè gravitatem religiosi plurimum dehonestat. Vile prorsus est religiosum virum, ut puerum cachinnare. Non licet religiosum virum dissolutis labijs risum proferre, sed hilari vultu cordis hilaritatem prætere. In datione pacis labia semper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aspectu, sed ad partem cum duorum tantum aut trium appositione digitorum emungant. Seorsum etiam spuendum est, maximè in conventu

ventu fratrum ; ne loca publica, sive in choro , sive alibi sputo foedentur, & adstantium oculi offendantur. Patet quosdam in ipso chori deambulatorio, ad pedes suos palam fratribus spueri, nec pudere.

3. A notabilibus corporis seu membrorum extensionibus, quæ cum oscitationibus vel aliis, non sine quadam inhonestate fieri solent, omnino abstineant. Tunc enim sunt corpus & brachia comprimenda, ne eum hujusmodi pigritia extendantur. Honesto incongruum viro, pigra membra distensione resolvi.

4. Dissolutiones fugiant manuales ; grandia namque causant pericula, solentque luctus ludo accidere corporali. Et post comestionem præcipuè se à jocositate notabili & multiloquio studeant temperare. Siquidem licèt omni tempore dissolutionis levitas sit vitanda, post refectioem tamen, vel aliàs cum solo fratre & iterum coram conventu turpiùs agitur. Turpissima
est

est dissolutio in conventu. Ad hæc alium quempiam præter necessitatem ad cingulum vel manum accipere, flores, fructus, vel baculum in manu otiosè gestare, cingulum inter digitos volvendo rotare, honestati non consonat, imò lasciviæ signum quodammodo prætendit. In lotionè manuû, quando de vase manuali aqua recipitur, vas ipsum numquam à parte superiori, præcipuè manibus distillantibus, sed per ansam potius, vel à latere, vel à fundo accipiant; ne guttis manuû aqua refidua sordidetur.

5. *In lecto se honestissimè jacendo componant: nec resupini jaceant, nec genua levando, calcaneos jungant ad tibias.* Hæc & similia non sunt ut minima temerè aspernanda. Clara nonnumquã conversationis insignia, quædam in minimis obfuscant ineptiæ. Plerumq; modicis paulatim per incuriam subrepentibus maculis, tota morum congeries inquinatur.

De disciplina circa habitum

servanda.

CAP. XXV.

1. **D**isciplina in habitu potest tam circa pannum quam circa formationem, coaptationem, usum ejus continuationem, & munditiæ conservationem attendi. Circa pannum: ut non sit pretiositate, mollitie, vel subtilitate notabilis. Vestis pretiositatem etiam mulieribus Petrus interdicit. *Porro qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Inter divites palatii & pauperes claustrum, debet esse differentia. Mollia vestimenta animi mollitiem indicant. *Molles* (ait quidam) *mollia querunt.* Subtilitas & nitor, reprehenditur in bysso divitis epulantis. Nimia panni subtilitas & si non pretiosa, nihilominus tamen in proposito pœnitentiæ vitiosa. Sit curæ novitijs pannorum pretiositate, subtilitatem, & incongruam, religioni mollitiem non curare. Vereantur &

reni-

renitantur ut possunt, mutari ipsorum sanctorum de vestium vilitate censuram, & vitiosam consuetudinem induci. *In signum sunt panni tui Domine JESU, sed insignum cui à multis usque hodie contradicitur.*

2. Honestas exigit vestimentorum formatio, ut non sint nimis lata vel stricta. Amplitudo, vel longitudo vestimenti superflua, sive in manicis, sive in caputio, sive in collario caputij est admodum fugienda. Sed nec aperturis quibusdam circa cingulum vel alibi, aut curiositatibus alijs quibuscunque est habitus deformandus.

Coaptatio quaedam religioso est decens, quaedam indecens. Indecens est, si præter morem religionis fuerit curiosa: ut verbi gratia si caputij collarium, quodam in gyro replicatione juxta mundanorum consuetudinem coaptetur, aut curiosè ipsum replicetur caputium circa genas. Decens est, quando non curiositati sed honestati deservit, ut videlicet vestis honestè
por-

portetur, & honestè pro loco & tempore disponatur: ut honestè portetur, succingenda est æqualiter & decenter. Si enim ex una parte notabiliter pendere permittatur, vel in alijs præparatio debita omittatur, fatuitatem vel negligentiam vel hypocrisim sapit. Aptanda est vestis, maximè circa pectus per applicationem ad collum, ne collum ipsum usque ad pectus vel interiores panni hominum aspectui exponantur, quod irreligiosum est valdè. Cavendum est circa portandi modum, ne quis pereffluat: ut si os sub caputio vel mentum abscondat; si dominarum more tunicam à lateribus tenendo incedat, aut manum in sinu tenens tunicæ manicam exterius pendere permittat. Quando enim manum in sinu vel ad horam ponere cogit necessitas, à manu altera præsumpta tunica cautiùs est tenenda, ne pendeat indecenter, ut manum in sinu teneri vix à proximè astantibus percipi valeat. Ambas au-

tem

tem manus in sinu tenere quam irreligiosum sit, palam omnibus est: cum vel una die teneri vix excuset ipsa necessitas. Emortui est corporis, membrorumquè officia exequi non valentis, manicas non regere defluentes. Et quidem cum interiùs à sua custodia solvitur mens, & membra foris ad omnem actum inordinatè moventur, & tam in vestibus quàm in alijs disciplinæ cura negligitur, incompositio corporis qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda. Sunt (inquit quidam) stulti, qui quodam officioso artificio, vestimenta sua circa se componunt. alij jactando & ventilando pannos suos, levitatem mentis suæ, ex ipsa sui habitus mobilitate ostendunt. Alij incedentes sinuoso firmate terram verrunt, & limbis dependentibus, imò retrò consequentibus caudis, in similitudinem vulpium vestigia sua obducunt, & quocumque perrexerint quasi turbo tempestatis pulverem concitant.

4. Dispositio habitûs aliquando ratione operis, aliquando ratione consortij variatur, respectu quorum habenda est consideratio disciplinæ. Ad exercitium operis tam propter expeditionem quàm propter custodiam munditiæ, honesta, prout res exigit, præparatio vestis requiritur; ut scilicet quantum necesse fuerit succingatur. Manicæ verò retrahantur, & prout expedierit componantur, ne super manus vel super rem ipsam quæ tractatur, recidant indecenter; præcipuè ad privatas custodiendæ sunt manicæ diligenter. Dispositio huiusmodi tolerabilis imò commendabilis est in privato, quæ tamen in publico maximè coram extraneis non est decens. Quando ergo coram extraneis aut coram conventu proceditur, quantum res patitur, ad dispositionem communem est habitus, tam in manicis quàm in alijs revocandus. Caput si nudum fuerit, caputio congruit operiri. In omni liquidem publico loco,

co, five chorus, five refectorium, five alius fuerit locus, fratrum congregatione præfente, & multò magis inter extraneos, operto decenter capite, religiofus incedat, nifi ob reverentiam alicujus ministerij vel personæ aliter fit agendum. Non est tamen caputium five coràm fratrib⁹ five coram extraneis, nimis in capite sine rationabili causa profundandum. Operata sub caputio facies, quandam hypocrisis notam infert, & aliorum in se oculos sua singularitate convertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri.

5. In lotionem quoque pedum, ille cui pro Christo tale ministerium exhibetur, operto si potest commodè capite, humiliter & sine multiloquio debet esse, & charitatis obsequium cum timore ac devotione suscipere. nec debet quis ibi vel alibi tibias nimis exponere: sed magis tunica circumcingere diligenter. Turpè est enim religiosis personis, carniū nuditate

ditate occurrere. Cavet omnis honestus, ne ejus unquam appareat caro nuda, nisi quantum compulerit necessitas manifesta. De Sancto legitur, Quòd cum necesse haberet fluvium transvadare, rogavit socium suum ut paululum à suo separaretur aspectu, ne suam invicem corporis nuditatem uterque conspiceret. Recessit socius: nihilominus tamen ille seipsum cum nudare se vellet, erubuit. Ipsum tamen hæc cogitantem, in alteram fluvij ripam virtus divina transposuit. Hanc haud dubium honestatem Dominus acceptavit. Pannos quoque interiores: & quæ ultra communem seu regularem formam sive in vestibus sive in alijs indulgentur, quantum necessitas patitur, occultari oportet. Unde nec almutia palam extra caputium religiosè portantur.

6. Restat de usù habitûs continuatione, & munditiæ in eo conservatione videre. Usù habitûs, prout habitus pro speciali signo religionis accipitur,

pitur, continuus debet esse: ut religiosus frater non sit, vel modicum sine ipso, nisi necessitas evidens eum cogat. Sæcularis personæ nuditas, & religiosus sine habitu comparantur.

7. Cavendum etiam ne habitus dū sedetur aut genuflectitur, aliquam inquinamenti maculam contrahat. Et si quam propter aliquam causam aliquando contraxerit, vel propter sudorem, mundificari citius debet, maximè si in loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa quæ in oris caputij circa genas contrahitur ex sudore, debet cum diligentia removeri. Fœda est religio, quæ innititur fœditati, culpatur quidem & cultus munditiæ nimius & neglectus.

De disciplina in officinis inter fratres.

CAP. XXVI.

I. **D**Enique in officinis, maximè in refectorio, in oratorio, dormi-
 G torio,

torio, cæterisque quæ consuevit frequentare conventus, etiam ad latrinas disciplinatè se habeant & quietè. Nunquam per susurrum & tumultum, occasione operis alicujus fratres orantes, studentes, aut quiescentes impediant. *In oratorio nemo aliquid agat nisi ad quod factum est, unde & nomen accepit. Unde si fortè aliqui etiam præter horas statutas, si eis vacat orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint.* Cùm per dormitoriũ fratribus quiescentibus vadunt, non planè, imò quasi furtivè incedant. Parando lectum vel alio quovis modo, quiescentes reprehensibiliter inquietant. Surgentes à lecto, ipsum decenter operiant, ne velut irrationalium cubile remaneat imparatus.

2. De privatis loqui si cui turpe videtur, turpius noverit ibi turpe aliquid committi. Ibi non congruit, ut quasi mox gelicidio perituri, amiçtus accessorij sacrinam deferant. Ibi religiosus cum summo silentio & operto

profundè capite debet esse. Ibi confabulari, & præter necessitatem hac & illac capite discooperto respicere, religiosorum esse non dixerim, sed scurrarum. Ibi servanda in manuum & vestis dispositione honestas. Ibi honestus quisque diligenti opera cavet, ne per ipsum aut per ejus incuriam aliquis offendatur. Ibi cavendum est eis, ne stantes urinent, vel à loco minùs honestè recedant. Sed nec per hortum est facilè urinandum, vel alibi ubi à socijs aut ab alijs videri possint: quia, ut ait quidam; *Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè videri.*

3. De singulis ad disciplinam per singulas officinas & loca spectantibus, vix aut numquam singulariter posset edisseri. Ad multa tamen haberi potest disciplinæ consideratio ex prædictis. In ostijs, aut officinarum, aut ubi fratrum communis est transitus, maximè circa privatarum introitum, unde ad necessaria euntes & redeuntes respici possunt, numquam honesti

fratres faciant stationem. Quando etiam intrant & exeunt, officinarum secretiorum ostia post se claudant: ne supervenientes extranei & intrantes, fratres inveniant imparatos. Numquam extraneos licet familiares ad visitandum officinas invitent. Si quando tamen ad aliquorum instantiam eos ostendere permittantur domos tantum communiore, non intra per singula loca seu angulos peragrango: sed ab ostijs expeditè quantum honestas permiserit ostendentes, quicquid eorum aspectui subtrahere poterunt, subtrahant & furentur. *Non est religio, ubi omnibus omnia patent.* In locis communibus ubi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo detineant adventantes. Infirma hæc parvulis exprimens, grandium ocilla non vito: sed ubi proficit, paruiducendus est illusor.

*De modo conversandi in
omni loco secularium.*

CAP.

1. **N**unc videndum est qualiter in villa, itinere, ecclesia, domo, locutione, & comestione fit novis fratribus inter extraneos conversandum. Si quando exeunt domum, habenda est eis custodia disciplinæ respectu societatis & sui. Societatis solatium, & honestas religiosæ convenit dignitati. Propter hoc in villa, præcipuè senioris, cum quo fuerint, vestigijs semper inhærentes, se ab eo etiam sub uno tecto nullatenus separant: quin ad minus videri semper ab ipso liberè possint.

2. Seipfos autem quantum ad circumspersionem, locutionem, habitus & membrorum dispositionem in disciplina contineant. Non circumspiciant in vicis civitatis, ut Sapiens docet: *advertant oculos suos, ne hauriant vanitates.* Et à sæcularium colloctionibus prudenter abstineant. Manus suas religiosè componant. Nunquam inter homines discooperto

capite, vel almutiati, vel aliàs indisciplinatè incedant. Sed nec sæcularium vel religiosorum domos subito eis ignorantibus introeant: sed vocando ab ostio, vel pulsando, seu aliàs quomodo propositum seu voluntatem ingrediendi pronuncient. *Vir eruditus* (ait Sapiens) *foris stabit*. Sed nec sine ductore per sæcularium domos, vel per religiosorum officinas est vagandum.

De modo conversandi in itinere constitutis.

CAP. XXVIII.

1. SI fuerint extra domum in itinere constituti, & quantum ad societatem, & quantum ad seiplos, cautè se debent & religiosè habere. Quantum ad societatem, debent sibi à mulieribus, à scurris, & ratione periculi, à personis de maleficio notatis attendere. Talium personarum societas singularis, religiosi viri nisi for-

fortè ad horam pro salutis animæ causa, non convenit. Debent se tamen prudenter à confortijs hujusmodi segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab invicem non debent nimis disiungere, quin ad minus mutuò se videre & audire facilè possint. Non est tutum aut decens religiosis, quos congruit binos ire, alterum ab altero longius seperari; talisque separatio eis in periculum, & occurrentibus cedit in scandalum.

2. Quantùm ad seipsos, debent in factis & verbis disciplinatè se gerere. in factis debet honestas devotio & discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam manuales quàm alias, quæ cursitando vel aliter quomodolibet fieri possunt, penitus vitent. Multa enim ex hoc inconvenientia (ut expertum est) possunt sequi, hominibus frequenter, de quibus non advertitur, videntibus quæ aguntur. Non sunt brachia notabiliter denudanda, nec vestes ni-

miùm succingendæ, vel aliter irreligiosè tenendæ. Cæterùm ad devotos pertinet fratres Ecclesijs quando transeunt juxta ipsas; necnon & crucibus, devotis inclinationibus reverentiam exhibere: cœmiteria verò absque oratione pro defunctis nullatenus pertransire. Discretionis est, agenda quæque prævia deliberatione metiri, & non agenda cavere: quia qui de futuro nihil præmeditatur, omnia incautus incidit. Moderandus est per senioris consilium labor itineris, ne spiritum devotionis extinguat. Audienda est Missa, sanctæq; exhortationis pro populo si affuerit sermo fiendus. Et ante omnia semper in primis divini pensum officij devotè solvendum, ne fratres se magis cursores quàm religiosos exhibeant, & contra religionis propositum de accessorio principale facere convincantur. In solemnioribus festis est ab itinératione cessandum. Cavenda est per vias dormitio, tanquam periculosa & indecens:

decens: nec est tardè vel apud infames hospitandum personas.

3. Disciplinam verborum debent attendere tam in materia quàm in sono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter salutare. Seniorum erit continerantibus & his cum quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem vel consolationem proponere, Peccantes in eorum præsentia non rigidè sed cum modestia & humilitate corripere, & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quoddammodò omni creaturæ sanctum Evangelium prædicare. S. Philippus Eunuchum in itinere baptizavit. B. Martinus latronem secum itinerantem convertit. Si verò non affuerint homines, de DEO verba fratrum convenit esse: ipse namque itinerantibus & loquentibus de se discipulis, itinerationis factus est comes. Tunc exempla Patrũ, vel alia quævis bona quæ vel accendant affectum, vel saltè instruant intellectũ, sunt ad labo-

ris alleviationem narranda. Turpissimum est, nescire tempus nisi frivolis & fabulosis narrationibus detinere. *Vacantibus de te Domine; quoniam loquaces muti sunt.* Solent fratres Litanias, Psalmos pœnitentiales Canticum graduum & similia, aut simul, aut singulariter frequentate, & maximè ante Tertiam, aut certè in sanctis meditationibus occupari.

4. Denique quoties mutuæ collationis verba interveniunt, sonum omnino decet esse demissum. Proinde clamorosa locutionem, quæ nunquàm decet religiosam personam, penitus vitent: maximè inter fruteta & nemora existentes. Siquidem juxta vulgare proverbium. *Nemus aures, & campus seu planities oculos habere dicuntur.* Ab omnibus ergo quæ coram sæcularibus dicere nolunt, in locis dumosis & nemorosis omnino abstineant: nisi fortè aliquid quasi sub silentio & Latinis verbis dicere velint. Miserabiles confusiones quibusdam minus

nus cautis pluries ex hoc accidisse feruntur.

5. Non cantent in itinere, maximè in cantu sæcularium cantionum aliqua licèt bona, cùm laici non intelligant nisi sonum. Et præter hæc religiosum non decet in cantu extraordinariè vocem efferre. Si quis fortè dissolutiones aut clamoras disputationes, verborum altercationes vel alia, quæ offensionis materiam extraneis dare possunt, vitare inter homines negligunt, nequaquam eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis suæ scandalo non occurrit, honori proprio detrahit & saluti. Qui fidelis religionis est filius, nequaquam ejus scandalum parvi ducit.

*De modo conversandi in
Ecclesijs secularium.*

CAP. XXIX.

I. PERVENIENTES ad religiosorum vel sæcularium loca, cùm ad Ecclesiam

et siam si in loco fuerit veniunt, in in-
 gressu Ecclesiæ illum secum versicu-
 lum memorantes, Introibo in domum
 tuam adorabo ad templum sanctum
 tuum in timore tuo: & nudato capite
 signum crucis super se cum reverentia
 facientes ante altare vel in alio loco
 orationi congruo, ad quem declina-
 verit senior, prosternere se humiliter
 debent. Ubi quantum Deus dederit
 devotè orantes, pariter ab oratione
 surgentes, procedere poterunt ad ea,
 quæ necesse habuerint juxta proposi-
 tum exsequenda. Ecclesiam namque
 sicut Evangelici & Ecclesiastici viri,
 semper prius si commodè possimus vi-
 sitare debemus, sanctorum Patrum
 qui nos in ordine præcesserunt, imò
 ipsius Salvatoris exemplo; quem Bea-
 tus Evangelista Matthæus, Hierusalē
 civitatem ingressum, refert templum
 Domini adiisse. Super quem locum
 dicit Expositor, *quòd ingressus urbem
 primò templum adiit, dans formam reli-
 gionis ut quoquò imus, primùm domum
 orationis sibi est, adeamus.*

2. Missarum etiam solennijs vel aliàs divino officio cum extraneis assistentes, gerant se humiliter & honestè. Non stent in sedibus suis velut magnates, aut quasi laici lassi, de officio non curantes: sed ad librum si necesse fuerit, honestè poterunt accedere, officiantes, cum maturitate tamen ac modestia tam in voce quàm in gestibus observata, humiliter juvent. Quòd si propter evitandum discursũ ad librum non duxerint accedendum, nihilominus tamen communia quæ noverint poterunt cum alijs honestè sine nimia vocis exaltatione cantare. Ad cantandum autem aliquid sequestratum, sicut est Alleluja, responsorium, vel aliud quodlibet, nequaquam cum sæcularibus se conbinent, si vitare poterunt bono modo.

3. Tunc etiam non solùm in Prædictis, verùm etiam in honesto se habendi modo, quantùm ad disciplinam aspiciendi, loquendi, habitũs & uniformitatis honestatisque custodia est

habenda. Reprehensibile est ibi vagis circumspicere oculis, aut colloquutionibus dum Missæ officium celebratur intendere: quod tunc etiam sæcularibus clericis Jus Canonicum interdicat; aut per aliquam rem, habitûs sæcularitatem prætere. Unde ibi non decet caputium inter homines extrahi, nisi ad Evangelium, vel ad alia pro quibus ex approbata consuetudine communiter fieri consuevit.

4. Denique propter uniformitatē, dum intersunt officio solliciti sint circa duo. Unum est ne diversitate sua in his quæ ab honestate non discrepant, alios scandalizent: ut videlicet ad Magnificat in Vesperis, ad Quicumque vult, in Prima vel ad alia hujusmodi, cæteris cum reverentia stantibus, ipsi non sedeant, licet illud officium tunc ipsi non dicant. Aliud est ut in stando, sedendo, & se prosternendo sint invicem uniformes, ut pariter stent sedeant & se prosternant. Qui cor unū & animam unam debent habere, difformes

formes exterius non debent esse. Uniformitas morum, uniformitatem iuvat & indicat animorum. Senioris consuetudini debet se socius humiliter conformare:

5. Religiosorum morem cum eis officiantes servamus, cum alijs inclinationum ritus ignaris, festivo tempore ad omnes collectas vultu ad altare verso cum reverentia stantes: ad B. Virginis & Sanctorum dumtaxat, qui speciali ex more veneratione coluntur nomina, inclinamus. In feria verò simus ad omnes orationes prostrati. Ad præfationem semper, & quando dicitur Agnus DEI moris est stare. Veruntamen si quando apud extraneos duxerint celebrandum, modum Ordinis sui in celebrando uniformitatis occasione non variant; nec ipsum dimittant, nisi aliter facere cogat necessitas: ne velut instabiles & modum proprium non habentes, cum varijs Ecclesiarum consuetudinibus temerariè variantur. Possunt tamen

men in benedictionibus post Missam, juxta morem patriæ faciendis, & in omnibus hujusmodi quæ modo non præjudicant regulari, Ecclesiarum in quibus fuerint, consuetudines observare.

*De disciplina in hospitio
servanda.*

CAP. XXX.

I. IN hospitij domo cum fuerint, studeant se in omnibus gerere humiliter ac prudenter circa custodiam disciplinæ, humilitatem erga personas in conversatione ostendant; personis majoribus humiliter deferant, personis humilioribus & pauperibus tanquam confratribus suis, socialiter & benignè loquantur. Conversatio quoque signum aliquod superbiæ non prætendat. Nunquam ad prima se ingerant loca, nec tamen ad ea vocari prorsus refugiant. Senioris tamen fratris, quem præponere debent, semper

per in omnibus honore servato. Quod honori vel certè delicijs deservire videtur, humiliter utique declinatur, & honesta modestia recusat. Ubi autem senioris aut sociorum accedit instantia, cedere magis quàm diutiùs repugnare oportet. Parendo potiùs quàm obstinatiùs repugnando, servatur humilitas. Reprehensibilis difficultas, ubi palàm nutui obivatur senioris.

2. Lectos secularium non ascendant indifferentè per diem: nec familiam hospitij obsequiorum exactiõne molestant. Decet pauperes paucis esse contentos: ipsique necessitati est pro loco & tempore detrahendum. Numquam hospitem familiaritas, vel alicujus affinitatis propinquitas præsumptionem inducat: ut in domo præcipere, curiosa quærere aut de factis domûs vel familiæ indagandis vel disponendis se iterum intrmittere velint, qui propriæ rei familiaris curam, ut Deo servirent liberiùs abjecerunt.

3. Pru-

3. Prudentiam quidem necessariam habent, ut sint in sui custodia circumspēcti; unde Apostolus, *In sapientia, inquit, ambulate ad eos qui foris sunt.* Et Dominus *Cavete, inquit, ab hominibus.* Cautè ergo in disciplinæ censura non solum in publico, verumetiam in privato se habeant. *Nullam* (ait quidam) *putaveris locum sine teste.* Narrabat quidam frater, se in quibusdam sæcularium domibus occultas deprehendisse fenestras, per quas ea quæ in domibus illis existentes agebant ipsis non percipientibus poterant apertè videri. In æstate meridiano tempore dormitionis jacentes, aliquod si possunt super habitum operimentū, saltem usq; ad cingulum habeant: ne quando dormiunt, eos indecenter quidem inter homines discooperiri contingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidisse feruntur.

4. Habenda ubique prudentiæ circumspēctio & cautela circa personas, loca, negotia, & res si quas habuerint:

reponendas. Circa personas, ut se nimis hominibus non committant, quantumcumq; familiares fuerint aut propinqui. Attendant sibi in omnibus quæ dicunt aut faciunt. Spiritualis ille, qui omnia dijudicat & ipse à nemine judicatur; omne opus suum trina quadam consideratione præveniet. Primum quidem, an quod possit liceat; deinde an deceat; postremò, an expediat. In omnibus semetipfos sicut Dei ministros exhibeant. Sint in aspectu, gestu, & omni actione sua serij, religiosi, & modesti sicut decet sanctos. Veruntamen modus quidam est religionis: superstitiosum id eò esse nimis non oportet. Dabit congruum inter homines modum discretio personarum. Status & qualitas hominum differens, differentiam exigit conservari. Habet se prudens cum differentibus differenter, cum omnibus tamen cautè. Erit simplex non stolidus, humilis non dejectus, mansuetus non blaudus, hilaris non lascivus, affabilis non vani-

vaniloquus aut scurilis. Quinimò interest sapientis, sic (si res exigat) à rigore interdum remitti, ut modum tamen modestiæ nec in ipsa remissione dimittat. Potest gravitatis censura remitti pro tempore non dimitti. Imputanda, tamen remissio, ubi nulla decentiæ vel utilitatis intentio. Prudens Domini servus, utilitatis fructum ex sua novit remissione afferre. Ad hoc quoniam attendenda est honestis congrua personarum honestas, honestioribus semper adhæreant.

5. Mulierum tam propin quarum quam aliarum cautè prout poterunt societatem declinent, earumque familiare nimis obsequium & tactum omnino refugiant. Nulla ratione sustineant, quòd pedes sibi à muliere laventur. Nudam autem manum mulieris tangere, vel ad ejus caput vel corpus ubilibet absquè necessaria & evidenti causa manum extendere, ab omni prorsus religionis honestate quis dubitat alienum? Quando religiosus

giosus cum muliere sedet aut loquitur, manus suas occultare & ad se retrahere debet, quas etiam quando-cumque cum personis extraneis loquitur, simul junctas, & velut invicem colligatas, vel alias religiosè debet habere. Locutio disciplinam requirit. Nunquam mulierem quantumcumq; sibi affinitate conjunctam, sive sororem, sive neptem, quantumcumque pueriles, sed nec facillè matrem propriam osculentur. Fugiant omnino feminea oscula milites Christi: cùm osculum etiam viris offerri non deceat, nisi fortè ubi de proprio patre vel alijs honestis personis, moris exactu, sine scandalo vitari non potest. Religionis personam, religionis honestas os indifferenter osculis communicare non patitur. Deniquè periculo animæ mulierum habetur societas. Igitur (ut docet quidam S) ubique gustanda est cum mulieribus non continuanda præsentia: sed quasi transeunter feminis exhibenda est accessio

accessio quodammodò fugitiva. *Tu-
tius est non posse perire, quàm juxta
periculum non periisse.* Illum autem
nec castum dixerim nec honestum, qui
mulierem aut tangere, aut tactum
ejus admittere non abhorret. Quo-
modo enim tangere licet, quod in-
tueri non licet? Ad custodiendam cor-
dis munditiam, exterior quoque sen-
suum disciplina est servanda.

6. Loca igitur quæ periculi vel
suspicionis materiam dare possunt,
cauté declinent: nec soli cum mulie-
re in locis hujusmodi vel ad modicum
morentur. Domina quædam (ut fer-
tur) dum duo religiosi ad ejus domum
divertissent, alterum scorsum voca-
vit in cameram, quasi secretò aliquid
sibi locutura: quem ingressum mox
ad turpitudinem provocans, asseruit
firmiter se continuò contra ipsum
quasi ei violentiam inferentem, nisi
statim sibi acquiesceret, clamaturam.
Tunc doctus à Domino frater, ante-
quam mulier in vocem clamoris pro-
rum

rumperet ad fratrem conlocium, qui cum pluribus personis in atrio domûs erat, alta voce clamavit, librum sibi continuò afferri requirens: sicquè adveniente fratre, necesse habuit mulier ab hujusmodi nefaria sollicitatione cessare, & frater hominum confusionem evasit. Nonnulli ob causam similem confusi turpiter; & verberati graviter fuisse dicuntur. *Qui autem cavet laqueos securus erit: qui autem non cavet, est aut stultissimus aut perversus: nec est ejus excusatio admittenda.* De nocte si per domos hospitem ad necessaria exeunt, simul quidem & cum lumine ut filij lucis eant.

7. Cæterùm de mundanis sæcularium negotijs expediendis, religiosus temerariè se non debet intrmittere. Si de animæ negotio agitur, apponendum est quidem & petendum consilium ab his qui habent officium & peritiam consulendi. Aliàs non est militantis Deo, se iterùm occasione propinquorum vel amicorum sæcularibus

bus

bus implicare negotijs, quæ mundo moriens abdicavit. *Impius est qui anima sua pro parentibus suis est crudelis.* Sed nec sæcularium litteræ ad portandum vel præsentandum alicui recipi debent, nisi de ipsarum tenore opus forsitan aliquod pietatis habente constiterit. Nec veris religiosis expedit, quod verborum etiam sine litteris pro negotijs hujusmodi bajuli fiant vel internuncij. Sed si super talibus requirantur, hoc per alios quos deceat fieri replicent.

8. Circa rerum custodiam sive libros sive alia decum detulerint, nequaquam negligentes existant: sed omnia, libros præcipuè, antequam illos deponant de manibus vel de sinu, certæ fidelique personæ commendent, quæ à suis & canibus qui libros ut experientia docuit destruunt, & coopertura non obstante corrodunt, custodiat diligenter. Ipsæ quoque personæ quibus res hujusmodi committuntur, sunt super his instruendæ.

Nocti-

Noctibus tamen consultius propter pericula, in loco certo & propinquo habentur. Nam quidam quos recommendaverat libros, repentino superveniente incendio perdidit.

De Disciplina verborum.

inter saculaers.

CAP. XXXI.

I. Disciplina in verbo est junioribus & novis, præcipuè inter extraneos observanda: ut tardè, cautè, ac demissa voce loquantur. Tardè, ut usque ad interrogationem taceant, interrogati responsionem seniori relinquant: nisi fortè in speciali super levibus, maximè ad propriam necessitatem spectantibus, ut de cibo & potu & similibus requirantur. De talibus potest quisque pro se, non tamen pro socio sine ipsius assensu respondere. Communem requirit assensum responsio, quæ de communi necessitate profertur.

2. Cautè, ut cum præmeditatione loquantur: ut primò *bis ad limam, quàm semel ad linguam veniat sermo*: maxime si seniore forte occupato, de Ordine, de personis absentibus, de rumoribus vel de notabilibus alijs requirantur. De factis Ordinis, ut de modo jejunandi, de silentio, vel de alijs requisiti se novos in Ordine dicant, seniore requirendum prætendant, ne forte dum sapienter & benè respondere se putant, stultum aliquid & quod omnino dici non oporteat dicant. Secreta Ordinis quantumcumque religioso vel familiari non revelent: nec statutum aliquod publicent, nisi quod forte commodè celari non potest, id ipsum autem non statutum, non præceptum, sed tantùm ordinis intra domum consuetudinem vocent, ut per eorum responsum mentionis debitum excludatur extra domum: ne sæculares si quando contrarium viderint, reputent fratres sui ordinis transgressores, cùm tamen multa possint licitè ex

Ordinis vel superiorum dispensatione mutari. Ordinem nostrum nunquam ad particularia descendendo, sed si necesse fuerit in generali solùm, absq; aliorum Ordinum collatione vel obtrectatione commendent. Pessimus laudandi modus, seipsum cum aliorum injuria prædicare. Pessima vitij corruptela detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximum scandalizat.

3. Et quia ut scriptum est, *Sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum non abscondetur*, His coram quibus detrahitur, scandalum excitatur. Constat autem ubi veritas & veritas necessaria in causa non est: nec licitè scandalum quodlibet posse à quolibet committi, nec justè præcipi, nec innoxie consentiri. Si de personis absentibus præsertim religiosis sinistrè aliquid suggeratur semper pro absentium parte loquentes, nullo modo ad favendum detractoribus inclinentur. Accidit aliquando quosdam

magis ad tentandum, quam ex animo de his obloqui. Narrabat, ut fertur, senior quidam fide dignissimus, ad se quandoque sæcularem venisse, qui adversus quosdam religiosos plurimū invehī videbatur. Cui frater viriliter se opponens, eum quoties advenit, eādē semper constantiā repulit, & incusatos pro viribus excusavit. Miratus oblocutor benevolam senioris constantiam aperuit tandem se id ad probandum de mutua illorum Ordinum charitate fecisse; adjiciens se Ordini senioris istius, qui pro alijs advocabat, cum quodam prius incusati Ordinis fratre ob causam similem oblocutum fuisse. Fratrem autem illum oblocutionis verba, in primis aliquantulum deinde verò remissiùs, refellentem tandem obloquenti cessisse: super quo idem sæcularis non modicum offensus, apud illos non esse charitatis veritatem asseruit, qui ad invicem detractionem admittere non curassent. Denique religiosus non est, qui de-

tractio-

tractionibus pascit, aut pascitur alienis.

4. Caveant etiam ne sint rumorum licèt bonorum & verisimilium delatores. Religiosos viros passim rumigeros esse non decet. Falsitas quæ frequentissimè rumoribus inest, vel quæ per secundarios relatores aponitur, primis earum auctoribus imputatur. Hinc est, *Rumores fuge, ne incipias novus autor haberi.* Sint in locutione honesti & serij, nec se in sæcularibus & ad risum moventibus verbis sæculares ostendant. Servum Dei de Deo loqui decet: ut fiat quod scriptum est. *Si quis loquitur, quasi sermones Dei* alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. *Ex abundantia cordis os loquitur.*

5. Circa vocis sonum in locutione attendant, ut prout tactum est alibi, sit demissus pariter & suavis. Vitiosissimus planè religioso loquendi modus, si notabiliter suam in loquela communi vocem exaltat. Sufficiat ei

quòd proximè ei astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est loqui suaviter & demissè. Nox autem amplioris vocis depressionem requirit. Nox est tempus silentij & quietis. In nocte maximè post completorium in alta (ut priùs) verba erumpere, silentij gravitate neglecta, sæcularium est, religionis non curantium honestatem. Proinde honesti fratres ubicunque fuerint, religiosè semper in quibus potuerint, ac si essent in fratrum collegio, cum silentij sui observatione permanebunt.

De Disciplina comedendi

inter saculares.

CAP. XXXII.

I. PRÆCIPUÈ decet, ut cum extraneis comedentes honestè se habeant: ut nec in cibo, nec in modo comedendi vel mora, aut in alijs quæ disconveniunt super mensam ut est verborum multiplicatio aut exterior

corporis vel habitus dispositio inhonesta, possint de irregularitate notari. Circa cibum attendant, quod propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio judicari non possint. De primo Sapiens ait, *Utere quasi homo frugibus, quæ tibi apponuntur: ne, dum multum manducas, odio habearis.* Unde inter sæculares non expedit appositam semper portionem totam comedere, aut penitus evacuare scutellam; ne fortè magis id homines voracitati, quàm necessitati attribuant.

2. Inter cætera est habenda semper temperantia circa potum. Turpissimum enim est, si de nimia potatione notentur. Religionis quivis insignia præferens, meribibuli nomen ignominiosè sortitur. Hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam hujus vitij fugiendam, cavere debent, ne post refectio-nem, etiam si vinum sæpius offeratur, frequenter bibant; aut postquam in communi potatum est, seorsim sine

urgente necessitate potum in privato requirant: nec omnino quod potus ubi dormitur remaneat patiantur.

3. Post cœnam non sunt ad ignem & pocula vigiliæ protrahendæ. Vigilare ad ignem, sitim provocat, & bibitare compellit: gravat corpus, exhaurit spiritum, tempus in verbis penè imperceptibili subductione consumit, tempestivè ad orationem surgere, officij debitum devotè ut expedit solvere non permittit. Et qui ferò sobrietatis non observat sententiam, manè frequenter suspenditur à divinis. Usitatum est hosti, homines ad prunas seducere. Ad prunas, Dominum sprevit Rex Joacim, negavit Petrus. Et ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas, propter fructum vel interrogaciones hominum blandiamur, ad prunas Joacim quidem audit sermones Domini, sed contemnit: ad prunas Petrus de Christo interrogatus offendit. O quoties est serotinis

necessaria verbis correptio matutina! Manè prædicant docti, serò concionantur indocti. Et in his omnibus honestiùs alibi quàm ad ignem & pocula, prædicatur. Si hominem instet devotio pro exemplis, senioris intererit providere, ut narratione una, paucisve alijs, si expedit, verbis, instantiæ satisfiat. Veruntamen mutat interdum causa consilium, nec lex imponitur unctiõni. Vitanda tamen Vigilia, quæ occasionem verbis aut potationi ministrat. Qui vitium cavere desiderat, vitij occasionem præcaveat. Studeant ergo in cibo & potu sobrietatem servare, sicut servi Dei & religiosè viventes. *Sicut omnes cupiditates carnis abstinentia resecantur: ita omnes virtutes edacitatis vitio destruuntur. Immundi spiritus se ibi iniiciunt, ubi amplius vident cibum & potum.*

4. Circa secundum multum attendere sibi debent: ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pingua diligit nunquam in virtutum

possessione ditabitur. Horum quidem
 permittitur usus, abusus & concupiscē-
 tia prohibetur. Semper itaque placeat
 eis lautioribus parcere cibis. De gros-
 sioribus cibis, & facili vel valdè tempe-
 rato potu, necessitati utcunq; satisfieri
 potest: quanquā & ipsa necessitas inter
 homines sit artanda. Qui de religione
 censetur, modestiam debet religionis
 habere: ut sit in temperantia specu-
 lum aliorum. *Spectaculum facti sumus
 mundo & angelis & hominibus.* Felix
 abstinentia, quæ palato imperat de-
 licato. Debet vas cælesti gratiæ man-
 cipatum à sæculi illecebris abstinere.
 Non erubescant aquam pro vino pe-
 tere, si habuerint, temperando: quin
 potius erubescere debent si vinum bi-
 berint nimis forte. Aquam requirere
 & minùs limphato vino, vel modi-
 cum semper pro bibentis necessitate
 apponere, Deo placet, proximum
 ædificat, religiosum honestat, animæ
 simul & corpori est salubre. Verùm
 quàm turpe sit pauperibus hominibus
 ciba-

eibaria quærere lautiora, & appositis non esse contentos; de modo præparandi cibum disponere; aut quomodo præparetur requirere; potum vel cibum aliquem in speciali laudare, ut de eisdem amplius apponatur, aut suas inter extraneos medicinas ostendere, quis sanæ mentis ignorat.

5. Modus quoque honestus est in comedendo habendus; ut non ardentè aut cum nimia festinatione comedatur vel aliàs indecenter. Moram in mensa facere, religiosum non est. Caveant ne alijs à comestione cessantibus, ipsi comedendo vel loquendo mensam detineant: cùm non sit hominum, sed magis pecudum, super mensam ruminando diutiùs immorari. Possunt tamen qui necesse habent cautè cum modestia sibi in principio mensæ alijs communiter comedentibus providere.

6. Ad hoc ubiq; (ut ait sanctus Bern.) *frenanda est lingua præceptis, maxime in convivio*: ne scilicet ad loquendum

superfluè vel indiscretè relaxetur. *Taciturnitas*, ait Hugo *inter epulas idcirco necessaria est: quoniam lingua, Quæ in omni tempore ad peccatum prona labitur, periculosiùs tamen cum per crapulam inflammata fuerit, ad loquendum relaxatur.* Discretionem quoque in verbis eadem ibi ratio persuadet. Super mensam autem cum socio loqui aut coram illiteratis, Latinis ibidem vel alibi verbis uti, dominum quoque domûs, vel alios quoscumque ad comedendum vel bibendum frequentius invitare, non decet. Subit animo quod quædam matrona cuidam frequenter invitanti dixisse fertur; Fuiſti inquit asinarius ruralium & imperitorum, qui sæpè asinos provocare novissent? esse proprium inuens his, qui invitationes personis discretionem habentibus inculcare solent.

7. Oportet etiam disciplinam in corporis & habitûs dispositione servare: ut comedentes se non appodient super mensam, vel accubitando, vel alio
 quo-

quocunque modo inordinato se gerant. Dum comedunt, caput in caputio nulla ratione profundent, sed aperta comedant facie. Cæterùm religiosos & pauperes de mensa aliena viventes, de portione sibi apposita encænia familiæ faciendo, patrisfamilias in domo gerere vices, canes vel murilegos de mensa pascere benediçta, à quo nonnulli etiam abstinent sæculares, non congruit.

Principalis hucusque incisio nil his notæ impingens, qui sub institutionibus alijs militant, aut pro diversis locis, & diversitate causarum, diversa ordinant instituta. Honestas quidem & sancta omnis traditio, quæ per prudentiam seniorum in timore Dei communiter traditur, communiter observatur, profectò ex communi surgit institutione religio, honestas ex ordinatione causatur, Omne ordinatum decorum esse necesse est.

Explicit prima pars Speculi Disciplina.

S A N C T I
B O N A V E N T U R Æ

Ordinis Minorum,
S. R. E. C A R D I N A L I S,
Episcopi Albanensis

Seraphici Doctoris Ecclesiæ
S P E C U L I D I S C I P L I N Æ
ad Novitios.

P A R S S E C U N D A.

PRINCIPALI hujus opus-
culi particula expedita.
Secundaria hæc pauca
epilogat & supplet quæ-
dam, ut qualiter novi di-
scipuli Christi ad Deum, ad se, ad pro-
ximum, & ad res etiam quas aliquan-
do servare vel tractare contingit, se
habeant quibus differentiarum indi-
cijs de sua conversione discernant;
qualiter denique ipsi ad professionem
recepti se gerere debeant, vel brevi-
ter in aliquibus instruantur.

De Ordinatione respectu

D E I.

CAP. I.

ANTE omnia cor suum per puram confessionem mundatū, dignum D E O habitaculum præparent; illud excolant, illud exornent: nihil ibi sordidum vel obscurum; nihil ibi vel ad horam residere, quod dilecti sui oculos offendere valeat, patiantur. Tentationes & cogitationes malas humiliter & purè confiteri non differant. *Veretur hostis consilium suum ingerere non celanti.*

2. Providendum est eis, ut qui jam sunt superni Regis milites annotati, tecum omnino firment & statuunt, se usque in finem ei fideliter servituros: nec ullis ab eo tentationibus, tribulationibus & angustijs deinceps recessuros. *Juravi, ait Propheta, & statui, custodire judicia justitia tua.* Religionē sanctam, ad quam eos Dominus sua
mi-

miseratione vocavit, ferventissimo ac fidelissimo studeant amore diligere & ei tanquam speciosissimæ ac DEO dilectissimæ sponsæ fide inviolabili adhærere.

3. Quæcunque sibi sive prospera sive adversa contigerint, DEUM semper devotis efferant laudibus, ut sive cespitent, sive cadant, sive aliam quamcumque molestiam seu læsionem incurrant; semper in ipsorum ore resonet divina laus, semper vel Benedictus DEUS, vel Ave Maria, vel aliquid quod ad laudem DEI pertineat, dicant. Et hoc in consuetudinem ducere studeant, nullâ unquam negligentia omittendum. Quidquid speciositatis vel delectabilitatis in creaturis invenerint, quidquid circa statum humanæ conditionis vel dispositionis acciderit, totum semper assumant in materiam laudis DEI: & de omnibus quæ occurrerint, devotè studeant cogitare. In ipso suarum omnium operationum initio Dominum invocare,
&

& suam ad Ipsum intentionem dirigere assuescant.

4. Instent orationi frequenter, quæ novam in horto Domini plantulam fovet, provehit & confirmat. Discant ergo una saltem diei vel noctis hora, tempus & otium vendicare: quando ad se reversi, mentisque cubioulum introgressi, orent in abscondito Patrem suum, & in corde contrito & humiliato universonum Domino familiariter adstent. Manè autem astabat Propheta Domino: quia qui manè vigilaverit ad Deum, inveniet eum. Subripienda erit carni, & si fortè non semper, sæpè tamen somni requies matutini: cùm illa hora Christus resurrexit. Tunc est tempus allidendis ad petram parvulis, mortificandæ carni, & recreando spiritui opportunû. Tunc spirituales aviculæ dulcem Deo in cordis organo exhibent melodiam. Hæc & aliæ temporis & quietis opportunitates quæ occurrunt, minimè negligendæ sunt. Post horas Canonicas non statim oratorium exeant: sed in

oratione aliquantulum subsistentes, qualiter opus Dei peregerint cogitent, an tepidè vel ferventer: & defectus si quos ibi commiserint tunc emendent, gratiæque devotionis se offerant infundendæ, quam si Dominus dederit non repellant.

Hoc autem in omni oratione observent ut quod orantes dicunt, ex animo semper dicant: non enim verbis, sed rebus agitur apud Deum. Porrò qui ad orationem est negligens, suæ nimirum ingratitude & tepiditatis est testis. Frustra Profectus virtutum sine oratione speratur. Ad ea igitur quæ ad cultum Dei pertinent, magno & prompto corde accingantur. Ad divinum officium audito signo, statim omnibus occupationibus omissis accelerent. Si in lectis fuerint, statim surgant, nec ultimum aliquatenus signum expectent. Oratione namque aliqua utiliter prævenitur officium. Qui sic ex studio prævenit, in benedictionibus meretur dulcedinis majoris

majoris devotionis & gratiæ ad ipsius executionem præveniri. Ecclesiam intraturi, manus (si necesse habuerint) lavent. Vestes maximè in die, religiosè componant: ne irreverenter aut indecenter introeant aulam Dei. In Ecclesia DEO psallentes, Creatorem suum totis viribus cum reverentia debita laudent.

6. Officium suum in choro & extra, non perfunctoriè quidem, simiaticis, ut ajunt labijs, sed devotè semper & integrè dicere studeant, nec aliam ei occupationem admisceant. Cessent manus, oculorum evagatio reprimatur: ut mens ab exteriori cura penitùs libera, soli valeat Deo vacare. Dies vel hora quæ negligenter officiata pertransierit, nequaquam ulterius poterit revocari: cum præsertim temporis sequentis officium suam nihilominus diligentiam & devotionem requirat. Nec sibi de gratuitis orationibus blantiantur, si circa necessarias quæ primo loco habendæ sunt, de-

desidiosi extiterint. Denique juxta S. Bern. verbum, *purè ac semper strenuè debent laudibus divinis intendere. Purè quidè, ut dum Psallunt, nihil aliud cogitent quàm quod psallunt. Strenuè verò, ut sicut reverenter, ita & alacriter Deo assistant. Non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præscindentes verba dimidia, non integra transilientes: non fractis & remissis vacibus muliebri quiddam balba de nare sonantes, sed virili (ut dignum est) sonitu & affectu voces sancti Spiritus depromentes.*

7. Reverentiam in officio honesta corporis dispositio, quæ mentis devotionem non mediocriter promovet, attestatur. In choro non stent in stallis suis molliter, aut quasi fractis renibus resoluti. Quando post psalmum vel hymnum sanctæ Trinitati reverentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc enim tardiùs surgere, segniter ac difformiter inclinare: ut quando corpore quidem suffi-

sufficienter demissio vultus tamen indecenter erigitur, oculis erraticè circumlatis imperfectè quoq; ad memoriam Trinitatis, inclinationis venerationem exsolvere, quasi sit honoris differentia in personis, irreverentiæ arguit & teporis.

8. Etiam extra chorum stent ad officium, præterquam ad lectiones & officium mortuorum. Specialiter tamen lectionibus planè dictis (de Domina tantùm exceptis) irreverentes & pigros se noverint, si debitas Deo laudes sedendo vel iacendo exsolvant, nisi necessitas evidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, etsi non vacat continuè dum illud dicunt ab itineratione quiescere, saltem ad collectam præcedentium collectivã, quando omnino tota est in Deum intentio colligenda, in uno sistant loco: imò si tempus exegerit & locus permiserit, cum reverentia genu flectant, ut in oratione communi totum officium venerentur. Dispositio
cor-

corporalis honesta, devotionis provocat affectum & designat. Non frustra sanctus Martinus, oculis ac manibus in cœlum semper intentus orasse describitur. Intrinsicos motus gestus exterior attestatur. Quamvis extra conventum, conventualis in omnibus disciplinæ non servetur distinctio: in omnibus tamen religiosi operibus, religionis debet vestigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honestè disponere: ad collectam & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in prosequendo servare, occupationem & interruptionem vitare.

9. Ad Missas postpositis omnibus, tanto majori promptitudine ac devotione ministrent, quanto Deo ibi familiarius servitur. Calicem & corporalia si attigerint, reverenter & mundissimè tractent: manusque post tactum hujusmodi antequam apponant communibus, lavent. Corpus Dominicum recepturi, ante, ut decet, ampliori confessionis, orationis, & tam

à cibis quàm verbis temperantiæ studio, acceptum Deo satagant hospitium præparare. infusam autem ob tanti hospitis gratiam, reverenter in gratiarum actione attendant. *Non minor est virtus, quàm quærere parva tueri.*

De Ordinatione respectu sui.

CAP. II.

I. CÆterùm fervorem sanctum, & quandam debent magnanimitatem assumere: ut ad virtutum exercitia strenui ac devoti, opera bona frequenter supererogare contendant. *Tunc enim vitia fideliter extirpata discedunt, si virtutibus cedant. Alioquin vel subsidunt ad tempus ejecta, vel redeunt, nisi virtutes in locis vitiorum qua fuerint depulsa, successerint.* Non proderit omnia reliquisse, nisi virtutum passibus tota Christum intentione sequamur. Quid juvat expeditum esse ad cursum nec currere? exisse ad opus, & operis oblivisci? Non intrantibus

vineam, sed operantibus merces datur. Et cum in usu virtutum omnium perfecti esse non valent, in aliqua saltem se studeant specialiter exercere, & illam quanta possunt perfectione observare.

2. Fervorem novitiorum non decent illæ misericordes in seipsis discretionones, & discretionum dispensationes faciles: quia indulgentiæ suo iudicio non sunt admittendæ, nec tamen recusandæ sunt alieno. A seipso in seipsum rigida debet esse censura & districta severitas. Ad regentem vel consulentem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterum desit, vel in deside & tepido, non spero cursûs perseverantiam; vel in præcipiti timeo ruinam. Sint occultatores virtutum, sicut alij vitiorum. Non tamen in principio ardua sive multa præsumant, nec sine licentia aliquid notabile attentent: sed à minoribus virtutibus paulatim ad majores ascendant. *Hæreditas ad quam festinatur*

in principio, in novissimo benedictione carebit.

3. Communem ordinis observantiam sequantur: perfectioni in silentio, & in alijs institutis plenius obtinendis insistant; à qua nec exemplari levium, vel negligentium aliquorum dissolutione divertant. *Optima religiosi perfectio, perfectè communia quaque conventualia servare.* Porro hic religionē offendit, qui religionis violat instituta. *Turpis omnis pars, universo suo non congruens.* Cavet vir constans & honestus, ne consuetudinum ordinis temerarius violator existat. In victu & moribus, novitatis nota, & singularitatis erit diversitas fugienda. Ante omnia caveant, ne pro inchoato jam bono subrepat superbia, ut se alijs præferant & se aliquid esse putent. Perit omne quod agitur, si non sollicitè in humilitate custoditur.

4. Exteriorum gestuum disciplinā non negligent. *Disciplina cervicem submittit, ponit supercilia, componit vultū,*

*ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur
 linguam, frenat gulam, iram sedat, for-
 mat incessum.* Sit ergo aspectus vere-
 cundus & simplex, *risus sine cachinno,
 vox sine clamore, incessus sine tumultu.*
 Erecto vel discooperto passim capite,
 manibus dissolutis vel habitu non in-
 cedant. Sit eis grata non scurrilitas
 seu curiosa urbanitas, sed sancta quæ-
 dam rusticitas, salva semper modestia
 honestatis. Sint ad loquendum tardi, &
 in voce demissi, & in congregationibus
 aut seniorum præsentia, vix nisi pro
 præsentis necessitate vel interrogati lo-
 quantur. Non sint disputatores, nec
 facile de auditis præsertim seniore
 præsentente sententient. Stulti sicut sunt
 in sensu leves, ita & in verbo Præcipi-
 tes. Infra tempus probationis cum ex-
 traneis, sive religiosi sive alij fuerint,
 absque licentia & dato sibi focio non
 loquantur. Religionis initium est lin-
 guæ frænum. *Si quis putat se religiosum
 esse, non refrenans linguam suam, hujus
 vana est religio.*

5. Rem aliquam, licet parvam, sicut acum, sive aliud, occultè, hoc est, sine licentia recipere vel habere, quasi furtum abhorreant. Superfluitatem in cibis & vestibus, & in alijs quibuscumq; constanter despiciant: paupertatem & parcitatem quandam in omnibus quæ ad corpus pertinent amplexantes. Vitiosæ consuetudini viriliter & ferventer resistent: nec etiam in his quæ gulæ vitium sapiunt, succrescere patiantur.

6. Extra communem refectionem, ad comedendum & bibendum vix eos inflectat ipsa necessitas. Sæpè quod necessitatis esse videtur, est vitij. Ultra duas vices in die, puerorum seu pecudum more comedere, potum extraordinariè frequentare, religionis temperantiam & decorem evidenter offendit. Quæ rogo religio, quæ paupertas, si mox ut esuris, mox ut sitis volito pareas, saties appetitum, nec eum usque ad statutam horam scias compescere? Si quando tamen extra

horam exactus necessitate quis bibit, sedendo & socio præsentem id faciat. Non decet ut stando, aut sine teste bibas. Si plures fuerint, omnes dum bibitur sileant: statimque ut biberint surgant cum aliqua laude DEI. Reprehensibilis admodum confabulatio vel mora superflua juxta potum.

7. Nunquam otio torpeant: sed semper aut lectioni, aut orationi, vel officio addiscendo, aut alijs non quæ ipsi elegerint, sed quæ injuncta fuerint faciendaintendant. Spiritum tamen devotionis exteriores non exhauriant actiones. Devotus frater nunquam totus comedat, totus dormiat, aut totus in exterioribus occupetur: sed siue comedat, siue aliud faciat, sanctum in animo aliquid semper volvat, unde spiritus recreetur.

8. *In somnum quoque iturus, semper aliquid in memoria secum deferat, in quo placidè quidem obdormiat: quòd nonnunquam iuvat somniare, & vigilantem excipiens, in statum hesternæ intentionis re-*

restituatur. Lectum intraturus pro diurnis offensis orationem semper aliquam faciat, veniam petat, pectus percutiat, crucisque munitus signaculo, suum DEO spiritum humiliter recomendet, qui à somno surgens, cum aliquanta se denuò laude consignet. Quod si forte eum luxuria pompa concusserit, recordetur dilectum suum positum super lectum doloris, & univèrsam stratam ejus in carnis infirmitate versatum, hæc dicens in corde suo; Dominus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque invocato nomine Salvatoris, & sapius geminando nomen salutis, cessabit quasi satio.

De ordinatione circa

proximum.

CAP. III.

1. **A**D hæc qualiter se habere ad proximum debeant, Hugo docet. Superioribus, inquit, obedientiam, timorem, obsequium & venerationem exhibere

bere debemus: cum aequalibus pacem & concordiam custodire, invicem obsequio, beneficio & honore praevenire. In omni actione & verbo superiorem eis locum tribuere: & si quando fortassis in aliquo negotio praeire eos cogantur, cum omni humilitate & reverentia, qua facienda sunt non praecipere, sed demonstrare, & si eos praecedere contingat cum alacritate & devotione, quasi ex necessitate subjecti obedire. Inferioribus semper beneficium & auxilium impendere, venerationem non exigere, societatem atque aequalitatem amare. Majoribus, ait, debemus per timorem subdi, aequalibus per charitatem obsequi, minoribus per aequalitatem coaequari.

2. Igitur devoti fratres seniores suos revereantur ut dominos, diligant ut parentes. Qui praesunt in domino sunt (secundum Apostolum) amplius in charitate habendi. Sanè (juxta Hugonem) reverentia sine amore servilis est: & amor sine reverentia, puerilis judicari debet. Propterea docet S. Bened. ut transeunte majore minor surgat & det ei locum sedendi.

dendi. Non præsumat (inquit) minor considerare, nisi præcipiat ei senior suus. Prior hic ponit conversio, vel gradus officij seniore: quanquam & ætas sit juxta legem Domini honoranda. Sic enim scriptum est, *Coram cano capite consurge: & honora personam senis.* Discretio tamen cautè pro loco & tempore, ac sine reverentiæ congruæ detrimento, venerationem modificat. Habendus est modus in omnibus: nec vitiosam quidem superstitionem admittens, nec superstitionis evitandæ prætextu, humilitatis aut morum sanctionem evacuas.

3. Obedientiæ se totos subjiciant. Sit homo interior totus DEO, sit exterior totus Prælato subjectus. Quidquid superior eis vel præpositus vel instructor injunxerint, quasi divinitus imperatum statim ut veri obedientiæ filij devotè adimpleant. Quidquid statuerit, inviolabiliter servent; scienterque aliquid transgredi sacrilegium putent; & salutare credant quidquid

ille præceperit. Perfecta obedientia est in
 incipiente maximè indiscreta, id est, non
 discernere, quid vel quare præcipiatur:
 sed tantùm ad hoc niti, ut fideliter & hu-
 militer fiat, quod à majore præcipitur.
 Novitium prudentem incipientem & sa-
 pientem, in cella diu posse consistere, & in
 congregatione durare, est impossibile. Stul-
 tus igitur fiat ut sit sapiens. Securè per
 omnia obeditur, ubi contra DEUM
 nihil præcipitur. Discant ergo volun-
 tates proprias frangere, alienòque ju-
 dicio & imperio ambulare. Nulla ars,
 ait S. Hieron. absque magistro discitur.
 Ad illud (inquit) tendit oratio, ut tuo
 doceam te arbitrio non vivendum, sed
 vivere debere in monasterio sub unius di-
 sciplina patris consortiòque multorum:
 ut ab alio discas humilitatem, ab alio pa-
 tientiam; hic te silentium doceat, ille
 mansuetudinem. Non facias quod vis:
 subjiciaris cui non vis. Lassus ad stratum
 venias ambulansq; dormites: & necdum
 expleto somno surgere compellaris. Nihil
 absq; instructoris conscientia faciant,
 vel

vel quocumq; eant, cui ab alijs etiam superioribus demandata sibi significant. In quibus sufficit ipse, semper ejus licentiâ sint contenti: pro his quæ inferioris sunt, non passim recurritur ad majorem.

4. Fratres omnes & se invicem honore & obsequio prævenire, & eorum defectum in officijs humilioribus implere contendant. Seniores fratres versiculos dicere, de lumine servire, librum ad officium tenere, vel hujusmodi humilia in choro & extta, quantum in se fuerit non permittant. Omnibus se subjicientes humiliter propter DEUM. Non quod sibi utile putant; sed quod alijs, amplexantes, omnibus libenter obediant, omnibus satisfaciant prout possunt: *ut in omnibus quibus utitur transitoria necessitas, superemineat quæ permanet charitas.* Quidquid agunt fidelissimè cum diligentia faciant, & tanquam DEO, non quasi hominibus servientes. Non æstiment alios fratres, qui diutiùs in Or-

dine laboraverunt, secum ex æquo laboribus occupandos: præsertim cum de se humiliter sentientes, piè debeant credere, quod SS. viri plus DEO placeant quiescentes, quam ipsi quantūlibet laborantes. Erubescant se nescire, quod in obsequijs religiosè est sciendum. Quod igitur nesciunt, statim exercitio magistrante addiscant. Sint præcipuè ad serviendum comunitàti promptissimi. Si lumen in Ecclesia, vel in officinis, aut aqua in fratrum lavatorio desit, continuò de his & similibus necessitati provideant.

5. Ad obsequium advenientium fratrum, qui sicut Angeli, imò sicut Christus in eis veniens, sunt suscipiendi, cum omni devotione festinent. Et quia fratribus hospitibus, secundum quod religionis honestas & consuetudo requirit, priùs orandum est, quàm fratribus socientur in pace, quàm citò ab oratione surrexerint ad eorum, deosculandas manus, maximè si fuerint Sacerdotes, devotè occurrant & hu-

humiliter genuflectant. Nullum fratrem puro appellent nomine; nec nisi fuerit patriæ consuetudo tuisent.

6. Nulli prorsus, quantum in eis est, materiam præstent molestiæ alicujus: sed omnia quæ necessaria & utilia æstimant, bono pietatis & charitatis componant. Quid pace honestius? quid unitate jucundius? aut commodius socialitate? quid charitate melius aut pretiosius invenitur? Gloriosissimum quidem & potissimum liberalis animæ & conscientiæ bonæ indicium, pacem proximi custodire: omnem quantum possibile est fratrum scandali occasionem vitare, verecundari, si socium, vel per surreptionē offendis. Si quem adversum se fratrem motum vel leviter senserint, quiescere nesciant, quousque ipsum humili studuerint satisfactione placare.

7. Ad extraneos si quando procedunt, in verbis eorum, incessu & habitu, modestia fulgeat disciplinæ: breviter & pauca loquantur, caput de-

center operiant, manus abscondant, mulieris omnino quantumlibet propinquæ osculum & nudæ manus contactum penitus vitent. Pro personis quæ in domo vel in via fratrum se orationibus recommendant, statim post earum abscessum orationem faciant specialem. Defunctis fratribus, audito eorum transitu, quàm citiùs possunt subveniant & debitum saltem obsequium solvere nulla occasione postponant. Talia siquidem non absque pertimescendæ offensæ periculo negliguntur.

De rerum custodia.

CAP. IV.

RES quas tenent, præcipuè libros mundè teneant & honestè. A tactu libri nudam cohibeant manum: quæ licèt munda, quia tamen porosa, ipsum faciliè inficit & deturpat. Turpe est nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel ipsos, vel certè

laternam super librum legendo deducere. Semper pannus, si adsit, digito supponatur. Alioquin ita cautè tangant & leniter, ut tangentes quasi non tangere videantur. Librum superflue apertum non teneant, vel incautè relinquant. Firmacula, libro paululum stricto, si violentià laxentur, apponant: violentiam sonitus probat. *Indignus est libro qui negligit custodire.* Solent incurij quidam libros digitis, & vestes præcipue in manicis mundè servandas, fordibus & pulueribus, vel rebus quas tractant penè indifferenter exponere: ipsas verò extremæ frequenter vilitati expositas, vix valent à sociorum cibo, vix ab altari, vix ab ipsis calicis mappulis prohibere. Qui ipsis placere fordibus cupiunt, custodiæ curam curiositatis condemnant infamia: suæque vitium incuriæ, virtutis specie colorare nituntur. Gravia hæc homini erudito. Qui munditia gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.

De profectu & defectu novitiorum, sive de differentia conversorum.

CAP. V.

I. **A**ccedit hinc neophytorum conversio differens intuenda. Sunt enim quidam tractabiles, simplices, devoti, timorosi, qui nihil sibi Christo charius æstimantes, voluntates proprias ei sacrificant, voluntariè prompti ad nutum, nutu citiùs obedire. Ad difficilia quælibet propter Christum æquanimiter perferenda parati: suæ quoque integritatis solliciti, cor suum per puram confessionem & assiduam orationem mundare non negligunt, sunt in exteriori conversatione disciplinati & humiles; student se in omnibus officiosos & amabiles exhibere. Siquidem *studere propter DEUM amari, charitati servire est.* Hi verò sunt Altissimi filij, fideles sanctæ religionis propa-

pagines, fratrum lætitia, consociorū solatium, sui gloria instructoris: nam *gloria patris est filius sapiens.*

2. Sunt & alij duræ cervicis, disciplinæ insusceptibiles, mansuescere nescientes, tepidi, curiosi, superbi: qui quàm suavis est Dominus, non gustantes, sæculari dumtaxat deposito habitu non affectu; quoniam adhuc in moribus, in verbis, in gestibus, & propriarum pertinacia voluntatum, sæculo fidem servant, ut monstro mirabilius sub religiosa veste, hominem videas sæcularem. Hi sunt filij diffidentiae, adulterina plantatio, fructus inutiles & acerbi, sociorum onus & scandalum, sui afflictio & confusio instructoris. Juxta illud, *Ira patris filius stultus: & confusio patris de filio indisciplinato.*

3. Ponenda sunt pauca torporis, curiositatis, & superbiæ, prædictorū indicia, ut cognita devitentur. *Cautior in bonis ambulas, si & mala non lateant. Tepidus in conversione, otiosa verba, &*

vanas cogitationes noxias esse non conspi-
cit. Vitatis grandibus, reliqua omnia vix
reputat imputanda: hebetati cordis ipse
ad conscientiam de offensis, ut timoris fi-
lialis ignarus timoratos & conscientia
puritatem amantes, fatuos & superstitio-
sos sententiat. Quòd si à torpore mentis
evigilaverit: ea quæ levia existimabat,
quasi horrenda atque atrocìa pertimescit.
Vacuus gratiâ & tepidus, quod est gra-
tia, seu minùs necessariæ attentionis,
quod disciplina, quod morù, quod vir-
tutis perfectio conciliat, negligens:
illud difficile, vel certè superfluum ar-
bitratur: ægreque doctrinam ad talia
patitur, doctorem nimis perfectum
ironica irrisione pronuntians. Nempè
stultus sui patris disciplinam, irridet:
ut pateat quod juxta Sapientem dici-
tur, Compedes in pedibus stulto doctrina.
Animalis homo non percipit quæ sunt spi-
ritûs DEI. Tepidus, in conversione re-
missus, publicos mores & doctoris
monita negligit, ea quæ DEI sunt lan-
guidè operatur. Si quod inchoat bo-
num,

num, vix perficit, tardè ad divinum officium, & quæque conventualia occurrit. Otio gaudet, labore vel modico læditur, & facilè se infirmum vel ad modicum se fatigatum prætendit: sed & amore privato se diligens, quæ carnis sunt sapit & prosequitur ex affectu. Aliorum quoque defectibus, non virtutibus hærens, si quid minus vel negligenter actum inspexerit, illud in exemplum ad suæ velamen tepiditatis assumit. Ficta ei & indevota confessio; rara & brevis compunctio. Insuper & sine attentione oratio, incircumspecta & sine ædificatione lectio: obedientia morosa & sine devotionis affectu vix aliqualis impletio. *Multos enim remissa conversio in pristinos errores reducit: ac vivendi torpore resolvit: ut nonnunquam ex ore Domini evomantur.*

4. Curiosus non curanda curat, necessaria negligit: & sui oblitus aliena considerat, notat, & explorat. Si quod insonuerit verbum, anhelat sollicitus ad

ad sciendum: & honestate postposita id ab invitis & celare forsitan volentibus, inverecundè requirit. Locis sibi non concessis, congregationi & colloctionibus fratrum se ingerit non vocatus. Cùm eum abesse putaveris, adest impudens lateri, adest auri: ut nec secretum valeas occultare sermonem. Observat angulos, vagis circumspicit oculis, hæret ad singula quæ occurrunt. Communes oblidet transitus. Supervenientium & forensium gaudet occursum. Rumoribus & sæcularibus verbis hauriendis & referendis intendit. Res sibi non deputatas curiosè revolvere non quiescit. Literas etiam alienas si casu apertas inveniat, inspicere non veretur: quas tamen licèt apertas quomodolibet inventas vix aliquis nisi superior licitè inspicit vel alijs inspiciendas exponit. Rerum quoque apparatus, cura superflua, curiositatis vitium clamat.

5. Signa vero superbiæ Prosper enumerans, *Hos (inquit) dolendos enuncio,*

quos

quos jam conversos superbia occultè captivat. Hi, ait, seniorum suorum non observant imperata, sed judicant: de suis negligentijs objurgati, aut rebellant insolenter, aut murmurant. Simpliciter spiritualium fratrum irridenter exagitant, præferri se etiam melioribus impudenter affectant. Obsequia delata fastidiunt, negata pertinaciter quarunt. Natales moribus anteponunt: juniores suos elati despiciunt, conferrì sibi aliquos non credunt. Non servant in obsequio reverentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam: habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermone jactantiam. Sunt in humilitate fallaces, in jocatione mordaces, subjectionis impatientes, temerarij in audiendo, clamorosi in loquendo, fastidiosi in advertendo, præsumptuosi in docendo, effrenati deformiter in cachinnando: hæc sunt (infert) superbia grassantis indicia. Superbus se ad omnes propriæ voluntatis impulsus accommodat: nec se alijs, sed alios sibi applicare contendit; facile

cilè sibi fieri contumeliam judicat, ad quam irroganda est validus ad toleranda infirmus. Et se grande aliquid esse putans, deferre socijs dedignatur. Legibus subdi, & propriam recognoscere culpam erubescit. Et licèt juxta Ordinis mores se regere nesciat, in suis oculis tamen sapiens & perfectus. Ad aliorum instructionem, suæ præsertim opinioni contrariam, stomachatur. Reprehensus offenditur. Nunc causam ut insufficientem vel frivolâ, nunc monitoris modum calumnians: ut si persuadere aliquid velis, instabit quòd modus artem, monitio studium exigat: quò fit ut hujusmodi allegationum obsitus spinis, sicut ericius vel irrefragabili ratione vel auctoritate non capiatur. Fit igitur ad obtemperandum difficilis & ad correctionem impatiens, adeò interdum, ut se discipulum abnuens, ipsum etiam deputatum sibi refugiat instructorem.

6. Hæc omnia servi DEI quasi pestem mortiferam detestantes, perfectè

ad

ad Dominum convertantur, juxta illud Deuteronomij: *Perfectus eris & sine macula cum Domino DEO tuo. Va duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus vijs.* Si quis verò sufficienter expectatus & monitus, mores corrigere, ac religionis formam induere negligit, præsertim si rebellis aut contentiosus extiterit: non est proficientium numero aggregandus. *Infidelis si discedit, discedat:* ne una ovis morbida contagione mortifera totum gregem contamine. Perversus & insolens, non nisi in onus religionis & dissolutionem admittitur.

De noviter professis in ordine.

CAP. VI.

1. **A**D professionem admissis sit quàm maxima cura, ne defluant. Perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam vel in opere, vel in

cogitatione delabantur. Si curare parva negligimus sensibiliter seducti audenter etiam majora perpetramus. Susceptam etiam examinis tempore disciplinam, prudens non abjicit, imò nec suum continuo quasi jam sibi sufficiens deserit instructorem. Eget rectore novitius, eget novus direttore professus. Vanus & fictus ut instructoris curâ evaserit, insolenscit, assumit cornua, fit præsumptuosus & audax; & quasi vacca lasciviens à prima informatione declinat. Cessat oratio: tepet devotio cõfessio peccatorũ negligitur: ut putes eum aut sui oblitum, aut non habere peccatum. Facit quidem dilata confessio ut negligens mundus appareat, licet non existat; dum culpas absorbet oblivio, absolvit. Multiplicantur dum non curantur offensæ: multiplicatæ ne discernantur & corrigantur impediunt. Multitudo peccatorum impedit ne videantur. Unde piger tunc est maximè vitiosus, cùm vitia non agnoscit. Sic *filia fatua in demi-*

oratione erit : iustorum autem semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem. Professi ergo profiteantur profectum, præsumptionem proscribant.

2. Dabit ad hoc, humilitatis & paupertatis constantia perseverans affectum, & curarum abjectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quæ complectitur omnia, considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas, quæ ipsum curat, perficit, & conservat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfectio aut acquiritur aut servatur. Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile fundamentum est humilitas. Nempè si nutet illa, virtutum aggregatio non est nisi ruina. Et quoniam *ad humilitatem humiliatio via est* : non erubescant humilia, nec humilitatis officia facile respuant, nec imposita recommendent. Omnis ab eis præsumptionis audacia proscribatur. Antiquioribus fratribus in Ordine deferant; semper eorum respectu

spectu se juniores, & novitios repri-
 tent. Ad exteriora, vel honoris ali-
 cujus officia, provehi non affectent.
 Multos propera nimis promotio, à
 virtutum jam profectu per vitium
 elationis dejecit. *Qui mundum deserunt*
 (ait S. Gregor.) *ad exteriora officia*
vehi non debent, nisi per humilitatem
diutiùs in ejusdem mundi contemptu so-
lidentur. Et quia novorum & junio-
 rum tentatio solet esse facilè superbi-
 re; nescire modum humilitatis ser-
 vare; & si fortè in aliquo præsent,
 officij metas excedere; ac de minimis
 grandia jactare: attendant sibi super
 his vigilanter. *Non potest intimo con-*
scientiæ testimonio gloriari veraciter, nisi
qui extrinsecas gloriolas perfectè respuerit.

3. Paupertas in omnibus placeat, ne
 iterum sive in libris sive in alijs, rerum
 se velint sarcinulis onustare. Perfecta
 rerum abjectio, à cura expedit men-
 tem ab infectione affectum. *Nemo in*
Christi expeditione liberior nil habente.
 Si aliquibus egeant, studeant parcitati.

Super

Super omnes divitias, divitiem facit paupertas. Hæc quoque in victu, & in his quæ carnis sunt maximè amplectenda. Non est Evangelici pauperis gaudere superfluis, luxibus indulgere: & quod nec divites possunt, semper velle in omnibus abundare, nec penuriam scire pati.

4. Familiaritates superfluas fugiant. *Esto (ait quidam) omnibus benignus; remini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus.* Et sanctus, *Tria (inquit) religiosum quemlibet decent, pauca loqui, paucos habere familiares & multum orare.* Ubi multi familiares; ibi multæ locutiones, & sibi singulares. Si familiarem admittis, sit quem ætas, mores, discretio, & honestas insignit & commendat. Familiaritas si fuerit ordinata, non erit blanda, improba, puerilis. Est modesta quædam in sancta familiaritate severitas, est & justitiæ rectitudo: ut nullatenus vitium foveatur, nec pro amico proximus offendatur. *Noli (ait Sapiens)*

pro amico inimicus fieri proximo. Sæcularium denique familiaritas indiscreta, religiosi quietem multipliciter inquietat. Nullius gratiã munusculis comparent. Si quid fortè alicui vel causa exacti necessaria (prius religionis lege licentiã præobtentã) obtulerint, honestas rei & viilitas pretij, religiosorum & pauperum xenium esse probent.

5. Non frequentent propinquos, nec exterioribus se implicant curis: sed salutis propriæ memores, agenda potius pœnitentiæ vacent. Non cadat à mente professio: sed semper ad quid venerint cogitent. Pensent quod de quibusdam ait S. Greg. *Sapè (inquit) nonnulli aperta pravitatis vias deserunt, sanctitatis habitum sumunt: sed mox ut prima limina bene vivendi contigerint, obliti quid fuerint, affligi jam per pœnitentiam de consummatu nequitiis nolunt. Laudari de inchoata justitia appetunt: præesse etiam ceteris melioribus concupiscunt. Et post pauca In re-*
bus

Bus (ait) multiplicibus occupati, atque ipsa occupatione confusi, non solum perpetrata minimè deplorant, sed adhuc quæ deplorcatur exaggerant secundum Apostol. Nemo militans DEO, implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se probavit. De S. Joan. Abb. legitur, quod quanto magis se ab humanis curis & colloquijs sequestrabat, tanto illi vicinior & propinquior DEUS erat. Vitanda maximè colloquia mulierum. Non potest toto corde habitare cum Domino, qui mulierum accessibus copulatur.

6. Charitatis obsequia libenter impendant. Caritas semper reddita, semper detinet debitorem. Hæc autem quemodo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis? Postquam vel orationi vacaverint, vel ad studiũ se dederint, ad serviendum fratribus surgant: & si necesse fuerit, officiales nunc hunc nunc illum, discretè tamen & prout oportuerit juvent: ut secundum Apostolicam doctrinam & vitã,

manibus suis laborantes quod bonum est, aliorum fratrum etiam corporaliter, si fieri potest participantes laboribus, in charitatis semper exerceantur operibus, & cibum corporis non absque labore comedat corporali; ut hæc sancta consuetudo ipsos in humilitate custodiat, in fraterna dilectione & omni perfectione confirmet. Qui communibus instant, suisquæ obsequijs alios portant, sunt corporali simul & spirituali suffragio supportandi. Meritò singuli pro his orant, qui pro cõnunitate laborant. In spiritibus bonis Martha participet cum MARIA, quæ utique sunt sorores, & æqua sit pars descendentis ad prælium & permanentis ad sarcinas, & æqualiter dividant. Qui nobis corporaliter obsequuntur, justè sortem in necessarijs spiritualiter assequuntur, Rursù cõmunitatis operibus, familiaria nemo præponat. *Charitas* (de qua scriptum est) *non quarit quæ sua sunt sic intelligitur, quæ communia proprijs, non propria communibus anteponeit.*

7. Considerationi denique ante omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit: Finis ad quem nostra tendit professio, regnum DEI, vel potius ipse DEUS. Directio qua illic tenditur, mentis est puritas, ad ipsum principaliter directiva. Hærendum jugiter his duobus. Necessè est enim mentem considerare quò recurrat, cuique principaliter inhæreat. Non hærent enim per singulas horas atque momenta pro incursum varietate mutari, atque ex his quæ extrinsecus accidunt in illum statum reformari, qui primus occurrerit necessè est. Hinc est, quòd multos pro Christi amore maxima contemnescentes, pristinum tamen affectum in minimis retinentes pro graphio videmus, acu, vel calamo commoveri. Irascuntur mobiliter & inflantur, velut qui non habent Apostolicam charitatem. Qui si contemplationem mundi cordi fixam tenerent, nunquam pro parvis rebus ad-

mitterent, quod ne pro magnis ac pretiosis incurrerent opibus, eadem penitus abjicere maluerunt. Unde liquet perfectionem non statim facultatum seu dignitatum abiectione contingi, ubi non fuerit charitas illa, cujus Apostolus membra describit, quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non æmulari, non inflari, non irritari, & reliqua; nisi cor perfectum atque mundissimum DEO offerre, & intactum à cunctis perturbacionibus custodire? Quicquid ergo nos ad hanc puritatem potest dirigere, tota virtute sectandum est. Quicquid autem ab hac potest retrahere, quamvis necessarium & utile videatur, ut perniciosum & noxium devitandum. Sine via tendentibus, labor est itineris non profectus.

8. Operantur & servant quam maximè puritatem, perfecta humilitas & expeditio mentis à terrenis. Erit denique ut purus animus pura DEUM oratione frequentando gustet, gustan-

stando probet quàm suavis est Dominus. Erit denique ut divino inebriatus amore, totam in DEUM considerationem inflectat; toto in ipsum desiderio pergat: nil ei sit dulcius, nihil jucundius in hac vita, quàm vacare & videre quoniã ipse est DEUS, quod est in partibus considerationis potissimum. Affecta sic anima comprehendit, complectitur & stringit, & tenet, dicens, *Tenui eum, nec dimittam*. Puritas itaque via est regia, per quam ad sponsi amplexus, per quam tandem ad patriam pervenitur. Per hanc tandem veri Israelitæ de virtute in virtutem donec videatur DEUS Deorũ in Sion, desiderij gressu indeclinabili gradiuntur: Christum super omnia diligunt, nihil ejus amorì præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria.

Et nunc ego, qui licet admodum imperfectus & rudis, per obedientiam tamen erudiendis simplicibus aliqua hæc documenta congeffi, pulchrum

depingens hominem, pictor foedus:
 eos supplex per Dominum obsecro,
 ut me sibi & si minus proficuum, ta-
 men benevolum attendentes, in ora-
 tionibus suis mei meminerint pecca-
 toris: quatenus eis orantibus meorū
 veniam peccatorum assecutus, in po-
 tentias Domini, unā cum eis merear
 introire, ipso misericordiarum Domi-
 no id præstante, cui est honor &
 gloria in sæcula sæculorum,

Amen.

SAN-

SANCTI
BONAVENTURÆ

Ordinis Minorum,
S. R. E. CARDINALIS,
Episcopi Albanensis

Seraphici Doctoris Ecclesiæ,

IN LIBRUM

De Profectu Religiosorum,

PROLOGUS.

SI vis in spiritu proficere, & hoc esse, propter quod ut hoc fieres, ad scholam virtutum, id est, ad Religionem, venisti; & ne fias similis illis, qui longo tempore in scholis manendo, multum temporis & sumptus inutiliter consumunt, & minime discunt, istius formulæ compendium ante oculos habeto, & ad ejus regulam ordina vitam tuam, & mores compone, & studium impende, & tempus expende.

Quòd religiosus volens proficere, magistris se debet submittere.

CAP. I.

IN primis. Esto sub tali re-
ctore & magistro, qui te
prædicta doceat verbo
& exemplo: (vel si talé
habere non potes) tu ip-
se tibi magister esto, qui sit strenuus,
ut ad hujus formulæ regulam com-
pellaris & in nullo tuæ propriæ vo-
luntatis libertati relinquareis. *Puer*
enim qui dimittitur voluntati suæ, id est
puerili lasciviæ, confundit matrem suã,
id est religionem, ideòque tot Ordines
religionum confunduntur: quia pue-
riles mentes sibimet dimittuntur sine
fræno retrahente à noxijs, & sine vir-
ga ad salubria compellente; aut ex ne-
gligentia seniorum, aut ex nociva
condescensione eorum, ne teneros
animos frangant severa coërcitione.
Sicut imprudens medicus, qui ne con-
tri-

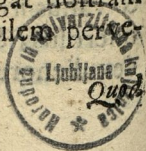
tristet ægrum, quem curare deberet, patitur eum nociva comedere ex quibus gravius & diutius infirmatur. Et cum in uno dissimulantur excessus & vitia, citò ab alijs trahitur in exemplum: ut etiam sibi talia impunita permittantur, quæ vident in alijs sustineri.

*Quòd perversi nec volunt
corrigi, nec pati alios apud se fieri
meliores.*

CAP. II.

TAndem ad hoc ista mala libertas dilatatur & proficit, cum hæc à pluribus vident fieri, ut quasi pro lege & jure Ordinis defendant, & si quis contrariam dicere, aut docere arguendo præsumpserit, singularis superstitionis improprium sustinebit, & quasi qui novum Ordinem, & insolitum morem inducere velit, ut delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet onerosus; & tanquam temerarius iudex alienorum actuum, persecutiones

amarissimas sustinebit. Timent enim distorti, & à via Dei exorbitantes, ne si parcerent, zelantibus pro justitia & religionis disciplina, ne multos ad partem suam traherent: & ita paulatim ad Ordinis observantiam etiam ipsi tandem cogerentur. Et præcauent ardentissimè, ne ad hoc perveniant: & sub specie singularitatis extirpandæ, eijciunt à se illos & opprimunt, qui desiderant religionem ad statum debitum reformari. Quod videntes alij, quibus hoc displicet, aliquam bonæ voluntatis scintillam habentes, sed tamen infirmam, terrentur: & potius student se illis conformare, quos fortiorem partem habere vident in multitudine & potentia, quam cum istis tribulari, & insuper infamari, juxta illud, *Et qui recessit à malo prada patuit.* Hæc omnia experti sumus in Ordine nigro, & in alijs. Nunquam autem contingat nostram religionem ad statum similem pervenire. Amen.

Quòd volens proficere in nullo debet esse negligens.

CAP. III.

Qui tali fervore ad religionem venit, quòd pro omnibus, quæ ei mundus promittere vel dare potuit, noluit damnari in hoc sæculo; nec pro divitijs, vel honoribus, vel delicijs, nec pro amore amicorum, vel proprij corporis, dubitavit se tradere carceri pœnitentiæ propter Deum: non debet modò vilior esse quàm tunc fuit, ut pro verbis hominum deserat viam DEI, jam in ejus ingressu existens, à cujus aggressu, nec terroribus, nec blanditijs potuit averti. Quòd si times, de singularitate notari, & ob hoc alijs fieri odiosus: scias quod nullus sanctorum singularis gloriæ factus est in cœlo, nisi qui inter homines positus, studuit esse in sanctitate vitæ singularis, quod tamen de singularitate virtutum dico, non

cæremonialibus observantijs, parvam aut nullam habentibus utilitatem virtutis. Studia autem sanctitatis in his consistunt, in cavendo omne peccatũ & omne scandalũ, quantũ est in se, & in insistendo omnibus virtutibus humiliter, & in quærendo familiaritatẽ Dei, per affectũ devotionis internæ adversus hujusmodi nulla est bona conformitas, per quã hæc studia destruuntur. Cũ enim pro justitia, sicut & pro fide potius debeamus pati, non solum irrisiones & despectiones, sed etiam persecutiones quaslibet, & mortem, (sicut passi sunt Sancti ante nos, & patientur post nos in diebus novissimis) quàm fidem deserere, vel justitiam vitæ peccando relinquere: discamus in parvis verborum & despectionũ tribulatiunculis, ut si graviora nobis imminerent pro Christo Certamina, sciamus per patientiam superare. Nam qui à levi flatu dejicitur, quomodo stabit à vento maximæ tempestatis? Hæc ad præmuniendum

cor præmissi, contra retrahentes à studio proficiendi in virtutibus: quia qui tale studium in se non diligunt, vix possunt in alijs secum morantibus æquanimiter sustinere. Unde sicut illi non dimittunt consuetudines malas & noxias propter nos; sic non oportet nos bona & utilia studia abjicere propter illos: quia si volunt ad vitam æternam venire, oportet eos nobiscum viam Dei non suam ambulare.

Quòd religiosus non debet intendere otiositati vel levitati.

CAP. IV.

NUNQUAM debes otiosus vagari, nec rumoribus & verbis otiosis vacare; nec risui, nec scurillitatibus deditus esse: quia hæc faciunt mentem vagam & inanem, & licentia istorum dissolvit cor à pondere timoris Dei, & affectum internæ devotionis exhaust. Non evageris hinc inde oculis curiosè singula intuendo: quia
&

& levitatis est indicium ; & ea quæ hauris per oculos vel per aures , strepitum quendam interiùs suscitant , quo puritas intelligentiæ , quæ in bonis meditationibus mentem pascit , quasi quodam pulvere obscuratur. Quicquid non est tibi necessarium vel utile ad tuum vel alterius profectum , pertransi , & noli immorari : ne cor in eo figatur , vel tempus infructuosè in eo expendatur.

Quòd religiosus debet se occupare meditatione, lectione, oratione, & operatione.

CAP. V.

Semper aliquid defer tecum in memoria , quod de Deo rumines cogitando ; & mentis tuæ intuitum semper in eum defigere stude , sicut docet Propheta dicens , *Providebam Dominum in conspectu meo semper* : hoc enim continet cor apud se , ne commoveatur à se per vanam lætitiã , vel irrationabilem tristitiã . Mundus enim

in

in quo fluctuamus, varijs tempestatum ventis agitur: & qui non vult navem cordis sui quassationibus conteri, vel undarum influxionibus demergi, vel inexteris plagas ventorum flatibus impelli, affigi eam funibus bonarum cogitationum affuescat ad petram immobilem: petra autem est Christus. funem ne facilè rumpatur, ex triplici resticulo componat: videlicet, ex sacrarum Scripturarum devota lectione; ex sedulæ orationis compunctione, ex bonarum actionum humili exercitatione. Lectio dat materiam, & quasi semen bona cogitationis oratio rigat, & ad profectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam, & impinguat affectum ad saporem. Bona actio, maximè condita pinguedine charitatis & obedientiæ, vel alterius virtutis, lætificat conscientiam, & dat fiduciam spei in Deum. Et si ad horam intercipit devotionis quietem, tamen meretur postea majorem dulcedinis infusionem & gratiam puritatis.

Quod

*Quòd cavendæ sunt vanæ
cogitationes, & inutiles occupationes.*

CAP. VI.

FERIATUS & vacans, cave tibi à vanis & à pravis cogitationibus, ne vel per modicum in te morentur: quia citò inquinant cor labe cujuscunque vitij, ut luxuriæ, vanæ gloriæ, odij, vel aliorum. Item cave tibi ab inutilibus occupationibus: quia tempus perdunt, & cor inquietant, & utilia impediunt, & devotionem dissipant. Item à torpore acediæ & pigritiæ, quæ mentem tepidam, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera desidiosum.

Quòd inter homines cavenda est tam ostentatio, quàm superfluus pudor.

CAP. VII.

INTER homines existens, cave tibi à duobus, quo ad te ipsum; & à duobus, quo ad alios. Quo ad te: cave ne aliquid facias, ut ab eis noteris

ris unde gloriam quæras, in gestu, in voce, in sermone vel actu: quia peccatum est & vanum. Et cum putas eis placere, fortè displices, & judicant te, quòd inanis gloriæ cupidus sis, vel fortè non advertunt quod agis; & sic perdis conatum tuum inutiliter & vanè, sicut stulti, qui pictis imaginibus quasi vivis hominibus obsequuntur; sicut habetur in Psal. *Qui hominibus placent, id est, placere volunt, confusi sunt.* Item ne pudore superfluo obruaris in his, quæ coram hominibus agere debes, loquendo, cantando, vel aliud agendo: sed ita liber esse stude coram eis ac si sine eis esses; & si intus verecundiâ æstuas, fortis reprime: quia quò magis notabilem te facis ex pudore, eò plus considerant te, & ita magis confunderis. Signum superbiæ videtur esse, nimis erubescere de illis defectibus, quos natura indidit: ut de deformitate corporis, vel ruditate vocis, & similibus. De vilitate autem vestis, vel de humilibus obsequijs erubescere,

bescere, in paupere religioso gravis superbia est.

De quibus erubescere debet

religiosus, vel humiliari in oculis

suis.

CAP. VIII.

VITium autem vel scandalum erubescere, unde DEUS offenditur, vel aliquis scandalizatur. Apud temetipsum erubescere de peccatis tuis, de torpore in servitio DEI; de negligentia bonorum, quæ posses facere & deberes, quòd tempus defluit, & profectus virtutum non crescit; de hypocrisi, quòd foris vis putari melior, quàm intùs te invenias; quòd vitia tua occultas, non timore nocu-menti alterius, sed timore displicendi, & ne vilipendaris, quòd per bona quæ ostendis, vis videri, & placere hominibus: ut ex his suspicentur te multo plura, & majora in occulto habere, ex quo talia foras prodeunt; quasi te dolente, quòd vix adeò familiarem aliquem

quem habeas ita unanimem, quem velles te in omnibus agnoscere, sicut te ipsum agnoscis, quod etiam fit in confessione quandoque & si non audes peccata tua suppressere, quin ipsa accuses: tamen de illis, in quibus te magis displicere times, ita ordinas verba præmittendo, subjungendo, colorando, quòd minùs apparent verecunda; vel si fortè plus nudè profers, gloriaris, & vis inde apud confessorè sanctus reputari, quòd tam humilissis, ut te magis quàm necesse sit, studeas confundere confitendo, quòd cum tentationibus vitiorum maximè carnalium ita desidiosè pugnas, ut solo timore periculi, vel confessionis pudore eas repellas; & quantum audes in affectu cordis arrideas, solo consensu operis vel morosæ delectationis excluso, & in hoc apparet major perversitas: quòd cum facilè quandoque posses hujusmodi tentationes quasi muscas immundas abigere, ex negligentia permittas eas crescere

scere & coalescere, & convalescere, donec confortatæ jam periculosiores fiunt, & difficiliùs vincuntur, & conscientiam sæpiùs pulsando confundunt, quòd ita desidiosus ad ea quæ DEI sunt, & quæ ad virtutis & devotionis studium pertinent, ut pudor humanus plura ex his magis à te extorqueat, quàm amor divinus. quòd ita ingratus es beneficijs DEI, ut non solùm debitas non agas gratias pro perceptis, sed etiam gratiam oblatam & paratam in vacuum recipias, & negligas utiliora, ad quæ tunc sentis tibi arridere gratiam, & occupas te vanioribus studijs, quasi qui texit aranearù telas, quæ non proderunt ad vestimenta salutis, quòd illa ad quæ teneris facienda sicut sunt Horæ Canonice & similia, ita negligenter & desidiosè persolvis, ut non tam meritum inde quàm supplicium expectes: quia etsi verba ore ut cunque proferas, tamen corde tam vagus es & affectu frigidus, quòd nec sensum orationis percipis,

cipis, nec devotionis affectum: & de
 ipsis verbis plurima defluunt accele-
 rando, & utinam, non multa transilias
 omittendo, dum non attendis si dixe-
 ris vel non dixeris: nisi fortè ex con-
 jectura alicujus verbi, quasi ex caudæ
 apprehensione reputes te dixisse; DEUS
 autem etsi patienter dissimulat, & at-
 tendit nostras negligentias, tamen
 non minùs odit eas sed integrè dinu-
 merat districtè dijudicat severè pu-
 niet, nisi nos præveniamus faciem ejus
 in humili confessione, in forti satisfac-
 tione, & in seriosa emendatione,
 quòd ad omnia quæ ad corporis cu-
 ram vel commodum spectant, studio-
 sissimus es: quæ verò ad spiritûs pro-
 fectû, vel ad fraternæ charitatis exhi-
 bitionem, vel ad Prælati obedientiã,
 vel carnis castigationem spectant, de-
 sidiosus es, quòd etiam hos & similes
 plures defectus in te advertens, non
 terrêris, nec compungeris nec discu-
 tis, nec corrigis: quasi DEUS tecum
 aliter acturus sit, quàm cum omnibus
 alijs,

alijs, ut mala tua incorrecta non puniat, & bona neglecta remuneret. Pro his & similibus erubescere apud te & ab alijs ea in te dijudicari & reprehendi non mireris, nec indigneris, sed verecunderis semper. Hæc & alia plura in memetipso veraciter recognoscens, erubesco & doleo: sed non tantum sicut debeo; & non emendo sicut possem & expediret. Ex meipso autem intelligo, quod hæc vel aliqua istorum etiam proximo meo inesse possunt: & ideo unusquisque iudicet & circumspiciat semetipsum, considerans ex uno latere qualis sit, maximè quid sibi desit boni, & insit mali ex vitio proprio. ex altera parte, qualis esse debeat in virtutibus & moribus bonis: ut ex hoc & humilietur ex cognitione defectus sui, & provocetur ad studium proficiendi ad illa quæ videt se debere vel facere vel habere; & DEO regratiatur, si in aliquibus fortè ex eius gratia profecerit.

*Quomodo religiosus se de-
beat habere ad alios.*

CAP. IX.

QUOAD alios, cave à duobus. Pri-
mum, ut non curiosè respicias
vel perquiras aliorum personas, vul-
tus, dispositiones, habitum, gestus,
facta vel verba, vel officia; in quan-
tùm tibi non attinet ista perscrutari
utilitatis causâ. Ita pertransi, ita co-
gita ac si oves essent, vel alia anima-
lia: ut in nullo circa illos occupes vi-
sum tuum vel cor. Alterum, ut non
judices vel dijudices de alijs, quales
sint, vel esse possint in mente, in
merito, in moribus vel in alijs: quia
talis discussio vana est, & sæpissimè
falsa, imò temeraria; qua insuper
cor inquietatur, & aliquando inqui-
natur, & conscientia læditur; & alia
bona negliguntur ex tali occupatio-
ne. Et si aliqua videas de aliquo vel
audias quæ non placent, pertransi &
L obli-

obliviscere citò, committens eum sibi & Deo, maximè ubi ad te non spectat illius correctio ex debito magisterij, vel ex sociali familiaritate, vel denunciandi necessitate.

Quòd compassio debetur peccatoribus & afflictis, primò tamen Christo.

CAP. X.

Compatere tamen peccantibus, quasi in tempestate maris naufragantibus: quia longè miserabilius est, in lacum inferni demergi, quàm in profundum maris submergi, ora pro eis, & plora cùm potes: ex hoc enim mereberis, ut tu à simili naufragio libereris. Beati enim misericordes; quoniam ipsorum DEUS ita miseretur, ut à miseria liberentur. Sic etiam omnium miserorum afflictiones animo & oculo compassionis intueri, & singula eorum miseras aggravantia, studiosè computa, diligenter

genter pondera : ut ex his affectus mi-
 serationis in te pinguescat. Et si quas
 tu miserias pateris, tibi leviores in eo-
 rum comparatione videantur. Colli-
 ge etiam ex his quæ vides, passiones
 & labores, & dolores & paupertatem
 Jesu Christi qui cùm esset dives, pro
 nobis egenus factus est ut illius inopia
 nos divites in omnibus essemus.

*Quæ sint communia vitia
 hominum.*

CAP. XI.

TRIA sunt communia vitia apud ho-
 mines. Primum, pronitas repre-
 hendendi, quæ in alijs vident, & non
 sunt secundum affectum eorum. Al-
 terum est adulatio, qua solent sibi
 invicem blandiri, laudando, arriden-
 do, quærendo quomodo valeant,
 cùm tamen non curent eos quoque
 valere; honores inutiliter offerendo:
 & alijs multis modis, in quibus non est
 utilitas; nec ex affectu faciunt, sed

ex usu, ut placeant. Tertium est, propria gloriatio de seipso: quòd ea quæ facimus, sentimus, dicimus, & scimus, placent nobis, & præferimus ea aliorum factis commendando, vel occultè cogitando, & dedignamur si alij non mirantur, quasi non habeant sanum iudicium: & delectamur in laude nostra. Et si aliquando nos ipsos accusando humiliamus, non purè hoc facimus: sed volumus per hoc astutè alium provocare ad laudem nostram quasi non debeat pati ut nos vituperemus, quod in nobis laudandum est, vel ad hoc sæpè facimus, ut humiles reputemur, & saltem ex hoc placeamus, si alia placentia non habemus. Qui ab istis tribus liber esset, in magna puritate viveret & quiete.

*Quòd curiosa & munera non
sunt curanda religioso.*

CAP. XII.

NULLA curiosa habere cures, ut
imagines, tabulas, sudariola, Pa-
ter

ter noster, & similia, nec recipias, nec des alijs pro munusculis: quia occupant cor, & magistris nostris non placent; & facient te notabilem inter cæteros, & sæpè sine licentia recipiuntur, vel dantur talia in cautè, dum pudet eos toties pro istis recurrere ad magistros. Species aromaticas non habeas: nisi pro evidenti necessitate non possis carere. Qui omnibus rebus peculiaribus carere posset, felicior esset: quia multam distractionis materiam abscidisset. Si autem aliqua volueris habere, ut libros ratione studij & scriptoriola: nulla superflua collige, vel curiosa, solis contentus necessarijs in numero & valore. Ipse habitus tuus & omnia vestimenta tua simplicia sint, & inculta, & corpus & gestus, & omnia foris apparentia, plana, sint & pura: nil notabiliter curiale vel curiosum, vel singularitatis colore respersum affectes.

*Quòd judicia humana non
sunt curranda.*

CAP. XIII.

STUDE humano iudicio non move-
ri; nec delectari favoribus, nec
despectu contristari: quia iudicium
humanum cæcum est frequentius, &
ignorat veritatem, & fallitur sæpissi-
mè, nec si laudaris ab homine, es ideò
laudabilior; nec si despiceris, es ideò
vilior. Stultus est, qui stulto placere la-
borat. Quia sicut cæcus non discer-
nit inter colores, nec surdus inter so-
nos: ita insipiens homo nescit pensa-
re meritorum dignitates. Unde cum
aliquid agere te contingit æstimabile,
ut Prædicare, vel simile? non anxieris
quomodo ad placitum hominum hoc
perficias: sed invocato auxilio Dei,
prouc melius expedire secundum Deum
intelligis stude facere. Et si benè suc-
cesserit. DEO adiutori refer gratias,
& noli extolli: quia non propter te,
sed

sed magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes æstimare. Si autem minùs benè successerit, noli turbari, nec pudore confundi: sed gratias Deo refer, qui sic te ab elatione defendit. Sive autem benè, sive minùs benè successerit, statim sic te habere stude interiùs & exteriùs, ac si non fecisses, Laudet qui vult vel despiciat: quid ad te? tu tace. Excusationes & recusationes, quando debemus aliqua hujusmodi facere, ad hoc sæpissimè fiunt, ne despiciamur vel præsumptuosi judicemur, qui talia audemus. Unde videtur meliùs, puriùs, & humiliùs, simpliciter facere quod est faciendum, vel obedientia jubente, vel caritate instigante. Si placet alijs, benè: si non, quid est tunc perditum? Nam cùm oportet te prædicare, vel simile facere, quod aliquid honoris videtur habere; si bene feceris, lucrum habes de laboris profectu: si minùs benè, iterum lucraris meritum humiliationis tuæ; & quod post

hoc minùs ad hujusmodi cogêris ab his, quibus non placuisti. Omnes sumus alterutrum expositi, ut alter alteri placeat, vel displiceat, unde cùm in me non sit potestate, ut tibi placeam, sed in tuo arbitrio vel affectu, quem tibi dare non valeo; si multùm laboro tibi placere. forsitan nihil proficiam, quia aliter judicium tuum dirigitur: & ideò nihil in hac parte meliùs video, quàm ut soli Deo studeat homo placere & proximum non scandalizare, vel scienter offendere; & committere Deo, si hominibus placeat vel displiceat humiliter & patienter, juxta illud: *Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer, &c.* Si quibus places, adscribe ipforum benevolentia, non tuæ probitati: si quibus autem displices, attribue tuo merito, & cogita, quòd si ex tantillo eis displices: sicut exterius cognoscere valent in te vilitatem tuam, quid fieret, si radicitus perspicerent omnia vitia tua, & peccata, & inhonesta quæque? mirum si
 non

non eijcerent vel lapidarent te. Pro me loquor nunquam tantum à fidelibus despectus sum, sicut despicabilis in veritate sum. Unde non debeo indignari cum aliquando despicior sed mirari & reputare pro beneficio Dei, quod non omnibus odiosus sum.

Quod detractio est per patientiam superanda.

CAP. XIV.

ET cum detrahi tibi intelligis, non movearis: quia si verum est quod dicitur, non est inconueniens hoc loqui homines, quod tu facere ausus es. si autem verum non est, non nocet tibi eorum locutio, velut si albus esses, & diceret aliquis te nigrum esse; quid obesset tibi illius dicere? nihil: cum tu esses quod es, & non aliud, ut si quis aestimaret te capram esse, tamen homo es, Si autem ad primos motus huiusmodi aduersitatum turbaris, & inflammaris ex impatientia: reprime

L 5

iram,

iram, & sustine ad modicum, sicut qui sustinet unctionem cauterij, vel sectionem Chirurgi, cogitans utilitatem patientiæ; & citò sanari incipies. & meliùs habere. Imò hoc ipsum impugnari intùs ac exacerbari, magnæ utilitatis est: quia est purgatio peccati, vitij lima, exercitatio virtutis, meritum gloriæ, præparatio pacis. *Nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit.*

Quòd nullus debet odio haberi malus aut despici, propter spem correctionis.

CAP. XV.

RANCOREM erga nullum in corde retine, ad omnes mite cor & pacificum habere stude; nec pro tua offensa, nec pro ullius vitio aliquem odito: ne fias cum illo sub specie zeli pariter vitiosus. Si non convenit tibi ejus habere familiaritatem propter vitæ ejus deformitatem: sic displiceat tibi malum quod habet ex se, ut non sit

fit tibi execrabile bonum, quod est ex natura in præfenti, vel ex gratia forfitan in futuro. Multi enim funt mali, qui fient poftcà boni, quod de omnibus viventibus eft fperandum.

*Quomodo fit converfandum
cum illis qui hominem oderunt &
perfequuntur.*

CAP. XVI.

QUòd fi aliquis te oderit, & detraheret, & niteretur confundere, & gravare; fi cum eo in fimilibus vis contendere non vincis eum, nec placas fed provocas: ficut qui canem latrantem minando provocat ad mordendum, qui fi latratus ejus non advertendo transfiret, citius eum compesceret ut abiret. Nam cum hoc intendat omnis adverfarius, ut moleftet, & provocet illum cui adverfatur: fi videt te exacebarr & contriftari, habet quod quærit,

rit, & tantò fortiùs instat quomodo te gravet, quantò plùs videt valere conatus suos ad id quòd intendit. Si autem viderit quòd patienter sustines, & pertransis ac si non sentias: confunditur in seipso, & confringentur tumentes fluctus ejus, & ex indignatione sua quiescet, videns quòd non valet efficere quòd quærebat, scilicet ut te conturbaret; vel certè confusus compungetur & corrigetur, exemplo patientiæ tuæ emendatus. Quòd si fortè obstinatus nec corrigitur nec desistit te persequi; discere aliquid pati pro Domino: quia ille qui tibi adversatur, graviùs torquet seipsum quàm te, qui autem seipsum morderet & laniaret in odium tui, quid te læderet? imò de se te vindicaret, ipse non tu morsuum vulnera sentiret. Ita sentias & de illo qui te odit, se laniat non te, unde tu habeto pacem tecum, & aliena malitia non tibi nocebit. Quòd etsi verba mala & contumelias tibi intulerit: discere debes, ut omnia verba

ba habeas pro sono tranleunte : nisi quantum vales ex eis ædificationem accipere. Sed in quantum perturbare possunt & scandalizare, sint tibi avium garritus, & latratus canum, hæc cum audis pertransis, & non curas. Noli similis illi fieri qui tibi detrahit : quia sicut in illo odibile est vitium detractionis ita etiam esset in te. Nemo autem in odium adversarij sui sibimet præcidit nasum, vel ruit oculos : sic nemo sapiens deturpat seipsum, ut se vindicet de inimico ; quia tunc non tristitiam sed lætitiã conferret inimico. Si patienter fers jacula adversantis, alij compatiuntur tibi ; & impugnabunt pro te adversarium tuum te tacente, & diligent te amplius. Si autem te vindicare volueris, & defendere resistendo ; aspicient & despicient vos pariter mordentes ; & scandalizabuntur in utroque. Doctrina Christi magistri Domini nostri est, cujus te esse discipulum professus es in professione regulæ *Diligere inimicos, bene-*

facere odientibus nos : & sic nostra benignitate vincere illorum malitiam ; sicut ipse malos mutat in bonos , patienter eos ut convertantur expectando , & beneficijs alliciendo.

De illis qui magis volunt alios reprehendere quàm se emendare.

CAP. XVII.

CORRIGE in te quod in alio reprehendis : & docete quod utile unicuique cognoscis. Feruor tuus agat in te prius : & ita inflammatus alios calefac. sicut ignis proxima prius, & postea remota calefacit, tu tibi proximus esto in correctione, regula ingenij tui, & zelus justitiæ primò forme te in exemplar artis tuæ alijs imitandum, ostende in proprio opere tuo, cujus peritiæ sis in opere alieno. Quidam sciunt multa in alijs corrigere, & vitam aliorum ordinare : in seipis autem multa incorrecta relinquunt nec minimam diligentiam adhibent,
ut

ut statum proprium ordinent ad profectum virtutis. Quandoq; somniant, si essent in tali statu vel officio, vel dignitate: quàm benè vellent illam disponere: suum autem statum in quo jam sunt nec sollicitè discutiunt, nec emendant. Si aliquando admoniti per alium, vel ex casu fortè ad se reversi, cogitant se ad meliora extendere: nec providè disponunt qualiter hoc faciant; vel in eo quod provident non perseverant, consuetudine dissolutionis & torpore eos ad solita revocante.

*Quòd sensus & cogitationes
domanda sunt, ne per licentiam
insolescant.*

CAP. XVIII.

ESTO tuimet potens, ut statim ad nutum rationis affuescas tam cogitationes cordis, quàm membra & sensus corporis à noxijs retrahere, & in bonis studijs occupare: oculos, manus, linguam, auditum, & cogitatum, qua-

quasi in fræno manu tene, ne insolenter evagentur extra disciplinæ terminos. Quia sicut avis vel bestia ex coercionem domita: ita & sensus exteriores & cogitationes, & affectiones interiores, nisi sub districta cautela refrænentur, ex libertatis licentia insolentescunt, ita ut postea difficilius redigantur sub rationis magisterio, quàm in principio conversionis. Inde est quòd perversi difficilius corriguntur quàm nunquam adhuc conversi. Sicut animalia difficilius domantur vel mansuescunt, in senectute, quàm in juventute, & sensus juvenum capacior est scientiæ quàm senum, & inveterata arbuta inflexibilia sunt: quàm recentia & tenera.

*De discussione sui, & quæ
sint fugienda, reprimenda, regenda,
& toleranda.*

CAP. XIX.

SÆPISSIMÈ discute teipsum, & considera statum mentis & corporis: quid

quid desit; si deficias vel proficias. quid impediatur profectum, & quomodo illi obvietur, aut declinando, aut resistendo, aut regendo, aut tolerando. Peccata declinanda sunt & fugienda, vijs impugnantibus resistendum, officium, vel alia occasionaliter impediencia regenda, & ordinanda discretè ad profectus materiam; adversitas toleranda, & per usum tolerandi fit magis tolerabilis: & ideò tam odiosa est nobis adversitas, quia nolumus assuescere. Si aliquis domesticus tuus, vel vicinus tibi fuerit in corde onerosus: illi stude magis obsequiosus esse & affabilis, & citò senties remedium illius morbi.

Quòd appetitus, quo appetit homo diligi ab hominibus, est abiciendus.

CAP. XX.

NON multum affectes diligi: quia distractio cordis est, & à quo quæris diligi, illi etiam appetis placere, & ibi

ibi etiam admiscet adulatio, & sæpè simulatione fortè displicere incipias, & minùs diligi. turbaris etiam quando suspicaris te minùs diligi quàm desideraveris vel speraveras. Pauci etiam sunt sibi in sensu & affectionibus, & moribus ita conformes, ut non sit aliquando dissensionis materia aliqua inter eos, quæ est dilectionis adversatrix. Item à feminis velle diligi, etiam præter tentationis laqueum, & occupationis materiam, & turbationis occasiones continuas, notâ suspiciosæ observationis non carebit. Committe te DEO, & ab illo diligi stude fideliter: & de aliorum circa te dilectione relinque illorum arbitrio, & divinæ voluntati. Dilectio hominum fallax est & instabilis: facilè lædit, & ad modicum utilis, & sæpè nociva. Si dignus fueris, diligêris: sin autem, non est justum diligi indignum, nec ullam ei reverentiam exhiberi.

S. LEO. Qui non proficit, deficit: & qui non acquirit, non nihil perdit.

O. A. M. D. G.

INDEX CAPITUM SPECULI DISCIPLINÆ.

Pars Prima de preparatorijs ad disciplinam tractat. Deinde singillatim de disciplinâ in omnibus apprehendendâ.

CAPUT I. De vetustatis dispositione.

pag.	I.
II. De Constantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas.	3.
III. Quomodo necessaria sit ad disciplinæ susceptionem humilitas.	7.
IV. De Captivatione voluntatis propriæ.	8.
V. De præsumptione tam in re, quàm in signo.	21.
VI. De irreverentia.	29.
VII. De disciplina in generali	41.
VIII. De disciplina in speciali.	44.
IX. De disciplina circa Confessionem privatam.	45.
X. De disciplina circa confessionem publicam.	49.
XI. De disciplina quo ad positionem boni.	54.
	XII.

I N D E X.

XII. De disciplina circa cordis informationem, & primò de oratione	54.
XIII. De Lectione.	60.
XIV. De divino officio in generali	62.
XV. De disciplina officij in choro	63.
XVI. De disciplina officij extra chororum.	74.
XVII. De Altaris Ministerio curando.	80.
XVIII. De disciplina circa ea, quæ ad corpus sunt.	92.
XIX. De disciplina in gestu	93.
XX. De disciplina in modo loquendi.	96.
XXI. De disciplina circa comestionem.	104.
XXII. De disciplina in opere manuali.	114.
XXIII. De disciplina in incessu.	124.
XXIV. De disciplina in gestu membrorum.	128.
XXV. De disciplina circa habitum servanda.	132.
XXVI. De disciplina in officinis inter fratres.	139.

I N D E X.

- XXVII. De modo conversandi in
omniloco sæcularium. 143.
- XXVIII. De modo conversandi in
itinere constitutis. 144.
- XXIX. De modo conversandi in Ec-
clesijs sæcularium. 149.
- XXX. De disciplina in hospicio ser-
vanda. 154.
- XXXI. De disciplina verborum in-
ter sæculares. 163.
- XXXII. De disciplina comedendi in-
ter sæculares. 168.

SECUNCA PARS.

- CAP. I. De ordinatione respectu Dei
pag. 177.
- II. De ordinatione respectu sui. 185.
- III. De ordinatione circa proximum
191.
- IV. De rerum custodia. 198.
- V. De Profectu, & defectu Novito-
rum sive de differentia converso-
rum. 200.
- VI. De noviter professis in ordine 207
- De

De Profectu Religiosorum.

- CAP. I. Quòd religiosus volens proficere Magistris se debet submittere. 220.
- II. Quòd perversi nec volunt corrigi, nec pati alios apud se fieri meliores. 221.
- III. Quòd volens proficere in nullo debet esse negligens. 223.
- IV. Quòd Religiosus non debet intendere otiositati vel levitati 225.
- V. Quòd religiosus debet se occupare meditatione, lectione, oratione, & operatione. 226.
- VI. Quòd cavendæ sunt vanæ cogitationes, & inutiles occupationes. 228.
- VII. Quòd inter homines cavenda est tam ostentatio, quàm superfluous pudor. 228.
- VIII. De quibus erubescere debet religiosus vel humiliari in oculis suis. 230

I N D E X.

- IX. Quomodo Religiosus se debeat habere ad alios. 235.
- X. Quòd compassio debetur peccatoribus & afflictis, primo tamen Christo. 236.
- XI. Quæ sint communia vitia hominum. 237.
- XII. Quòd curiosa & munera non sunt curanda religioso. 238.
- XIII. Quòd judicia humana non sunt curanda. 240.
- XIV. Quòd detractio est per patientiam superanda. 243.
- XV. Quòd nullus debet odio haberi malus aut despici, propter spem correctionis. 244.
- XVI. Quomodo sit conversandum cum illis qui hominem oderunt & persequuntur. 245.
- XVII. De illis qui magis volunt alios reprehendere quam se emendare. 248.
- XVIII. Quòd sensus & cogitationes domandæ sunt, ne per licentiam insolescant, 249.
- XIX.

I N D E X.

XIX. De discussione sui, & quæ sint
fugienda, reprimenda, regenda,
& toleranda. 250.

XX. Quòd appetitus, quo appetit
homo diligi ab hominibus, esse
abjiciendus. 251.

F I N I S.

<i>Errata.</i>	<i>Correcta.</i>	<i>Leges.</i>
puod	quod	folio I. Num. I.
inxta	juxta	f. 2. n. I.
babes	habes	f. 3. n. I.
iocum	locum	f. 8. n. I.
nullam	nulla	f. 16. n. 9.
dispotio	dispositio	f. 18. n. 10.
indicio	judicio	f. 19. n. 11.
ministeri- num	ministe- rium	f. 25. n. 4.
alij	alijs	f. 27. n. 5.
virium	vitium	f. 27. n. 6.
præsumptio- sus	præsumptuo- sus	f. 29. n. 7.
erroris	erroris	f. 48. n. 3.
sent	sint	f. 52. n. 4.
frattibus	fratribus	f. 68. n. 7.
juniorum	juniozem	f. 75. n. I.
exolure	exolvere	f. 75. n. I.
diligentia	diligentia	f. 86. n. 6.
quod	quod	f. 100. n. 4.
nihil	nihil	f. 108. n. 4.
hibat	bibat	f. 112. n. 9.
hujusmodi	hujusmodi	f. 114. n. 9.
Disriplina	Disciplina	f. 114.

<i>Errata.</i>	<i>Correcta.</i>	<i>Lege.</i>
recessitati	necessitati	f. 115. n. 1.
commuuis	communis	f. 117. n. 2.
commuui	communi	f. 118. n. 2.
Manachum	Monachum	f. 118. n. 2.
explectionem	expletionem	f. 118. n. 2.
allijs	alijs	f. 122. n. 4.
albutionem	ablutionem	f. 123. n. 4.
ninis	nimis	f. 127. n. 5.
residua	residua	f. 131. n. 4.
nnditatem	nuditatem	f. 138. n. 5.
sacrinam	sarcinam	f. 140. n. 2.
peragrango	peragrando	f. 142. n. 3.
seperari	separari	f. 145. n. 1.
frequentate	frequentare	f. 148. n. 3.
obivatur	obviatur	f. 155. n. 1.
Nullam	nullum	f. 156. n. 3.
sine	sine	f. 156. n. 3.
modsti	modesti	f. 157. n. 4.
aur	aut	f. 158. n. 4.
affinitate	affinitate	f. 159. n. 5.
scorsum	seorsum	f. 160. n. 6.
inferentem	inferentem	f. 160. n. 6.
decum	secum	f. 162. n. 8.
aponitur	apponitur	f. 167. n. 4.

autor

	<i>Errata.</i>	<i>Correcta.</i>	<i>Lege.</i>
1.	autor	author	f. 167. n. 4.
2.	hominem	hominum	f. 171. n. 3.
2.	artanda	arctanda	f. 172. n. 4.
2.	debent	debent	f. 172. n. 4.
2.	ipsum	ipsum	f. 179. n. 3.
4.	hæc	ad hæc	f. 179. n. 4.
4.	blaniantur	blandiantur.	f. 181. n. 6.
5.	demissio	demisso	f. 183. n. 7.
4.	subsident	subsident	f. 185. n. 1.
5.	tamem	tamen	f. 186. n. 2.
2.	uuiversum	universum	f. 191. n. 8.
3.	fordibus	fordibus	f. 199. n. 1.
1.	divitiem	divitem	f. 211. n. 3.
3.	spirituabus	spiritualibus	f. 214. n. 6.
1.	Contrariam	Contrarium	f. 221.
3.	irrifones	irrifiones	f. 224.
3.	fortis	foris	f. 229.
4.	perferutari	perferutari	f. 235.
4.	curranda	curanda	f. 240.
5.	quod	quod	f. 243.
6.	ruit	eruit	f. 247.
6.	nimicos	inimicos	f. 247.

+

Quonia tu solus
Sanctus, tu solus
Dominus altissimus
Iesu Xriste.